adımlar

Sayı:48 Onbeşgünlük Siyasi Dergi Fiatı: 2500 TL 1 OCAK 1990

1991'de Dünya Düzeninin Ve Türkiye'nin

BARIŞÇI, DEMOKRATİK YENİLENMESİ İÇİN

adımlar'dan

1990 yılını geride bıraktık. 1990 yılı dünya çok hızlı değişti. Her alanda duvarların yıkıldığı, sarsıldığı günler yaşadık. 1990'daki gelişmeler, olaylar herkesi çok şaşırttı. Hiç kimse değişimlerin aylara, günlere sığacağını beklemiyordu. Çatışmacı dünya da herkesin kafasında karşıtına göre belirlenmiş ideal bir dünyası vardı. Kutupların ortadan kalkmasıyla birlikte, geçmişe ilişkin ve gelecek üstüne ardı ardına sorular sorulmaya başladı. Dünyanın, olumluluğu ve olumsuzluğu ile bütün insanların dünyası olduğu bilinci daha derinleşmeye başladı. İnsana verilen değer başa geçti. İnsan ve onun faaliyeti önündeki her türden engelin kaldırılması genel olarak tüm insanlığın sorunuolarak, üstünde anlaşılan bir nokta oldu. Bir çok olumzuluğun olduğu bir çok sorunun kanğren haline geldiği dünyamızda, gelecege umutla bakabilmenin güvenli yolu açıldı.

****

1990 Türkiye'si fiili durumlar ülkesi haline geldi. Türkiye'nin içinde bulunduğu durum, dünyanın yeni yapılanmasına hiç uymuyor. Değişim ve yeniden yapılanma kaçınılamaz, gizlenemez bir zorunluluk olarak önde duruyor. İşte tam bu noktada 1990 yılı TC'nin tarihinde görülmeyen ve gelenekset devlet yapısı ve anlayışını aşan olaylara sahne oldu.

Fiili durumlara bir kaç örnek vermek gerekirse:Cumhuriyet tarihi boyunca yasalar, Kürt yoktur diyor. Mahkeme'de Kürtçe savunma yapanlar serbest bırakılıyo, ana muhalefet partisi Kürt raporu hazırlıyor. Komünist Parti üstünde yasak devam ediyor ama 4 Haziran 1990'da TBKP yasal başvuru ile kuruluyor. Yasalar memurlar sendika kuramaz diyor ama, sendika kuruluyor.Yasalara rağmen Star l yayınına devam ediyor. Zonğuldak 'da madenciler, gösteri yasasına rağmen günlerdir haklı eylemlerini sürdürüyorlar. Öte yandan Cumhurbaşkanı, hükümeti, parlamento'yu bir yana bırakıyor "yetkilerimi kullanıyorum" diyerek sorumsuzca kararlar alıyor. AGİK'e imza koyuyoruz ama işkence, kötü muamele, yasaklar devam ediyor. Bütün bu çelişkilerin çözümü 1991 yılında gerçekleşir mi? Değişen dünyada Türkiye'nin bu biçimde daha fazla devam etmesi mümkün değil. Ama bu gidişten memnun olanlar da yok değil. Herşeyin sisli, belirsiz ve kriz durumunda olması karanlık güçlerin, vurğuncuların, devlet aparatlarını babalarının malı gibi kullananların işine geliyor. O nedenle demokrasi dendimi tüyleri diken, diken oluyar. Buna rağmen 1991 yılı Türkiye için Demokrasi, İnsan Hakları,Özgürlük,Yenilenme yılı olacak.

****

Geçen sayı Adımlar'dan yazısında TBKP Parti Meclisi kararının oy birliği ile alındığı yazılmıştı. Kararın açık oylama biçiminde yapılmadığı yolunda gelen uyarılar oldu. Bunu düzeltmek istiyoruz. Adımlar'ın bu sayısını elinize aldığınızda biraz çaşıracaksınız. Az fotoğraflı uzun yazılar bulacaksınızTBKP İstanbul Kongre'sinin geniş bir bölümünü vermeye çalıştık. Bu sayımız 40 sayfa olarak çıktı., ayrıca ek'imizde, Rasih Nuri ileri ve Şahabettin Bakırsan'ın tez'lerini yayınlıyoruz.

Adımlar çalışanları olarak
Yeni yılınızı kutlarız

Sahibi: Su Basın Yayın ve Ticaret A.Ş adına Zülfü Dicleli
İşletme Müdürü :Ayten Şengör Yazıişleri Müdürü: Hüseyin Çakır
Yönetim Yeri: Peykhane Sokak: No:44 Kat:4 Sultanahmet/ İstanbul
Tel: 51697 65-66 Fax: 516 II 79 Baskı :Paşahan Matbaası

Abone olmak için aşağıda belirtilen abone bedelini "Su Basın Yayın San. veTic.A.Ş Türkiye İş Bankası Türbe Şubesi, Hesap No: 1066904 hesabına yatırımanız ve banka dekontu forokopisini Adımlar Dergisi, Peykhane Sok. No: 44-4 Sultanahmet -İstanbul adresine bildirmeniz yeterlidir.

Abone Fiyatları:
6 Aylık:Yurtiçi 25 bin Tl. Yurtdışı (Avrupa) 30 DM.
Yıllık : Yurt içi 50 Bin Tl. Yurdışı(Avrupa)60 DM.

İÇİNDEKİLER

Başyazı

KÖRFEZ KRİZİ NEYİN KRİZİ?

Körfez'de 15 Ocak'tan sonra savaş çıkacak mı, çıkmayacak mı? Türkiye'nin durumu ne olacak? Hepimiz endişe içinde bu soruların yanıtını arıyoruz.

Geleneksel analiz yöntemleriyle "Körfez krizi"ni yorumlamak ve geleneksel politik anlayışla bu soruna yaklaşmak, fazla aydınlatıcı ve verimli olmuyor. Körfez krizi neyin krizidir ve krizin gerçek nedenleri hangileridir? Sanıyoruz bu sorulara alışılmışın dışında bir bakış açısından yaklaşmak gerekiyor.

Körfez krizi, 2 Ağustos'ta Irak'ın Kuveyt' işgal etmesiyle başladı. Hemen ardından ABD'nin bölgeye hızla askeri yığınak yapması ve Irak'ı silah zoruyla Kuveyt'ten çıkarma politikasını gündeme getirmesiyle derinleşti. Özal yönetiminin Amerikan politikasına angaje olmasıyla kriz Türkiye'yi de kapsamına aldı. İlk bakışta görünenler bunlar.

Daha krizin ilk günlerinde olayın birçok boyutu olduğu ortaya çıktı. Yerküre ihmal edilebilecek kadar küçük bir kara-parçası olan Kuveyt üzerinde yeryüzünün bütün önemli sorunlarının içiçe geçtiğini, krizin böylesi keskinleşmesinin sayısız nedeni olduğunu gördük. Olayın ne kaba Amerikan sağcılarının yaptığı gibi, "Hitler kopyası Saddam'ın saldırganlığı" ile ne de kaba solcuların yaptığı gibi "dünya hegemonyası peşinde koşan Amerikan emperyalizminin planları" ile açıklanamayacak kadar karmaşık olduğu gün geçtikçe daha belirginleşti.

Irak gerçekten saldırgan, yayılmacı bir politika izliyordu. Ama Kuveyt de aradaki tarafsız bölgede Irak'ın çıkarlarını çiğnememiş miydi? Irak'taki antidemokratik, militarist, tek adam yönetiminin karşısında Kuveyt'de, Suudi Arabistan'da şeyhlik, krallık rejimleri yok muydu? Sonra Irak'ın elindeki silahları geçmiş yıllarda ona hep Amerika, Fransa, Sovyetler Birliği satmamış mıydı? Irak'ın askeri potansiyeli bir tehlike ise İsrail'in ki değil miydi? Ortadoğu petrolleri, Arap dünyasının lideri olma tutkusundaki Irak'ın gözlerini kamaştırırken, ABD ve NATO'daki müttefikleri petrole hiç mi ilgi duymuyorlardı?

Krizin gelişmesi boyunca her aşamada Üçüncü Dünya'nın geri kalmışlık sorunu tekrar tekrar kendini duyuruyordu. Öte yandan Avrupa'nın Geleceği İçin Paris Şartı"nın imzalanmasıyla, tamamen işlevsizleşen ve dağıtılması gereken NATO askeri ittifakını ayakta tutmak isteyen militarist güçler için Saddam'ın başlattığı serüven biçilmiş bir kaftan oldu. Hıristiyan ve Müslüman alemlerini karşı karşıya getirmeye çalışanlar için de iyi bir fırsat ortaya çıkmıştı. Filistin sorunu da Kuveyt sorunuyla hemen içiçe giriverdi. Filislintiler Irak'ın yanında yer alarak ve Ürdün'ü de buna zorlayarak, kendi sorunlarının çözüm yolunun açılabileceğini düşündüler. Arap ülkeleri defalarca toplanmalarına rağmen Kuveyt ve Filistin sorunlarında ortak bir görüş belirleyemediler.

Geleneksel olarak böylesi krizlerde taraflardan birini tutma anlayışında olanlar gene her zaman olduğu gibi çifte standart kullanıyorlar. Amerikan tarafını tutanlar, ABD'nin bencil çıkarları için güttüğü politikalara, Kuveyt'in ve Suudi Arabistan'ın demokratik değerlere ne kadar ters düştüğüne gözlerini kapatıyor, "dünyaya intizam vermenin ABD'nin görevi olduğunu" söylüyorlar. Saddam Hüseyin'in "ABD'ye kafa tutması"nda, "ezilen halkların emperyalizme karşı mücadelesinin şahlanışını" arayanlar ise Irak'daki militarist rejimi görmezden geliyorlar.

Türkiye'de Özal yönetimi kendi geleceğini ABD'nin körfez politikasının başarısına bağlamış görünüyor. Solda da bazı çevreler, Irak'ı destekleyerek kendilerine politik gelecek yapmaya çalışıyor.

Oysa, şimdi daha açık görülüyor ki, Saddam yönetimi de, Bush yönetimi de ağustos ayının ilk günlerinde aceleyle aldıkları karşılıklı iyi düşünülmemiş kararlarla Körfez'deki durumu iyice içinden çıkılmaz duruma getirdiler. Sonuçta, her ikisi de, dünya çapında büyük ölçüde yalnız, bir bakıma başbaşa kaldılar. Şimdi durumları daracık köprü üstünde karşı karşıya gelmiş toslaşmaya hazır iki keçi gibidir. Ama bu, barış isteyen dünya kamuoyunu da birlikte uçuruma yuvarlayacak bir toslaşma tehlikesidir.

"Körfez krizi" neyin krizidir? Geleneksel yöntemlerle çözülmeyeceği apaçık ortadaysa, bu kriz, geleneksel krizlerden farklı bir krizdir. Geleneksel savaş mı-barış mı sorunundan farklı bir sorunla karşıyayız.

"Körfez krizi", ömrünü tamamlamış, ama bir türlü insanlık yaşamından çekip gitmeyen "eski dünya düzeni"nin bir krizidir. Avrupa'dan biraz olsun uzaklaşmış olan eski düzenin Ortadoğu'da, bütün boyutlarıyla öne fırlaması ve bütün dünyayı etkisi altına almasıdır. Kendi dar zümresel, sınıfsal, ulusal, sistemsel çıkarlarını, kendi ideolojilerini zor yoluyla geçerli kılmaya çalışan dünyanın bütün farklı güçlerinin hep birlikte içiçe geçip yığışmasıdır Körfez krizi. Eski düzenin gerçekten eskimiş olduğu, maddi temellerinin birbir ortadan kalktığı, ama yeni, demokratik, adil, barışçı bir

dünya düzeninin güçlerinin henüz yeterince belirginleşmemiş, dağınık olduğu bir dönemde, eski anlayışın son çırpınışıdır. Saddam'ın da, Bush'ın da politikaları bizdeki Saddam'cı ve Bush'çuların tutumları da eskinin politikalarıdır. Bu çırpınış, hem tehlikelidir, kendisiyle birlikte birçok şeyi yok edebilir. Hem de yararlı olmaktadır: Yeni bir dünya düzeninin kaçınılmazlığını herkese gösterecektir ve yeni düzenin krizin her aşamasında kendilerini ortaya koyan barıçı güçlerinin netleşmesini getirecektir.

Savaş yıkım olacaktır. Bunu savaşı körükleyenler de inkar edemiyor. O nedenle savaşı, başka çare olmadığı gerekçesiyle haklı göstermeye çalışıyorlar. Oysa bir kere savaşmaktansa, yüz kere, bin kere görüşmekten başka yol yok günümüzde. Bunun da ötesinde, savaş getireceği yıkımın yanı sıra, krizin gerçek nedenini, eski dünya düzeyinin eskimişliğini, ortadan kaldırmayacak, tersine bunu daha da ağırlaştırıcaktır. Her durumda, yeni bir dünya düzeninin oluşması sorunu gene bütün boyutlarıyla gündeme gelecektir. Bunu görmek için, savaşı denemek hiç de gerekmiyor.

Özal yönetimi tercihini savaştan yana yaşıyor, böylece içerde demokratikleşmeyi tıkama çizgisini, dışarıda yeni bir dünya düzeninin, barışın kurulmasını tıkama çizgisiyle tamamlıyor, bu tercih iç politikada sertleşmeyi koşullandırıyor.

Hemen yanıbaşımızda yığışan dünya düzeninin yenilenmesi sorunu, böylece, Türkiye'nin yenilenmesi sorunuyla iç içe geçmiş bulunuyor. Bu iki sorun, ne olursa olsun, çözülünceye kadar gündemden inmeyecektir.

Bütün muhalefet savaşa karşı. Bütün muhalefet demokrasi istiyor. Sorun, en kısa zamanda, barışın, demokrasinin, dünya düzeninin ve Türkiye'nin barışçı, demokratik yenilenmesinin çıkarlarını bütün partisel, ideolojik, grupsal, kişisel çıkarların önüne koyarak, en geniş sivil mutabakatı oluşturmaktır. Barış ve demokrasi saflarında böylesi bir yeni politik tutum, sonuç alıcı olacaktır.

MADENCİLER GREVİ

BUNALIMDAN ÇIKIŞ YOLU VARDIR

48 bini maden işçisi 170 bini aşkın işçi yeni yıla grevlerle girdiler. Seluloz-İş sendikası ise 10 700 üyesiyle 10 Ocak günü greve başlamaya hazırlanıyor. Kamu sektöründe çalışan 110 bin işçi adına Ocak ayında toplu sözleşme görüşmeleri için masaya oturulacak. Kamu sektöründe bu yıl toplu sözleşme süresi biten işçi sayısı 500 bin dolayında. Eğer hükümet sendikal harekete karşı düşmanca tavır almaktan vazgeçmez, işçilerin haklı taleplerine , çağdışı kalmış katı ideolojik yaklaşımlarla karşı çıkma yolunu seçerse, önümüzdeki günlerde daha bir çok Zonguldak olayına tanık olacağız demektir.

Olaylar, hükümetin gelişmelerden yeterli dersi alamadığını, almaktan da uzak olduğunu gösteriyor. Gelişmelerden ders almış bir hükümet, bilumum işçi düşmanlarını televizyon ekranlarına yığarak, 3 Ocak'ta demokrasi için işe gitmeyecek milyonlarca işçiye tehdit yağdırır mı? Hangi aklıbaşında hükümet, sesini duyurmak için topluca işe gitmemekten başka yol bulamamış, hak isteminde kararlı milyonlarca işçinin eylemini "yasadışı" olarak nitelemeye kalkışır?Yasal olan nedir öyleyse? 12 Eylül rejiminin süngü zoruyla çıkarttığı çalışma yasaları yasal mıdır? Öyleyse İLO Genel Kurullarında, bu yasaların orasında burasında değişiklikler yaparak "sizin sözleşmelerinize uygun hale getirdik" yalanını söyleme ihtiyacını niye duyuyorsunuz? 12 Eylülcülerin süngü zoruyla çıkarttıkları bu yasaları değiştirdiniz mi, "yasadışılık" tartışması da biter. Eylemlerin mevcut yasalara göre yasadışı olup olmaması önemli değildir. Önemli olan eylemin haklılığı ve meşruluğudur. Bu yasalar demokrasinin temel ilkelerine ters düşüyor, bütün dünyada kabul edilmiş İLO (Uluslararası Çalışma Örgütü) normlarına ve sözleşmelerine uymuyorsa, bu yasalara karşı girişilen eylemler haklıdır ve meşrudur.

Soruna böyle baktığımızda hükümetin ne yapmak istediğini anlamak olanaksızlaşıyor. Hükümet ısrarla sorunu polisiye yöntemlerle çözmek istiyor ki, televizyon ekranlarından "cazalandırırım" tehditleri savuruyor. Ancak, hükümet polisiye önlemlerle hangi sorunu çözebileceğini sanıyor? Çok uzağa gitmeyelim, şu artık geride bıraktığımız yıl içinde komşularımızda, şiddet zoruyla toplumsal olayları çözme mantığının vardığı noktayı akıl ve sağduyu süzgecinden geçirerek değerlendirelim. Sorunları çözmek yerine, bastırarak hasıraltı etmeye dayanan, içi boş "devletimiz güçlüdür" zihniyeti ile nereye varılabilir? Bu Osmanlı kafasının bugünkü sahipleri ya bu zihhniyeti değiştirecekler, ya da yaptıklarının sonuçlarına katlanacaklar.

Türk-İş'in 3 Ocak genel grevinin gerekçeleri bellidir. Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, parlamenter demokrasiye geçildiğinin açıklandığı 1983 yılından bu yana, yedi yılda tam yedi kez bu iktidarın kapısını çaldıklarını, çalışma yaşamıyla ilgili antidemokratik yasaların değiştirilmesini, İLO sözleşme ve normlarına uygun hale getirilmesini istediklerini, ancak bugüne kadar hiçbir yanıt alamadıklarını söylüyor. Aklı, mantığı olan biri bu sözler üzerinde biraz düşündükten sonra görüşünü açıklar. Anlaşılan hükümet üyeleri altını imzaladıkları boş kağıtlarla birlikte akıl ve mantık ölçülerini de Çankaya'ya teslim etmişler. Bunları, 1 Ocak günü akşamı TV 1'de, haber bültenin arkasına eklenmiş "Bir Konu" programı üzerine vurgulamayı gerekli gördük.

"Bir Konu" programında konuşan Şevket Yılmaz'ın ardından, tesbih tanesi gibi peşpeşe ekrana dizilen Çalışma Bakanı'ndan, Adalet Bakanı'na, Türkiye gazetesi yazarından "komünizm uzmanı "bilirkişi" Sulhi Dönmezer'e kadar

bu kişiler, genel eylemin nasıl cezalandırılacağı üzerinde durdular. Bu nasıl kafa, nasıl mantık? Yasallık bunun neresinde? Türkiye'nin geleceğiyle bağlı bu toplumsal olaya, demokrasinin gerekleri açısından değil de suç ve ceza mantığıyla bakan bu kişilerin demokrasi anlayışları, ülkemizin temel sorununa bir kez daha işret etmiyor mu?

Çalışma Bakanı İmren Aykut, genel eylemi yasadışı gördüklerini, işçilerin eylem sonunda işveren tarafından işten atılıp, zarar görebileceklerini, mevcut yasalarda işverenin bu hakka sahip olduğunu "hatırlatıyor" ve işçilerin dostu tavrı takınıyor. Oysa bu sözler bile onu ele vermeye yetiyor. Bu sözler, Çalışma Bakanı'nın değiştirilmesine karşı çıktığı yasaların, işverenlere nasıl her türlü keyfi uygulama hakkını verdiğinin, işçinin ise elini kolunu bağladığının itirafından başka anlama gelmiyor. İşte genel eylemin gerekliliği, haklılığı ve meşruluğu Çalışma Bakanı tarafından da kabul edilmiş oluyor.

YASALAR NASIL DEĞİŞTİRİLİR?

Evet 12 Eylül yasalarına bakarsanız, bırakın Türk-İş'in 3 Ocak genel eylemini, en masum grev bile "yasadışı" olabilir. Bu yasaların değiştirilmesi üzerine yıllardır bir tartışma sürdürülüyor. Ama iş yasaların değiştirilmesine gelince, İLO genel kurulu için yapılan bir kaç makyaj dışında yasalar yıllardır olduğu gibi duruyor. Kim değiştirecek? diye soruyorsunuz. Hükümetten cevap yok. Türk-İş Genel Başkanı Yılmaz "yedi yılda yedi kez başvurduk, ama tek yanıt alamadık" demiyor mu? Öyleyse bu çarpıklık nasıl düzelecek? Bu çarpıklığı düzeltmek için işçiler kendi yöntemlerini kullanmak zorunda kaldılar. Yani üretimden gelen güçleriyle sorunun çözümü için bir adım attılar. Ülkemizin gerçekliği budur. Bir sorunun çözümü yolunda adım atabilmek, fiili durum yaratmaktan geçiyor. Ülkemizin gerçekliği budur. Son yıllarda yaşananlar ülkemizin bir "fiili durumlar ülkesi" üolduğunu gösteriyor1989 yılı ilkbaharında sokakları dolduran yüzbinlerce kamu işçisinin, ülke gündemini etkileyen eylemleri yasal mıydı? Bu eylemler mevcut yasalara rağmen bsir "fiili durum" yaratmadı mı?1990 yılı sonbaharında yaşadığımız memur eylemleri de bir başka "fiili durum" örneği değil mi?Türkiye Birleşik komünist Partisi, uzun ve zahmetli bir mücadelenin ardından yasal kuruluş hakkını bir "fiili durum" yaratarak kazanmadı mı?12 Eylül'ün yasalarına rağmen grev yapılabileceğini gösteren liman işçileri, Birleşik Alman işçileri ya da NETAŞ işçileri grev hakkını "fiili durum" yaratarak kullanmadılar mı?Bugün Kürtçeye konan yasak, "fiili durumlar" karşısında ayakta durabiliyor mu? İHD Genel Kurulu'nda kürtçe konuşma yaptıkları için tutuklanan Avukat Ahmet Zeki Okçuoğlu ve Vedat Aydın serbest bırakılmak zorunda kalmadılar mı?Türkiye'nin bugün "fiili durumlar ülkesi" olduğunun en açık kanıtlarından biri, altı bakanlara imzalattırılmış boş kağıtlara yazılan kararnamelerle Çankaya'dan yönetilen bir hükümetin varlığıdır; tek adam yönetiminin parlamentoyu devre dışı bırakarak ülkeyi ve halkı savaşın eşiğine sürüklemesidir En küçük bir hak arama eyleminin karşısına polisi dikip, "yasadışıdır" yaftasını yapıştıranlar, Zonguldak'ta bir ayı aşkındır yaşanan "fiili durum"dan hiç mi ders almamışlardır? Hergün sokaklardaki bu işçilerin eylemine "yasadışı" diyebilmek pek öyle kola değildir, inandırıcı da değildir. Çünkü bu eylemlerinde Zonguldak işçileri, haklı ve meşru oluşlarının yasallığı dayanmaktadırlar.

SİYASİ KRİZ NASIL AŞILACAK?

TBKP GYK'nun 25 Aralık 1990 tarihli bildirisinde yeralan şu görüşler dikkate alınmak durumundadır:

"Hükümetin Anayasa Mahkemesi'nden döneceği belirginleşen SS Kararnamelerini yenilemesi, tutukluların yasalara aykırı olarak yeniden Emniyet'e götürülmesine olanak veren hükümler getirmesi, cezaevlerinde merkezi devlet otoritesini en baskıcı şekilde sürdürmesi, 141-142-163 sorununu çözümsüz bırakması, rejimdeki tıkanıklığı daha da artırmaktadır. ABD'nin "İkinci Cephe" planlarıyla uyum içinde, Irak sınırında yapılan büyük askeri yığınağın, Kürt halkı üzerindeki baskıların daha da artmasını getirmesi, geniş çevrelerde paylaşılan ciddi bir kaygı konusudur "Kontrgerilla" ile ilgili soru işaretleri unutturulmak istenirken, faili meçhul politik cinayetler sürmektedir.

Zonguldak maden işçilerinin "toplu demokrasi gösterisi"ne dönüşen grevi, rejimdeki tıkanıklığı ve siyasi krizi aşmanın olanaklarının arttığını göstermiştir. Madenciler, 12 Eylül'ün budadığı haklarının bir bölümünü olsun geri alabilmek için direniyor. Piyasa ekonomisini savunan ANAP hükümeti ise, iş, emekçi haklarına gelince, geleneksel devletçi anlayışa sarılıyor, işçi ücretlerini tepeden belirlemede ısrar ediyor. Zonguldak'taki kömür işletmeleri, işçilerin hakları verilmeden modernleştirilemez, madenler işçiler dışlanarak verimli hale getirilemez.

Zonguldak'da yalnızca işçiler değil, bütün kent, bütün havza direnmekte, direnişin, demokratikleşmenin önündeki engellere yöneldiğini gören bütün demokrasi güçleri Zonguldak'la dayanışmaya koşmaktadır. 25-26 Aralık'da MESS'e karşı başlayan metal işçilerinin grevi ve 3 Ocak'daki genel "işe gitmeme" eylemi, memurların sendikalaşma mücadeleleri sivil aktivitenin gelişmesini getirecektir. 3 Ocak, sendikaların politik kararlara katılmasını önemle vurguladığında, bütün çalışanların, demokrasi isteyen herkesin sempati ve katılımını kazandığında, demokrasi hareketi güçlenecek, savaş tehlikesine karşı direniş genişleyecektir.

Emekçilerin barışçı, demokratik ve bütün toplumun desteğini kazanan eylemleri ile muhalefet partileri arasında başlayan işbirliği eğilimi, bunalımdan ve istikrarsızlıktan bir çıkış yolunun olduğunu kanıtlıyor.

TBKP ilk günden beri hiçbir partinin tek başına demokratikleşmeyi gerçekleştiremeyeceğini vurguladı. DYP-SHP arasında başlayan işbirliği, eğer öteki muhalefet partilerini ve sivil toplumsal güçleri de kapsarsa ve en önemlisi eğer demokratik bir rejimin anahatları konusunda sivil bir mutabakatı oluşturmaya yönelirse, kendi demokratik haklarını fiilen gerçekleştirmeye çalışan toplumsal muhalafet çözümleyici bir politik içeriğe kavuşacaktır. TBKP bu doğrultuda her çabayı gösterecektir. Genel bir demokratik mutabakatın ana öğeleri şimdiden belirginleşmiştir. Sorun, bunun, partiler ve toplumsal örgütlerce güçlü bir iradeye dönüştürülmesidir."

TBKP İstanbul İl Kongresi yapıldı

CANLI TARTIŞMACI YENİLİKÇİ BİR KONGRE

TBKP İstanbul İl kongresi 14-15-16 Aralık 1990 günü Beşiktaş'ta Anıl Düğün Salonunda yapıldı. 252 delegeden 200'ü kongreye katıldı. Kongreye, Sosyalist birlik Partisi Kurucular Kurulu üyesi Milletvekili Hüsnü Okçuoğlu,Erol Kızılelma, Çağatay Anadol, Veli Gürcan, Tektaş Ağaoğlu , TİP eski Genel Başkanı Şaban Yıldız, Mehmet Ali Aybar, Sosyalist Parti İstanbul İl başkanı Mustafa birçek, Halkın Emek Partisi İstanbul İl Başkanı, Osman Özçelik ve MYK üyesi Ali Taş, Sanatçı Edip Akbayram, Prof.Dr. Cahit Tanyol, yazar Hasan Kıyafet, Kristal -iş Genel Başkan Yardımcısı Ziya Karadeniz, Paşabahçe Şube Başkanı Ahmet Okuyan, Tez Koop İş 2 Nolu Şube Başkanı Faruk Üstün, Şişli Belediyesi Basın danışmanı Mustafa Baldan, Egitim -İş'ten Cevat Çakır, Petrol -İş eğitim müdürü ilyas Köstek, Dişhekimleri Odası Başkanı Celal Yıldırım, Genel Sekreter Rıfat Yüzbaşıoğlu'nun konuk olarak katıldığı kongreye TBKP'nin bir çok il ve ilçe örgütlerinden temsilciler katıldı.

Kongre bugüne kadar olan TBKP kongrelerinden daha farklıydı. Parti Meclisinin egilim kararı ve Tezler üstüne tartışmalar oldu. 56 kişi konuşmacı olarak adını yazdırdı . Üç gün boyunca heyecanlı dakikalar yaşandı. Konuk konuşmalarından sonra, Tezler ve parti miclisi egilim kararı üstüne konuşmak isteyen herkesin konuşması için önerge verildi ve bu önerge oy birligi ile kabul edildi. Her konuşmacı için on dikakalık süre belirlendi. Konuşmanın bu bölümünde parti merkez yöneticileri, Genel Sekreter de on dakika ile sınırlı konuştular. Parti meclisi veTezler üstüne görüş belirtenler, Genel Sekreter de içinde Tez komisyonu üyelerini ve parti merkezini sözlerini esirgemeden eleştirilerini getirdiler.

Kongrenin en heyecanlı dakikaları, TBKP MYK üyesi Yüksel Selek'in " bir kadın olarak yaptığı konuşmadan " sonra, salonda bulanan kadınların naylon poşetlerinden çıkattıkları dövizlerle konuşma kürsünün önüne gelerek yaptıkları gösteri oldu. Gösteri herkes tarafından alkışlandı, alkışlamayanlara sert bakışlar bakılıyor veya laf atılıyordu. O nedenle içten olmayanlarda alkışlamak zorunda kaldılar.

Türkiye'de belki ilk kez solcuların toplantısında, gene solcu olan kadınlar gösteri yapıyorlardı. Geçmişte bu türden gösteriler genellikle "dışarıdan" gelenler tarafından yapılırdı. Tabi ki hoş

karşılanmaz ve sloganlarla bastırılır olmadı karğa tulumba dışarı atılırdı. Üç gün boyunca hiç sloğan atılmadı. Toplantı başlamadan önce ve ara verildiğinde klasik müzik çalıyordu.

KONUKLARIN KONUŞMALARINDAN

SBP Kurucular kurulu üyesi Hüsnü Okçuoğlu konuşmasında, "Türkiye'nin birinci gündemi gerçekten demokrasi gündemidir. Türkiye'de demokrasi var mı? ne kadar var, ne kadar yok. Türkiye solunda birlik arayışları, yenileşme arayışları var " dedi. (Okçuoğlunun konuşmasının geniş bir özetini bu sayımızda yayınlıyoruz) Konuk konuşmacı olarak konuşan Mehmet Bozışık,"1927'den beri komünist bir insan olduğunu Bugün buaraya gelebilmemiz,komünist insanların inanç ve özverili çabalarının sonucudur. Birinci gün öyleden sonra söz alan Rasih Nuri ileri, yenilenme ve tezler üstüne görüşlerini açıkladı. Tezlerde işçi sınıfından bahsedilmediğini söyleyen İleri, "Parti işçi sınıfından vaz geçti bu belgelerde parti üst yönetiminin tezleri var. Yenilenme konusun a gelince. Marksizm her türlü doğmaya karşıdır. Tezleri baştan aşağı onaylamıyorum. Marksizm sorunları 30'lardan sonra SSCB'de bürokratik sapmadan kaynaklanıyor" dedi. Şaban Yıldız "Kongreyi selamladı, marksizm konusunda sizinle aynı düşünmüyorum' Mehmet Ali Aybar, Marksizm de bağnaz görüşler hala var bilim bağnazlıkla bağdaşmaz. Biz marksistler bu bağnazlığı yıkma cesaretini göstermeliyiz, yeni katkılarda bulunmalı, yeni kapılar açmalıyız" dedi. SBP Kurucular Kurulu üyesi,Erol Kızılelma, "Türkiye'nin politikasına birlikte katkı yapabiliriz. " dedi. Mevlüt Ilgin "Lice'de Kürt'lere yapılan baskıları anlattı. Partinin kürt meselesinde söylediklerinin yaşama geçmesi gerektiğini" belirtti. Prof Dr. Cahit Tanyol, yaptığı konuşmada, " Türkiye'de marksist Leninist partilerin dışındaki partilerin hepsi çırçır partileridir" Yazar Hasan Kıyafet, Zonguldak'tan geldiğini orada gördüklerini anlattı. Umur Coşkun, "eskinin sonunda yeninin başındayız, tezler de eksiklik oldukca çcok, ancak, farklı açılardan fikir tartışmasının önemi çok büyüktür. Tezler sosyal bilimler üzerinden hazırlandığı için, pratik yaşamdan kopuyor. Çünkü, sosyal bilimler günümüzde farklılaştı. Yöntemin değiştirilmesi gerekir. Yaşamdaki politikanın yeniye devşirmesinin yolunu bulmak buradan yola çıkarak daha gerçekci tez tartışması yapabiliriz. Bunu başarmak, böyle politika yapmak zordur. Tartışma öve eylem ikilemine düşmeden yapabilmek gerekli. Geçmişte biuz bunu yapamadık. Bu nedenle yeniyi gereğince yapamadık. Geleceği yaktalamak belirsizliktir. Bunu kimse belirleyemez, Sizleri belirsizlige davet ediyorum. Belirsizliği göz önüne alarak yeniyi ve başarıyı sağlayabiliriz" dedi. Sıtkı Coşkun, Çalışma raporu ve tezler üstüne söz aldı. " Birlik yasallık yenilenmede yasallık sonuca ulaşmıştır. Parti yükümlülügünü yerine getirmek zorundadır. Fes edilme söz konusu ol amaz. TBKP kurulurken yeni bir politikayla dönüşüm göstermiştir. 15 Nisan'da birlik partisine sunulan TBKP genelgesi yerine getirilmelidir. Parti meclisi egilim kararı yasallık mücadelemizi geriletmiştir. 141-142 kaldırılmadan yasallık tamamlanamaz. Yenilenmede marksizmin yenilenme gücüne inanıyorsak hayatın her alanında yenilenmeliyiz. Abdurrahman Atalay, " Kendimizi eskiye dayandırarak varetmeye çalışıyoruz. Yeniye açık olmak gerekiyor. Politikada sonuç ve başarı kendi isteklerimizi tümüyle gerçekleştirmek değildir. Uğur Yüzbaşıoğlu, Gençlik hareketi ortaya çıkış ve gelişim açısından özgürleşme , toplumsal tabuları kırmla, olğulara genç dimağ ile bakabilme, yeni olyanı bugüne kadar hiç ifade edilmedik biçimde ve içerikte odrtaya koyabilmektedir. Ülkemizin özgün kouşllarında politik partilerin sınırlayıcılıklarının dışında, gençliğin her türlü sorununu ve toplumsal tabuları cesaretle sorğulayan, dinamizmi ile kırılmasına ciddi katkıları olabilen, gençlik içinde meşru olmayı öne alan,. yasallıkların dar çerçevesini kırmaya çalışan, bağımsız, özgür demokratik gençlik hareketine yönelik örgütlülük: özgürleşme, ve demokratik katılımın yolunu açmada bir seçenek olabilirse: her türlü statükoculuğun dışında, aykırı bir hareketin öncü düşüncelerinin taşıyıcısı olabilir. Ancak bunu hedeflersek kendiliğinhdenlikten çıkarak, gençlik olarak toplumsal baskı gurubu olmanın yolunu açabiliriz" dedİ.

Üçüncü gün konuşmalar devam etti. İl yönetim organları ve TBKP büyük kongresine katılacak 152 delege için seçimler yapıldı. İl başkanlığı için B. Zeynep Vardal, Sıktı Coşkun aday oldular. B. Zeynep Vardal İl başkanı oldu. İl yönetimi, Melek Nurlu, Muharrem İkitimur, Fatma Üstün, İlhan Işıktaş, Jale mildanoğlu, Saygı Yağmurdereli den oluştu.

Kongreye, SHP gnel Başkanı Erdal İnönü, İstanbul Milletvekİ Mustafa Timisi,Mustafa Sarıgül, SBP Kurucularından Sadun Aren, Kemal Anadol, Ekin Dikmen, Nedim Tarhan İHD genel sekreteri Akın Birdal, Otomobil İş Genel Başkanı Celal Özdoğan, Basisen Genel Başkanı Metin Tiryakioğlu, Cezaevinde bulunan politik tutuklulardan, Ahmet Kardam, Cihan Şenoğuz, Emin Taş, Bahri Kılıç, Ahmet Kınalı, Nazmi Şaşmaztin, Cemal Can, mesaj gönderdiler.

TBKP İstanbul İl Başkanı Zakarya Mildanoğlu:

İnsan Hakları, Özgürlük, Barış, Demokrasi Değerleriyle Donatılmış Yeni Bir Çağ

Değerli Konuklar,
Basınımızın Değerli Temsilcileri,
Sevgili Yoldaşlar,

İstanbul İl Kongremize hoş geldiniz. Hepinizi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

İstanbul bir dünya kenti. İmparatorluklara başkentlik etmiş. Türk'e, Kürd'e, Laz'a, Çerkez'e, Rum'a, Ermeni'ye daha nicelerine beşiklik etmiş. İlk yenilikler bu kentte yuva kurmuş. Bilimin, kültürün, aydınlanmanın ocağı olmuş. Adına, güzelliğine besteler yapılmış. Kuva-i Milliyecilere kan vermiş, cumhuriyete atardamar olmuş. Ve bu güzel kent aynı zamanda ülkemiz gibi üzerinde bir utancı, 70 yıllık bir kara lekeyi taşır olmuş. Ülke üzerindeki bu kara lekeyle birlikte, bizler de İstanbul'daki bu kara lekeyi kaldırdık. Evet kentimizde komünistler özgür ve bugün ilk yasal İl kongrelerini yapıyorlar.

Bizleri ezdik, yok ettik dedikleri, her başlarını kaldırdıklarında tırpalanan insanlar, düşünceleri uğruna Sansaryan Hanlarında, Davutpaşa'da, Metris'te kan kusanlar, tırnakları sökülmüş, çarmıha gerilmiş, vatanlarından sürülmüş bu insanlar 70 yıllık kara bir lekeyi kaldırdı.

Hepimize kutlu olsun.

Değerli konuklar, sevgili arkadaşlar,

Bu tarihin yaşayan tanıkları, yoldaşlarımız, dostlarımız aramızdalar. Biz onların şahsında kongremizi, İstanbul İl Kongremizi, kümonistlerin özgürlüğü için mücadele vermiş, yaşamını adamış ve bugün hala rejimin zindanlarında bulunan tüm politik tutuklulara ve hükümlülere armağan ediyoruz. Ve kongremiz adına onları coşkuyla selamlıyoruz.

Değerli konuklar, sevgili arkadaşlar,

Ülkemizde 70 yıllık bir yasak duvarı yıkıldı. Bugün partimiz yasal bir partidir. Anayasa Mahkemesi'nde olmamız, bu duvarın parçalanmış, yasak zincirinin kırılmış olması gerçeğini değiştirmiyor. Kazanımlarımız, gerçekleştirdiklerimiz bu yasak duvarının tekrar inşasına izin vermeyecek niteliktedir. Çünkü gerçekleşen ve kazanılan sadece bizle, komünistlerle ilgili ve sınırlı değil. Gerçekleşen ve değişen öylesine bir şey ki, belirleyici olarak kendini gösteriyor. Ve bu insanın, toplumun daha çok özgürleşme, daha çok aktifleşme isteğinde somutlanıyor.

İnsan unsuru toplumsal yaşamımızın her alanında yeniden öne çıkıyor, merkez oluyor. Soğuk savaş döneminin yarattığı korku, dehşet ve gerginlik politikalarının baskısından kurtulan insanımız, toplumsal dinamiğin ekseninde kendisine yeni bir yer arıyor. Yeni kimlikler, yeni toplumsal dinamikler yeşermeye başlıyor. İşte kazanılan budur, bu nedenledir ki hiçbir güç, bu özgürleşme isteğinin önüne yeniden bir yasak duvarı inşa edemez.

Değerli konuklar, sevgili arkadaşlar,

Yeryüzünde bir altüst oluştan, duvarların yıkılışından, dünyanın köklü şekilde değiştiğinden sık sık söz ediyoruz. Geçmişte olanaksızmış gibi gözüken ekonomik, politik ve sosyal alanlarda birçok şeyin artık pratikte yaşandığınaz tanık oluyoruz. Gözlerimiz öncelikle sosyalist ülkelerdeki değişimini ve eski düşüncelerimizi şoka sokan gelişmelerinde olsa da, bu değişimin kapitalizmi de derinden etkilediği ve peşinden sürüklediğini görüyoruz. Kimileri bu değişime klasik senaryolar uydursa da, çarpıtmağa çalışsa da, bizler açısından, bu değişim gerçeğinin tartışmasız olmasıdır. Bunun en somut göstergesi bizleriz, partimizdir. Bu nedenle bizler değişimin mantığını, yönü ve sonuçları üzerinde ciddi biçimde durmaya, düşünmeye, tartışmaya yöneliyoruz. Gittikçe karmaşıklaşan, yer yer yalınlaşan, hemen arkasından daha bir üst düzeyde karmaşıklaşan bu değişimi, basit açıklamalarla geçiştirmemiz mümkün olmuyor. Değişim öylesine köklü, süratli ve öylesine sınır tanımaz ki, hiçbir ülke, hiçbir güç uzun süre gündem dışı kalamıyor, ayak diriyemiyor. Etkisinden uzak kalamıyor. Değişim öylesine güçlü ki yeni bir çağın başlangıcından , insan hakları, özgürlük, barış, demokrasi değerleriyle donatılmış, yeni bir çağın başlangıcından söz ediyoruz.

Değişim rüzgarı yer yer tirajik sonuçların yaşanmasına neden olsa da, hemen arkasından yaşamın yeniden filizlendiğini görüyoruz. Bu nedenle her alana, her konuya derinlemesine, bir o kadar da ceseretli yaklaşımı zorunlu kılıyor. Bu durum tabular ülkesi Türkiye açısından daha acilleşiyor, daha da önem kazanıyor. Değişim, gelişen toplumumuz, birer tabu olan devlet yapısını, orduyu Kürt sorununu, dini ve benzeri birçok konuyu zorunlu olarak gündeme getiriyor. Ancak geleneksel örgütlenmeler ve politikalar bu sorunların hiçbirine cevap üretemiyor. Bu nedenle ülkemizdeki siyasi örgütlenmeler, birçok kuruluş bu sancıyı, değişim, yenilenme sancısını yaşıyor.

Ülkemiz egemen güçleri bu yeni çağa ayak diriyor. Yenilenmeden uzak duruyor. Demokrasi, insan hakları, özgürlükler sorunu ameliyat masasında boylu boyunca yatıyor. Ancak sürünen demokrasinin daha fazla ayaklar altında kalmasını istemeyen güçlerin yeni bir politik kültürün, yeni insan ilişkilerinin ülkemizde de boyvermeye başladığını söylememek için hiçbir olumsuz nedenimiz yok. Toplumsal güçlerin Cumhuriyet'imizin yeniden demokratik yapılanması için, yeni bir toplumsal sözleşme hazırlanması için mutabakatın oluştuğunu, ülke gündeminin ilk sırasına yerleştiğini görüyoruz.

Birlik, yasallık, yenilenme mücadelemizin bugün geldiği noktadan dönüp geriye baktığımızda, birçok alanda tam bu adlarla olmasa da, onay gördüğünü söyleyebiliriz. Demokratikleşmeye yaptığımız özgül katkı, toplumun özgürleşme sürecinin ivmelenmesi, birçok tabunun ele alınması, açıkça tartışılıyor olması bu görüşümüzü doğrular niteliktedir.

Değerli yoldaşlar,

Bugün biz komünistler iki temel soruyla yüzyüzeyiz. Bunlardan ilki Marksizmin ve sosyalizmin geleceği, ikincisi ise KP'nin, partimizin geleceği sorusudur.

Bu sorulardan ilki sadece bizi ilgilendirmiyor. Marksizmin eleştirel değerlendirilmesi, açık ve geniş boyutta sorgulanması bugün birçok gücün, kişinin ana gündemindedir. Kısa sürede sonuçlanacak bir soru da değildir. Tezlerimiz bu konuda bir ilk yaklaşım sunuyor. Büyük kongremize kadar sürecek olan tartışmalarımız sol güçlere ve kamuoyuna bir katkı olarak sunulacaktır.

İkinci soru ise doğrudan bizleri ilgilendirmektedir. Bu soru birlik, yasallık, yenilenme politik hattımızla iç içe, bu hattımızın bugün geldiği noktanın değerlenedirilmesi ile doğrudan ilgili bir sorudur. Bizi dünden bugüne getiren dinamiklerdeki gelişmeler, yasallık mücadelemizin, yenilenme çabalarımızın, bizleri, toplumsal güçleri nereye getirdiği, neler kazandırdığı sorusuyla iç içedir. Öncü anlayışımız, bölünme nedenlerimiz, günümüzün gerçeklerini nasıl, kimlerle yakalayabilir, geliştirebiliriz sorusu, işte geleceğimiz bu sorulara vereceğimiz yanıtlardadır. Ve bu sorulara, değerlendirmelere bağlı olarak geldiğimiz bu noktanın bir ötesine sıçrayacak mıyız, yeni bir durum yaratacak mıyız sorusunu da beraberinde getirmektedir. Bu sorulara açık, ikircimsiz ve cesaretli yaklaşımlar bizi Birlik Partisi'ne götürmektedir.

Değerli konuklar,

Sizlerin, Türkiye'de demokratikleşmeden yana güçlerin aktif desteği ve katkısı bizlere güç verdi. İnanıyoruz ki, yeni başlayan bu süreç gelişip güçlenecek, yeni ürünlerini yaratacaktır. Bu aktif desteğiniz ve katkınız için sizlere özellikle teşekkür ediyoruz.

Kongremizin ülkemiz için kapsamlı, çözümleyici düşünceler üreteceğine olan inancımı açıklayarak sizleri saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

TBKP Genel Başkanı Dr. Nihat Sargın:

GEÇMİŞİN SON, GELECEĞİN İLK HALKASI

Sayın Divan, sayın konuklar ve basın mensupları, sevgili partili kardeşlerim;

Son ana kadar esas itibariyle günün politik konuları üzerinde konuşmayı tasarlamaktaydım. Hele son zamanlarda "kıvırtma" gibi, "hodri meydan" gibi deyimlerle bir kat daha zenginleşen politik yaşamımıza bir göz atmak düşüncesindeydim. Herkesin birinci sorusu erken seçim. Erken seçim değil, aslında geç kalmış bir seçim olacaktı, yapılsa bile, 29 Mart'tan sonra.

Ama şimdilik bütün bunları bir yana bırakarak bu kongrede sizinle, özellikle partimiz ve hareketimiz hakkında kısa bir söyleşide bulunmayı son anda yeğ tuttum. Kısa, diyorum: Çünkü lafın çok fazla uzamasıyla, diğer konukların hakkını yememek için, hem de bir başka kongrede de konuk konuşmacı olarak görevli bulunmamdan dolayı.

Sizlerle, partimiz TBKP ve genel olarak hareketimiz hakkında söz açmak istediğimi belirtmiştim. TBKP'yi nasıl tanımlayabiliriz? Bunu kendi kendime sorduğum zaman - ki daha sonra arkadaşlarla da görüştük ve aynı görüşleri paylaştık- şu neticeye vardığımı söylemiştim onlara: Biz belki eski dönemin son halkasıyız, belki de geleceğin ilk halkası. Hangisi olduğumuza henüz karar vermiş değilim, dediğim zaman, arkadaşlarım daha doğrusunu söylediler: Biz gerçekte aynı zamanda her ikisiyiz; hem geçmişin son halkasıyız, hem de geleceğin ilkini oluşturmaktayız.

Biraz önce il başkanımız da aynı görüşü aktardı. Gerçekte biz, bir yanımızla eskiyi temsil ediyoruz, bir yanımızla da yeniyi. Ve de her ikisini de bir arada yaşıyoruz, il başkanımızın dediği gibi.

Biliyorum, bu konuları tartışmaktasınız: Tartışmada yarar var. Tevfik Fikret der ki "Şüphe bir nura doğru koşmaktır." Gerçekten soruyu sorabilmeliyiz ki, yanıtını alabilelim. Soru sormaktan, kendi kendimize, başkalarına, herkese soru sormaktan geri durmamalıyız. En aykırı gibi görünen soruları bile rahatça sorabilmeliyiz ki, yanıtı bulabilelim gerçekten.

Evet. Önce geçmişimize bakalım: Biz, hiç kuşkusuz, eğer varsa böyle bir gelenek ve böyle söylemek mümkünse, komüntern geleneğinden gelmekteyiz. Bizimki, bu genel gelenek içinde ne kadar kendine has, özel bir geleneği de kapsamaktadır; doğrusu bunu ayırt edecek durumda değilim. Çünkü bir özellik varsa eğer, bunun ayrımına varacak kadar diğer hareketlerin geçmişlerini biliyor değilim. Ancak kendi geçmişimizden örnekler verebilirim, bu geleneği sergileyen. Bunun için en basitinden bir iki anımı aktarmak istiyorum sizlere:

Biliyor musunuz, eskiden tartışmalar nasıl noktalanırdı? Veya bir sorunda, tartışmayı daha baştan kesici en sağlam kanıt nasıl ileri sürülürdü?

Efendim, bilmem ki burada gösterebilecek miyim, kürsünün engeli karşısında. Elinizi şöyle göğsünüzle karnınızın birleşitiği bir yere doğru ve avucunuzu bir şeyi tutuyormuşçasına yukarı doğru çevirerek yapacaksınız hareketi. (Tabii, bir taraftan polis korkusu var. Her şey rahatlıkla söylenmez, özellikle bazı kelimeler.) Söylediğim hareketi yaparak bir sakalın uzandığı noktayı belirtmiş oluyordunuz böylece. Ve "demiş ki" diye söze başladığınızda o hareketle birlikte bu, bu kadar gür sakalı ile elbette ki Marks'tır, onun bir sözüne atıfta bulunuyorsunuz demektir. Yok eğer, eliniz biraz daha yukarıda göğsünüzün üstünde ise ve yine "demiş ki", diye başlıyorsanız sözlerinize, bu ise mutlaka Engels'in sözleri olacaktır. Eğer çenenizin altında sivri bir şeyi tutarcasına elinizi kavuşturmuşsanız aktardığınız söz Lenin'e ait demektir. Ve nihayet elinizi bıyığınızı sıvazlarcasına dudağınızın üstünden geçirerek "diyor ki" diye söze başlamışsanız, bu da kuşkusuz Stalin'dir. Ve de bunu dediğiniz andan itibaren, öyle olup olmadığı, doğru hatırlayıp hatırlamadığınız bir yana, tartışmayı noktalamış olurdunuz. Eğer öyle söylenmişse vaktiyle, adı geçenler taarfından, artık ondan başkası düşünülemez.

68 yılının sonlarında veya 69 başlarında idi. Biliyorsunuz, o sıralarda TİP yönetimi bir iç tartışma içindeydi. Genel Başkan'la Merkez Yürütme Kurulu'nun önemli bir kesimi arasında ihtilaf çıkmış ve bu gelişmişti. O sıralardaydı işte. 6/7 Eylül'de birlikte yattığım için iyi tanıdığım, onun da beni iyi tanıdığı, bir eski yoldaş, eskilerden bir yoldaş, TKP'nin Mekez Komite üyeliği üzerinde olan bir yoldaş, bir gün bize geldi. Başka bir vesile ittihaz etmiş. Ama esasında benimle görüşmek istiyordu.Geldi ve beni görür görmez şunu söyledi: "Nihat, siz ne yapıyorsunuz?" Bir an şaşırdım: Söylediği şuydu: "Kırk yıl Merkez haklıdırı yerleştirmeye çalıştık. Siz bunu yıkıyorsunuz."

Dikkat buyurulursa, merkez haklıdır, lafı içinde merkezin TKP veya TİP merkezi olup olmamasını ayırt edemiyordu; onun için önemli olan merkezin haklılığı düşüncesine karşı çıkılmış olması idi.

Son bir iki nokta. Eğer bir tartışmayı mutlaka kazanmak istiyorsanız son olarak, en son olarak söyleyeceğiniz, "orada" veya "yukarıda" öyle yapıldığıdır. Sizin söylediğiniz gibi yapıldığıdır. Bunu da söyledikten sonra akan sular durur artık. Veya hiç bir çare kalmamışsa, omuzunun üzerinden geriye doğru bilinmeyen bir yer veya kişiye işaret edercesine ve en kesin kararlı sesiyle "öyle gerekiyor" dendi mi, öyle gerekiyorsa mesele kalmayacaktı elbet.

Bu geleneğin ne kadarının gerçekten bir komüntern geleneği olup olmadığını bilmiyorum. Ancak bizim böyle bir geleneğimiz vardı.

Bütün bunları şimdi geriye bakarak tüm geçmişi suçlamak için söylemiyorum. Çünkü öngörülen neydi:

Tarihte ilk kez bir devlet teşekkül etmiş sosyalist bir devlet; cümle alemin ona karşı olduğu ve ellerinden gelse bir kaşık suda boğacakları bir devetlet. Bulunduğun yerden,y bulunduğun ülkenden her türlü kötü koşullara maruz kaldığın zaman sığınabileceğin tek yer o devlet. Bitip tükenmek bilmeyen çöllerin ortasında bir vaha, tek bir vaha orası. Ve ona, dünyadaki bütün komünistler gözleri gibi bakıp yaşamasını, yaşamını sürdürmesini sağlama ihtiyacını duyuyorlar. Diğer yandan, bir ihtilal öncesi duruma göre hazırlanıyordu herkes; ona göre yapılanıyordu örgütleri, partileri; teşkilatları ve davranışları.

Oysa zaman geçti. Öyle devrimci bir durumun olmadığı ortaya çıktı, en azından uzunca bir süre için. Daha sonra ise İkinci Dünya Savaşı sırasında büyük kahramanlıklarına, özverilerine tanık oldu bütün dünya, komünistlerin, sosyalistlerin, solun. Ve çok büyük, yeniden çok büyük saygınlık kazandılar dünya halkları üzerinde. İktidar oldular, iktidara ortak oldular. Ve de, bu gidişi önlemek için elden gelen yapıldı karşı tarafça.

O yüzden, eskiye baktığımız zaman, onu elbet bugünkü koşulları esas alarak değerlendirmemek gerekir. Onu kendi koşulları içinde, o koşullar çerçevesinde mütalaa etmek gerekir, ama artık o koşulların da bulunmadığını bilerek.

Evet, öyle bir gelenekten geliyor hareket. Üstelik de illegaliteye itilmiş olarak ülkemizde, ta son günlere kadar. İllegaliteye itilmiş olmak, her şeyden önce kitleyle, önce kendi kitlesiyle, onunla birlikte en geniş kitleyle arasında sağlıklı bir kan dolaşımına,sağlıklı bir etkileşime olanak vermez.

Öncelikle kendini korumaktır amacı hareketin, ayakta tutabilmektir kendini. Elbet o zaman da, gündelik gereksinimlerden, isteklerden, kitlenin bu türlü istemlerinden daha uzakta kalmak zorunluluğu doğar. Kitleyle karşılıklı iletişim, karşılıklı alışveriş ve ona göre tutum ve davranışlarını durmaksızın yeniden gözden geçirip yenileyiş yok olmasa bile asgariye iner.

Bizler için bu özellikle böyle oldu. Daha da ötesi, jeopolitik durum, dendi, başka şeyler söylendi, harekete göz açtırmamak için elden gelen yapıldı. (Birçok ülkede de gerekçesi ne olursa olsun böyle olmuştur herhalde, özel olarak kendimizi ayırmak için söylemiyorum, ama bizde böyle oldu, onu belirtmek istiyorum.) Hareket ne zaman biraz kendini gösterecek olsa tepesine binildi. Hışımla binildi, güçle binildi. Eğer bir gün bir meraklısı çıkıp da araştıracak olursa, 141-142'den ne kadar ceza yemiş sol diye bugüne kadar, bizzat kendimizi, işin içinde olan bizleri de şaşırtacak rakamlara erişir muhakkak. 141-142 dedim ama 36 yılından önce o maddeler yoktu. Yoktu da sol serbest miydi. Ne demek, ozaman başka maddeler uyduruluyordu. Örneğin bir ara "mal aleyhinde cürümler" hikayesi tutturulmuştu. Yani madem ki "iştirak" diyor veya kamulaştırma istiyor, o halde bu mal aleyhine cürümdür. Ve de dağ başında adam soyan karmanyolacı ile bir tutularak yoldaşlar ağır cezalara hüküm giyiyorlardı. Hepsini birleştirdiğimizde rakamlar neye ulaşır kimbilir. Fiilen yatılan cezalar, sürgünler, işkenceler, ölümler...

Evet, geçmişte çok geniş, kitlesel diyebileceğimiz bir hareket olmadı belki. Ama geçmişe baktığımızda şunu rahatlıkla söyleyebiliriz: Bayrak elden düşmedi, zaman değirmeni çoklarını öğütse bile, her keresinde bayrağı omuzlayan yeni bir kuşak, yeni adlar çıktı ortaya. Ve de iktidara boyun eğilip teslim olunmadı, kendi hak bildiği yolda yürümesin isürdürdü hareket. (Çıktı öyle kimileri ama, esas olan teslimiyetçi tutum olmadı).

Diğer yandan, bugün geçmişe dönüş baktığımızda gördüğümüz bir şey daha var; hep birlikte gördüğümüz: Türkiye'nin sayıda sırada kimi varsa bilimde, sanatta, güzel sanatlarda, ön planda olmuş, elek üstünde kimleri varsa Türkiye'nin entelijansiya olarak, ya doğrudan partinin çevresindeydi veya en yakın halkasında. Hikayecisi, romancısı, müzikçisi, ressamı, heykeltıraşı ve bilim adamlarıyla bütün bir entelijansiya.

Ondan dolayı, bugün dönüp geriye baktığım zaan, bu geçmişin son halkası olarak, son halkasının bir üyesi olarak -ki kendimi öyle görüyorum- geçmişten utanmak ne kelime onur duyuyorum. Onur ve gurur duyuyorum geçmişimle.

Söyledim: Hata etmediler mi, ettiler. Yanlışlar yapıldı. Eksikler çoktu. Ama geriye dönüp baktığımız zaman bütün sıkıntılara, işkenceye karşı başını dik tutmuş, bir şeyler yapmaya çalışmış insanlar görmekteyiz yalnızca. Bir zamanlar "Anadolu Şuralar Hükümeti" diye bir tercüme şarkı bile vardı. Ama bu uç noktaları, ütopyaları bir yana koyun, hangi bağlamda ileri sürüldüğünü bir yana koyun; biraz daha demokratik bir yaşamdır, Türkiye'nin biraz daha demokratikleşmesidir bütün yapmaya uğraştıkları.

Bugüne gelelim: Sözlerimin başında söyledim, tartışıyoruz. Tartışmakta yarar var. En aykırı olarak görünen görüşleri bile ortaya koyup soru sormak ve yanıt aramakta yarar var. Çünkü artık biliyoruz ki, uzun bir süre olduğu yerde saydı hareket. Bu ise gerilemekti, çünkü dünya durmuyor. Ve şimdi düşünmekteyiz: Nerede ne oldu, nasıl oldu? Nasıl yaparsak bunu aşabiliriz, günün gereklerine uygun, günün gereksinimlerini karşılayan bir yapıya, bir düşünceye ulaşabiliriz?

Tartışmakta yarar var. Bir noktaya dikkat etmek kaydıyla. Tartışa tartışa adeta tartışmayı, tartışma için tartışmayı esasa alıp, gerçekten niçin tartıştığımızı, neyi elde etmek için tartıştığımızı gözden kaçırmamak kaydıyla. En basitinden alayım: Biz neye varız, niye burada bir aradayız, niye böyle bir partimiz var? Bu soruların yanıtları açık: Şu noktadan hareket ediyoruz. Diyoruz ki, bizler, insan olarak, tek başına birey ve bireylerin birleştiği kitleler olarak, hareket olarak, geleceğimize etki edebiliriz. Daha iyi bir gelecek için güçlerimizi birleştirerek kendi halinde yürüyenden çok daha iyisine kavuşabiliriz. Demek ki geleceğimizi kendi ellerimizle ve istediğmiz yönde etkileyebileceğimizi düşünmekteyiz. İşte bütün bu bartışmalar, bu yönde daha iyi bir çalışmayı nasıl gerçekleştirebilirizin tartışmasıdır; önümüzdeki dönemi, geleceğimizi daha iyi yaratmanın yollarını bulmak içindir. Bunu gözden bir an bile kaçırmamamız gerek.

Yoksa sonu neye varabilir, bilir misiniz: Her sarsıntılı dönem sonunda örnekleri görülmüştür, kimileri manastır kadar savrulmuştur, kimileri ise en aykırı yöne gitmiş,tam karşıtının, vaktiyle tümüyle red ve inkar ettiğinin yerini almış bir kapitalist olmuştur, en acımasızından. Bir arkadaşımın sözünü hatırlıyorum: "Dünya kötü, insanlar kötü" diye şaka yollu tekrarlar. Oysa onlar için tam bir gerçek olur o söz. Ve sonunda o görüşe varırlar, nasıl olsa yapılacak bir şey yoktur,sen de zamana uymalısın. Hayır. Mesele bu değildir. Her zaman ve her şartta yapılabilecek şeyler vardır. Yeter ki onu bulabilelim, o gereği yerine getirebilelim ve kitle ile o gereği birleştirebilelim.

Bu çerçevede, şu ana kadar yaptıklarımızı bir düşünelim: Ne diyor programımız? -Belki bu programı değiştirebiliriz, daha geliştirebiliriz. Bu ayrı. Şu anda ne diyor, onu soruyorum-. Gayet açık bir sözü var programın. Diyor ki: "Demokrasiyi geliști-

rerek sosyalizme varacağız. Sosyalizm geliştikçe de demokrasi daha gelişip güçlenecektir." Önümüze koyduğumuz hedef bu: Demokrasiyi geliştirmek, eğer yoksa onu yaratmak ve geliştirmek?

Şimdi bırakalım eskiyi de TBKP'ninkuruluşundan bu yana duruma, gelişmelere bakalım, legal, illegal. Biraz.önce bir gazeteci arkadaş sordu, ona da aynı şeyi söyledim. Bir bizim yurda döndüğmüz zaman gazetelerin hakkımızda yazdıklarına göz atalım, bir de bugüne. (Ben Anayasa Mahkemesi'ne sunulacak son savunma ile ilgili olarak daha yenilerde, yakın zamanda yaptım bunu)?

Arkadaşlar, hiç kuşkunuz olmasın, bugün burada bulunanlar ve bulunmayanlarla birlikte o çorbada tuzu olan herkesçe bir destan yazılmıştır Türkiye'de, o günlerden bu güne, o durumdan bu duruma ülkeyi getirmek için.

Hangisini sayayım: Biraz önce arkadaşlarla konuşuyordum bir başka vesile ile, şu örneği vermiştim: Bizim hapisanede olduğumuz sırada en az 10 otobüs dolusu arkadaşg eliyor duruşmayı izlemeye çeşitli illerden ve her seferinde Kazan'da durduruluyorlar. (Kazan'ın neresi olduğunu bilmiyordum o zamanlar. Çıktıktan sonra öğrendim. Ankara'ya 40 km. uzaklıkta bir yer. niye Kazan, onu hala bilmiyorum ya). Ve o otobüsleri dolduranlar biliyorlardı ki, değil bizleri mahkeme salonunda izleyebilmek, Ankara'ya bile sokulmayacaklardı. Ama her duruşma öncesinde yine muntazaman o otobüsler doluyor ve Ankara'ya kadar geliniyordu. İster azim ve kararlılık deyin, ister yalnızca inat, veya başkaca bir ad koyun, ama sadece bu otobüs hikayesini bile, çok basit görünen bu hikaye bile, gelişimizden bu yana, bizim artık alıştığımız o mesafeyi oluşturmada önemli pay sahibidir. Çünkü iktidarın her zaman istediği şu olmuştur:İknanın olmadığı yerde korkutabilmek, sindirebilmek. Oysa burada sinilmemiştir.Durum tersine dönmüştür. Aralarından kimilerini almışlardır; gözaltı, işkence denenmiştir. Ama o inadı kıramamışlardır. Bunu en basit bir örnek diye verdim. Arkadaşların adıyla, sanıyla ortaya çıkıp basın toplantıları tertip etmeleri, biz buyuz diye ortaya çıkmaları... Sonra, biz açlık grevindeyken, greve başladığımız zaman, bundan geri dönmeyeceğimiz anlaşılınca, avukatlarımız aracılığıyla sormuşlardı: Ne yapmamızı istiyorlar diye. Ne yapılacağını buradan, bulunduğumuz yerden kestirmeye olanak yok. Bu yüzden bilemem, ama şunu kesinlikle biliyorum ki, mutlaka yapılacak bir şey vardır protesto için, demiştim. Gerçekten de, hala hayranlıkla hatırlamaktayım: Yaratıcı deha bir şeyler buldu; her gün, her an bir şeyler buldu. Üç yıl önceki gazeteler ile bugünküler arasında o muazzam farkı bu arkadaşlar yaratmışlardır. Onun için, bir destandır, dedim. V ebundan dolayı da -bugünden bahsediyorum, partimden bahsediyorum- böyle bir partinin üyesi olmaktan onur duyuyorum. Ayrıca böyle bir partinin başkanı olma görevi bana düştüğü için de çok mutluyum, kıvançlıyım.

Arkadaşlar;

tartışıyoruz, demiştim. BIz önümüze hedef olarak "birlik, yasallık, yenilenme"yi koyduk. Biraz önce il başkanı arkadaşım, hemde gayet güzel, edebi denilebilecek bir üslupla aktardı: Biz yasallık doğrultusunda çok, çok önemli adım atmış bulunuyoruz. Adeta geriye dönüşü olanaksız. Yoksa iş lafa kalsaydı, o havada ezilir büzülürdü ağızlarda, uzar giderdi işler. Fiili durumlar yarata yarata bugüne kadar getirdik. Ama bunların hepsi henüz fiilidir. Hukuki anlamda şu anda değişen bir şey yok. Yasalar aynen duruyor.

Diğer yandan biz birliki de önümüze hedef olarak koyduk. Ve mümkün olsaydı eğer, bu işi birlikte yapmayı, yani birlik ve yasallığı birlikte gerçekleştirmeyi tercih edecektik. Çok uğraştık. Mümkün olmadı. Ama şimdi karşımızda önemli meseie olarak durmaktadır. Şu konuda kimsenin bir itirazı olduğunu sanmıyorum, birlik istemiyoruz diye. Hayır,tartışma daha çok özgün görevimizin tamamlanıp tamamlanmadığı noktasında. Kimse de tam olarak bittiğini iddia etmiyor. Bu nedenle kongremiz çok önemli bir karar verme durumunda. Büyük olasılıkla eğilim kararı doğrultusunda olacak sanırım. Ama arkadaşlar şu konuda bir tercih yapma durumu ile karşı karşıyalar: Yapılmış olanın bundan sonra geri dönülemeyecek olup olmadığı, diğer yandan da, Birlik'te yerimizi almamız konusunda daa fazla gecikmenin getirip götürecekleri noktasında karar verecekler. Dediğim gibi, biz bu kararı verme durumunda olmak istemedik, ama olaylar getirdi. Artık bu kararı verme durumundayız. Ve bu karar ister öyle, ister böyle olsun, şurası kesin. Artık eskiye dönmek bizim için de,a ma asıl iktidarlar için de mümkün değildir. O geçmiştir.

Evet, Büyük Kongre'mize çok zaman kalmadı. Bugünden itibaren dört hafta sonra yapmış olacağız ve o kararı vereceğiz. Politikanın bir sanat tarafı olduğu söylenir. Elbette güzel sanatlarla, edebiyatla bir ilgisi yok ama, yine de bir sanat tarafı var. Niçin? Çünkü bana öyle geliyor ki, bilim gibi her şeyi kesinkes araştırıp, bütün verileri tam olarak değerlendirme olanağına sahip değilsinizdir. Büyük ölçüde sezgilerinize dayanacaksınız bir karar verirken; daha önce geçirilmiş deneylerden, benzerlerinden yararlanarak oluşmuş olan sezginize dayanacaksınız. Belki de politikanın sanat olan tarafı bu işte. Şimdi burada da, bütün o sezginiz çerçevesinde, çetin bir karar arifesinde adeta miskalle tartma durumundasınız. Miskalle tartıp değerlendirme durumundasınız. Ve eminim ki, bu karar her ne olursa olsun, partili arkadaşlarım en iyisini bulmuş olacaklardır.

Sırası gelmişken, bir tek şey daha eklemek istiyorum: Kulağıma kadar geldi. Kimileri konuyu adeta bir ölüm hikayesiyle bağlı olarak konuşuyorlarmış, cenazeyi kaldırmak, ölüyü kaldırmak gibi.

Arkadaşlar, affınızı dilerim. Böyle konuşanlar belki de çok küçük bir azınlıktır. Ama öyle bile olsa konu böyle ortaya konamaz, böyle ifade edilemez. Biz kazanmışların rahatlığı içindeyiz, kaybedip de geride kalanı ne yapacağını bilemeyenlerin sıkıntısı içinde değil. Bizim başımız dik. Yaptıklarımız ortada. Bu konuda, ister öyle, ister böyle bir karar verilmiş olsun, bu durum değişmeyecek. Ve eğer, o çetin kararı verdiğimiz sırada, birlikte olmayı uygun görürsek, bizler, şu ana kadar şu işleri yapmış olacağız? Bu zaten mümkün müdür? Hayır, biz neysek oyuz. Daha iyi olanağın bulunduğu bir yerdeyiz demektir olsa olsa bu, yapabileceğimiz işleri daha iyi yapabileceğimiz bir yerde olacağız demektir. Öyleyse, Büyük Kongre'mizin kararı her ne olursa olsun, bizim durumumuzu cenazelerle değil, mutlaka bir şeyle karşılaştırmak isterseniz, bir düğün eviyle karşılaştırabilirsiniz her zaman. Her attığımız adımda yeni bir nirengi noktası kazanımı. İşte İstanbul Kongresi yeni bir düğün evi. Büyük Kongremiz de yine bir düğün evi olacak. Verdiğimiz kararlar da yeni düğünlerdir. Öyle bakmamız gerekir olaylara. Çünkü esasında biz, insan olarak, bireyler olarak ve bireylerin oluşturduğu örgütler, örgütlü bireyler ve kitleler olarak, kendi kendimize insanlığın geleceğine -en genel olarak söylüyorum- etki edebilmeyi öngörmüşüz, karınca kararınca. Büyük laf etmiş olmak için söylemiyorum, ama dünyayı değiştirebilmeyi öngörmüşüz. Bunu yapmaya her hal ve koşulda devam ettik, devam edeceğiz. Bugüne kadar yaptıklarımız, yapacaklarımızın da teminatıdır.

TBKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu:

"DEVLET KÜLTÜNE DEVLET ANLAYIŞINA KARŞI ÇIKMAK"

"Doğrudan konuya gireceğim, yenilenme çizgisinde ortaya yolculuğun ölümcül tehlikesi üzerinde durmak istiyorum. Şu soruyu soruyorum: Yenilenme çizgisinde ilerlemeye kararlı mıyız, yoksa partimiz bu çizginin tam da yaşama geçirilebilecek bir düzeye geldiğinde kararsızlık mı gösterecek? Bence konu budur.

Yasallığın da birliğin de gelinen noktada bir üst düzeyde başarıya tırmanmasının bence koşulu yenilenme çizgisinde göstereceğimiz kararlılık olacaktır. Parti meclisimizin birlik politikamızı pratikte somutlayan kararı, partimiz içinde geniş bir destek gördü ama aynı zamanda bu karara tepki gösterenler de oldu. Tepki gösterenler görüşlerini bir muhtıra ile de açıkladılar.

Güzel, istenilen de buydu, partimiz içinde görüşlerin netleşmesi ve netlik temelinde canlı bir fikir tartışması. Bu son sözcüklerimin altını çizmek istiyorum, evet gerçekten de bize gerekli olan canlı bir fikir tartışmasıdır, yalnızca bizim için değil Sosyalist Birlik Partisi ve genelinde bütün sol için dahası yalnız sol değil tüm toplum kesimleri için.

Parti Meclisi kararının getirdiği tartışma gerçekte doğrudan ne yasallık, ne de birlik ile ilgili değildir, temelde yenilenme ile ilgilidir. Bu nedenle de karşımızdaki temel soruyu "yenilenme çizgisini sürdürmede kararlı mıyız?" sorusu olarak görüyorum.

Konuya girmeden önce, birkaç cümle ile de olsa İstanbul İl örgütümüzün kongresi gibi önemli bir kongreyi yapabilme noktasına gelişimizde emeği geçen bütün parti üyelerimizi ve özellikle gerçekten zor ve büyük özveri isteyen bir çabayı göze alan il yöneticilerimizi kutlarım. Bu sonuç soldaki ve tüm diğer demokrasi yanlısı dostlarımızın dayanışmalarının eseridir aynı zamanda, onlara da teşekkür etmek isterim. Ve nihayet bugünlere bizler gökten düşerek gelmedik. Bu günlere gelmemizde mücadeleleri ve direngenlikleriyle büyük rol oynayan eski-yeni, aramızda olan-olmayan bütün komünistleri saygıyla anarım.

SEVGİLİ ARKADAŞLAR

Dünü unutmuyoruz ve hiçbir zaman da unutmayacağız. 12 Eylül öncesi faşist terör döneminde ölenlerimizi, Bahçelievler katliamında ölen yedi TİP'li yoldaşımızı, canıyla komünist onurumuzu ve varlığımızı koruyan Mustafa Hayrullaoğlunu, faşist terör kurbanı Doğan Öz, Cavit Orhan Tütengil, Abdi İpekçi ve nicelerini unutmadık ve unutmayacağız. Mustafa Suphi'lerin hunharca katli ile başlayan ve günümüzde Prof. Muammer Aksoy ve şu anda Doğuda devam etmekte olduğu gibi adı bilinen bilinmeyen nice Kürt ve Türk yurtseverlerinin, demokratlarının, komünistlerinin yok edildiği siyasi cinayetler zincirinin henüz son bulmadığını elbette unutmayacağız ve asla unutmamalıyız.12 Eylül işkenceleri, henüz 17 yaşında darağacına çekilenler, Diyarbakır Cezaevi'nde özgürlük meşalesine dönüşen Necmettin Büyükkaya'lar belleklerimizde canlılığını koruyor.

Halkımız denebilir ki tarihimizin hiçbir döneminde rahat yüzü görmedi, demokrasiyi doya doya yaşamadı. İşçi sınıfımız, köylüler tüm çalışanlar ağır sömürüden kurtulamadılar. Kadınlarımız, gençlerimiz toplumu değiştirici dinamiklerini orta yere koyamadılar, toplum baskısı altında bunaldılar. Aydınlarımız bilim adamlarımız aydınlık beyinlerinin ürünlerini toplumumuzun, halkımızın yararına veremediler, düşünceler ve vicdanlar üzerinde ağır bir baskı olageldi hep. Kürt halkı bu ülkede eşit haklı yurttaşlar olarak yer alamadılar ve ulusal baskı ve ezgi altında yaşadılar. Ülkemiz dünya devletleri arasında eşit haklı ve onurlu bir yere oturamadı. ABD emperyalizminin boyunduruğunu bir türlü kıramadı.

Bütün bunlar bizim gerçeğimizdir. Yok sayamayacağımız gerçeklerdir. Bugün dünya değişti bunları unutmak gerekir mi demeliyiz, öyle mi diyoruz? Hayır. Asla. Nasıl unutabiliriz ki, hala 12 Eylül rejimini başka biçimler altında yaşamaya devam ediyoruz. Partimiz yasal ama Anayasa Mahkemesi'ndeyiz, partimiz yasal ama cezaevlerinde parti üyelerimiz ve 141-142 mahkumları var. Yaşam her gün yukarıdaki gerçekleri unutturmayacak yeni sinyaller veriyor. İşte barış istedi diye gözaltına alınan çocuklarımız! işte Zonguldak işçilerinin çoluklu çocuklu haklı direnişleri, hala bir türlü aydınlatılmak istenmeyen kontrgerilla gerçeği Doğu'da Özel Harp Dairesi eliyle sürdürülen baskılar ve diğerlerinin

Bunlar gerçek ama dün inandıklarımız, umudumuz olan dünya yıkıldı yenildik, ne yapabiliriz mi diyoruz? Hayır. Bin kere hayır. Yenilmedik. Evet yıkılanlar, bitenler var. Evet büyük,hem de çok büyük yanlışlarımız var ama yenilmedik ve hele Türkiyeli komünistler olarak asla.

Yenilgi varsa bunu kabul etmek, büyük bir alçakgönüllülükle kabul etmek yüksek bir meziyettir. Peki kabul edelim, ama kim kazandı? Nasıl bir dünya vardı karşımızda bizim: sömürü dünyası, baskı dünyası, insanlık ideallerini savaş arabalarının içine doldurmaya çalışan, özgürlük meşalelerini atom cehennemleriyle, napalm bombalarıyla söndürmeye uğraşan Küba'da, Vietnam'da, Filistin'de, Güney Afrika'da, Nikaragua'da halkları boğmaya çalışan bir dünya. Bu dünya mı kazandı? Yani kapitalizmin-emperyalizmin dünyası mı?

Sosyalist dünyanın insanları böyle bir dünyaya mı koştular? Aklı başında kim evet diyebilir buna? Bu insanlar daha yüksek bir yaşam standardı ve daha çok özgürlük istiyorlardı.

Kazanan bu eski ve eskimiş, köhne dünya değildir. Kazanan kendini yenileyemeyen eskimiş sosyalizm de değildir. Kazanan her zaman olduğu gibi insanlıktır.

Gelişmeleri bir yerde söylendiği gibi şu sözlerle özlü biçimde özetleyebiliriz: -Acı bir geçmişten daha iyi bir geleceğe-

İşte kapitalizmin de, sosyalizminde ortak olduğu bu tarih, yani geçmiş acı geçmiştir. Savaşlarla, yıkımlarla, salgın hastalıklarla, açlıkla belirlenen bir geçmiş. İnsanlığın dönmek istemediği şey de budur. Ne kapitalizm ne de sosyalizm adına.

İnsanlar gelecek için bugünkü yaşamlarını harcamak istemiyorlar. Bu nedenle de artık ne gelecek güzel günler için ninniler ne de kahramanlık türküleri dinlemek istemiyorlar. Bu kötü bir istek midir? İnsanın elinde tek bir yaşamı var, dünyaya iki kez gelmeyecek. Daha iyi bir gelecek için insanlar özveriyi unuttular mı? Bence hayır kendi yaşamlarına ve geleceğe bugün çok daha duyarlıdırlar ama geleceği bu günden görmek istiyorlar.

Hangisi daha insani ve hatta daha devrimcidir, gelecek güzel günler cennet adına ister kapitalizm, ister sosyalizm ister öbür-dünya için olsun bugüne rıza göstermek mi, yoksa tersine daha bugünden insanca yaşamayı istemek mi? Herhalde ikincisi.

İnsanlar yalnızca o acı geçmişi reddetmekle kalmıyorlar aynı zamanda geçmişte yürünen yollardan da yürümek istemiyorlar. Daha iyi bir geleceğe yeni yollardan ulaşmak istiyorlar. Bu yollar çok çeşitli olabilir ama arananı insana saygıyı, özgürlüğü, benliğini, kişiliğini kazandıracak yol yada yollardır.

Tarihe baktığımız zaman marksizmin insanın doğaya, topluma karşı insanlığın evrensel özgürlük mücadelesiyle özdeşleştiği durumlarda bayraklaştığını görüyoruz.

Marksizm bilinmeyeni araştıran ve bu araştırmada bir metodoloji arayan bilim adamına, bilim felsefesi kazandırarak çok şey verdi. Geleneksel düşünce tarzlarını kırmak, toplumların geleneksel değer ölçülerini aşmak, özgürleşmek isteyen aydınlara da çok şey verdi marksizm. Emeğin kurtuluşunu isteyen emekçiye de çok şey verdi.

Şimdi paradoksal bir durum ile karşı karşıyayız. Böylesine özgürlükçü bir öze sahip olan marksizm kendi dogmasını yıkmak ve özgürleşmek zorundadır. Nevar ki marksizm öylesine kalın bir dogmalaşmaya uğramıştır ki, bu kalın kabuğu çatlatmak hiç de kolay değildir. Yalnızca bu zorluğu belirtmek için şöyle söylemek istiyorum: Marksizmin özünün ortaya çıkması, bu sözcüğü tırnak içinde söylüyorum, "marksizm"den kurtulmakla mümkündür. Bu marksizmin reddi değildir, Marks'ı "izm"den kurtarmaktır. Yani çok önce başına gelecekleri sezerek söylediğini yapmaktır. Tanrı beni Marksizmden kurtarsın demişti. Bu yalnızca alçakgönüllülük ifadesi değildi, O'nun düşüncelerinin özüyle çok uygundu. Düşüncelerinin dondurulmasına dogmalaştırılmasına, kendilerinin tanrı katına yükseltilmelerine, mermer heykeller içine gömülmelerine, devlet nişanlarında bürokratlaştırılmalarına, antiparanın teorisini yaptıkları halde paraları kendi resimleriyle süslemeye, donuk yüzlü resmi devlet dairelerinde, bürokratların tepelerinde Atatürk resimleri gibi çerçevelenmelerine herhalde en önce Marx, Engels, Lenin karşı çıkarlardı.

Bunlarla aynı zamanda şunu söylemiş oluyorum: Biz komünistler gerçek kimliklerimize kavuşmak zorundayız. Kendimizi marksist olarak nitelemeye karşı değilim ama bu herkesin kendi içsel meselesi olmalıdır. İster böyle niteler ister nitelemez. Ama öncelikle kendini futbol takımı tutar gibi marksist olarak niteleyip sonra marksist olarak düşünmeye çalışmak hiç de marksistçe değildir, özgür düşünceye engeldir, atı arabanın arkasına koşmaktır. Sosyalizm, sınıfsız toplum ideali Marx'tan önce de vardı sonra da olabilir.

Sıkıntı şuradadır: Marksizm bir din haline getirildiği için şimdi marksizmin yenilenmesi insanlarımızda bir günah duygusu uyandırıyor. Esasen yıllardır marksizmde her yeni yaklaşım revizyonizm günahı sayılıp reddedildiği için bu günah duygusu ile dopdoluyuz. Böylesi duygular marksizmin devrimci özünü oluşturan özgürleşmeci karakteri ile taban tabana zıttır.

Marksizm-Leninizm denildiği zaman ideolojik ve doktriner yan öne çıkıyor. Marksizmi ideolojiye indirgemeden kurtarabilmek için öncelikle "izm" olmaktan kurtarmak. On'u özgürleştirmek gerekiyor. Günlük dilde kolay anlatım için "marksizm", "biz marksistler" gibi deyimler kullanıyoruz. Eleştirdiğim karşı çıktığım bu değildir. Karşı çıktığım düşüncelerimizi marksizm ya da marksizmleninizm ideolojik çerçevesi ile sınırlamaktır. Toplumsal olayların ve tarihin analizine başka düşünceleri ve kuramları da içine katan çoğulcu bir yaklaşımla bakmamaktır.

Madem ki toplum dediğimiz şey hem değişken hem değiştirendir, öyleyse toplumda var olan çeşitli düşünceler, felsefeler, ve bunlarla ilgili kuramlar bir gerçekliktir. Ateist olmamız toplumda dinsel kökenli düşünce, felsefe ve kuramların varlığını, ya da bu yöndeki etkisini görmezden gelmeye gerekçe olamaz. Çünkü doğa bir gözleme olayı ise toplum bir anlama olayıdır. Toplumda var olan ve ona bir anlam katan her tür düşünce ve değer anlama faaliyetimizin konusu olmak zorundadır. Örneğin belirli dinsel değerlere sahip bir toplumu anlamak o değerleri bilmeden ve kuramsal çerçevenizin içine katmadan olanaksızdır. Anlayamadığınız bir toplumu değiştirmek de olanaksızdır. Toplumlarla laboratuardaki bir kobayla oynadığınız gibi oynayamaz ve kendi istediğiniz kalıba toplumu dökemezsiniz. Dinsel kökenli bir kuramı kuramsal çerçevenize dahil etmek, marksist kurama dahil etmek anlamında değildir. Ya da marksist kuramın din konusunda ne dediği de değildir. Veya bir marksist olarak dinin toplumumuzdaki rolünü incelemek de değildir. Marksist olarak dinin toplumdaki rolünü incelemek, elbette yapılan ve yapılması gereken bir iştir ama bunu yaparken ister istemez kendi yorumunuzu katar, olaya kendi pencerenizden bakarsınız. Oysa problem aynı zamanda bu yorumunuzun doğru olup olmadığını inceleyebilmektir.

Bir toplumu anlamak elde bir kuram yoksa olanaksızdır. Öyleyse dinin toplumsal bir olgu olduğunu durumda, o toplumu anlayabilmek için aynı toplumu anlamaya ve etkilemeye çalışan dinsel kuramlar da çerçevenizin içinde olmalıdır. Özellikle toplumun ideolojik yapısı söz konusu ise bu kuramlarla bakmanız zorunludur. Ama ekonomik alanı incelerken bu zorunlu olmayabilir.

Eğer kendimizi böyle bir çoğulcu kuramsal çerçeve içine yerleştirmezsek o durumda yeni olgulardan çıkan yeni düşünceleri marksizme dahil etmek ya da marksizmin onları da içerdiğini göstermeye kalkarak onu bir kutsal kitaba dönüştürmek durumuyla karşılaşırız.

Köklü biçimde değişen, farklılaşan ve çoğulculaşan dünyamızı tek başına ve yalnızca tek bir bütünsel kuram ile açıklamaya bizi zorlayan ne vardır? Neden her şeyi marksist

kuram ile açıklamaya kalkalım? Bizi buna zorlayan, böyle düşünmemizi gerektiren tek şey marksizme ideolojik bakış açımız ve onu ideolojiye indirgememizdir. Aynı zamanda monist yani tekci düşünce tarzımızdır. Bu düşünce tarzı 19. yüzyıl mantığı içinde geçerli olabilirdi bugün değildir. Bu düşünce tarzı yine geçen yüzyılların nesnel temelleri olan çatışmacı politik kültürün bir eseridir. Yanlış politikleştirmenin bir sonucudur. Ya marksist olacaksınız ya da günahkar, ya bizim saflarımızda olacaksınız ya da karşı saflarda, ya burjuva ideolojisi ya da proleter ideoloji...

Böyle yaklaştığımız zaman, bugünün köklü değişimleri karşısında ya markizmi her şeyi açıklayan bir dogma haline getirmemiz ya da öldü diye bir kenara atmamız kaçınılmaz olur. Ya da garp cephesinde yeni hiç bir şey yok, dünya eski dünyadır diyeceksiniz."

"1960"ları anımsayalım, 1968 olaylarına gelmezden önce Batı Avrupa'da hipyler olarak anılan çiçek çocukları hareketi ortaya çıkmıştı, bu hareket geleneksel değer yargılarına, toplumun geleneksel baskılarına karşı çıkan bir özgürleşme hareketiydi. Bu hareket solcularca alaya alındı. 1968 gençlik olayları patladığında Avrupa Komünist Partileri "bu olaylar sınıf hareketi değil, tersine sınıf hareketini bastırmak için ortaya çıkıyor" yorumunu yaparak olaya ilgisiz kaldılar. Sonradan sahıp çıkmaya çalıştılar, bunu yaparken ise gençlik hareketine karşı işçileri meydanlara çıkararak rekabetçi bir tutum ortaya koydular. Yani olayın mantığını kavrayamadılar. Türkiye'de de TİP benzer bir yorumla 68 olaylarına yaklaştı, faşizm gelir mantığı ile uzak durdu, sonradan harekete sahip çıkmaya çalıştıysa da artık treni kaçırmıştı.

Bir başka harekete kadın hareketine göz atalım: Feminist hareket de komünistlerce başlangıçta alaya alındı. Yakın zamana kadar bizler de feminist hareketin mantığını kavramamıştık, erkek düşmanlığı damgasını vurup bir kenara koymuştuk. Bugün bile tam anlamıyla kadın sorununun kavranabildiğini söyleyemeyiz. Partimiz içinde kadın sorununun ancak o da çok yetersiz olarak lafını ediyoruz. Komünistler kendi yaşamlarında aileler içinde bu soruna ne kadar duyarlı yaklaşıyorlar bu konuda ne kadar bilinçliler sorudur. Geçmişin muhasebesinde, geçmiş çalışmalarımız içinde kadın arkadaşlarımızla ilgili, onların çalışmalarına yönelik olarak bir özeleştiri de yapmamız gerekmiyor mu? Özellikle illegal koşullarda olağanüstü zorluklar içinde, büyük bir özveri ile çalıştılar ama biz erkekler onlara yalnızca bir yardımcı gözüyle baktık, illegal koşullar bahane edildi.

Çevre ve yeşil hareketine bakış da aynı oldu. Dahasını da söyleyeyim: Milyonları saran barış hareketi komünistlerin öncülüğünde gerçekleşmedi iyi ki de öyle oldu. Barış hareketi de sınfsal analiz ile küçümsendi, mantık işçi sınıfının başını çekmediği hiçbir hareket başarıya varamazdı. Evet mantık buydu. Geçmişi olumlu ve olumsuz yönleriyle de çabuk unutuyoruz.

Bu noktadan biraz öncesinde kapitalist metropollerde dev sanayi üniteleri ortaya çıkmıştı, çelik sanayiinde olduğu gibi. Üretim artışı vardı ama emeğin verimliliği düşüyordu. Bilimsel teknolojik devrim devreye sokularak önce bu büyük ünitelerde emeğin verimliliği yükseltildi, piyasa ekonomisi ile kapitalizme gelişme dinamizmi sağlandı. Hantal büyük sanayii ünitelerinin yerini, küçük ama verimli üniteler almaya başladı.

Sosyalizmde de benzer bir gelişme oldu. Merkezci planlama ile emeğin verimliliği artırıldı, üretim hızla yükseldi ve hatta 1960'larda Sovyetler sanayileşme hızı açısından ABD'ye yetiştiler. Ne var ki sosyalist ekonomi yatay gelişmesini sürdürmeye devam etti. Giderek hantal dev sanayii üniteleri ortaya çıktı, emeğin verimliliği düştü. Bu durumu zamanında teşhis edecek, edilse bile çözümü zorlayan bir başka deyişle bilimsel teknolojik devrimi kullanmayı zorlayan bir iç dinamizm yani karlılık motivasyonu ve bunu zorlayan bir piyasa ekonomisi yoktu. Uzay yarışında kullanılan tekniğin üretime bir teknoloji olarak sokulması düşünülen ama yapılamayan bir şeydi. Soğuk savaş, sosyalizmin bilimsel teknolojik devrimden yararlanmasını önlüyordu. Bilim ve teknoloji hiçbir zaman tek ülke sınırları içinde gelişmemiştir. Bu gelişme insanlığın ortak ve evrensel mirasıdır.

Böylece devletçi sosyalizm, kapitalizmin olduğu gibi kendini görece sancısız yenileyebilecek manevra olanaklarından yoksun kaldı. Bunda var olan siyasal sistemin yani devleti elinde tutan tek parti sisteminin oynadığı olumsuz rolünü de görmek gerekir. Bu bürokratik kemikleşmenin sonuçları biliniyor olduğu için yalnızca hatırlatmakla yetiniyorum. Aynı biçimde sosyalizm ile ilgili özellikle ekonomik yasalarla ilgili Stalin döneminde yapılmış kabalaştırma yanlışını da hatırda tutmak gerekir.

Öyleyse sosyalizmin kendini yenileyebilmesi, yeniden yapılandırılması öncelikle devletçi sosyalizmin bir bakıma devrimsel bir dalga ile yıkılmasını gerektiriyordu. Bunun ise iki ön koşulu vardı: Birincisi dünya barışının sağlanması bu olmadan demir perde yıkılamazdı. İkincisi Soyvet toplumundaki bunalım ve hatta çürüme ortaya çıkmalıydı. Hiç beklenmedik bir olay bunu sağladı, bu Çernobil faciasıydı. Bu olay Soyvet toplumunu çok derinden sarstı, bir bakıma kendine getirdi, gerçekleri görmesini sağladı. Bizim için de aynı şey oldu diyebilirim.

Sonuçta zamanını dolduran devletçi bürokratik sosyalizm bitti. Şimdi çoğulcu siyasal sisteme ve piyasa ekonomisi yoluyla da özel girişimci çoğulcu bir ekonomiye geçerek yeniden yapılandırma yolunda zor koşullarda ilerleniyor.

Bütün bunlar işlerin böyle gidemeyeceğinin yeterli ve açık kanıtlarıdır.

Ne var ki bu gerçeği bizlerden önce yeni sağ ve yeni tutuculuk kavradı. Örneğin Reganizm ve Teacherizm son derecede otoriter oldukları halde kitlelerde gelişen yeni arayışları teşhis edebilmişler, otorite ve yerleşik değerlere karşı bireysel özgürlük arayışlarının yükselmekte olduğunu görmüşlerdi. Kitleler karşısında anti devletçi, anti otoriter ve bireye farklı olma, başkalaşma şansı veren bir imaj çizmişlerdi. Bu imajla uygulanan arasında büyük bir uçurum olmakla birlikte bu politika yalnızca söylemde kalmadı devleti küçültücü, bürokrasiyi azaltıcı önlemler de alabildiler. Yine de söz konusu uçurum ve özellikle bu politikanın sosyal boyuttan yoksun oluşu ve daha da önemli olarak soğuk savaş mantığında direnmesi Teacher'in sonunu hazırladı. Ama dikkatinizi çekmek isterim ki yeni sağ geriledi ama yeni tutuculuk ki ikisi aynı değildir henüz gerilememiştir. Çünkü karşısında yeni bir alternatif politika yoktur. Yoktur çünkü geleneksel politikalar ve partiler bunalımdadır. İşte Almanya'da sosyal demokrasinin ağır seçim yenilgisi. Duvarlar yıkılırken herkes bütün dünyada sosyal demokrasinin yükseleceğini sanıyordu, öyle olmadı.

Çağımızın mantığı otoritarizme ve her türlü otoritarizme karşıdır. Barışın kalıcı olabileceğinin görülmesi otoritarizme karşı çıkışları, her tür şiddetten arınmış yeni bir yaşam tarzı isteklerini, özellikle militarizme karşıtlığı güçlendiriyor. Çağımız bireyi ve onun belirleyici rolünü ortaya koyan koşulları getirmiştir. Birey geleneksel devletten ve geleneksel top-

lumdan kurtulmak istiyor ve bunun imkanlarını şimdi kazanmış bulunuyor. Bilimsel teknolojik devrimle bütünleşen piyasa ekonomisi yeni üretim ilişkilerini doğuruyor. Üretim sürecinde işçiler artık yalnız iş organizasyonuna değil üretimin planlanmasına da katılma imkanlarına kavuşuyorlar. Kafa ve kol emeği arasındaki fark kapanıyor. İşçinin boş zamanı artıyor. Mal bolluğuna doğru gidiliyor. Bilimsel teknolojik devrimle piyasa ekonomisinin birleşmesi mülkiyetin yaygınlaşmasını getiriyor. Bu yeni süreçlerin daha derin analiz edilmeye muhtaç olduğunu belirtmeliyim.

Şunu da eklemeliyim: Her şeyin çelişkisiz, uyumlu gittiğini, sınıfların ve sınıf mücadelesinin ortadan kalktığını, emek, sermaye çelişkisinin çözüldüğünü söylüyor değilim.

Tersine Batı'da demokrasi sorunu yeniden güncelleşiyor ve güncelleşecek. Batı ciddi bir uygarlık krizinin içindedir ve bir kültür bunalımı yaşanıyor. Teknoloji toplumsallaşamadığı durumda ki Batı'da bu olamıyor henüz bireyi değil toplumdan izole olmuş, yabancılaşması derinleşmiş ve yalnızlaşmış insanı ortaya çıkarıyor. Kitle kültürü adı altında estetik değerlerin aşınmasına yol açan bir tüketici kültürü gelişiyor. Teknolojik gelişme boş zamanlar sömürgeciliği doğuruyor.

Mal üretimi artmakla birlikte, güneyin yoksulluğu sürüyor. Hala açlıktan ölen çocukların varolduğu bir dünyada yaşıyoruz.

Ve esasen bunlar olmasaydı, komünistlere artık gerek kalmadı diyebilir ve biz de bu dünya nimetlerinden yararlanarak ömrümüzün geri kalan kısmını gönül rahatlığı ile yaşayabilirdik.

Hayır, böyle değildir. Ben kendi adıma komünistlerin asıl şimdi işlevli olacaklarına ve sınıfsız toplum ideallerine dünden daha fazla yakın olduğumuza inanıyorum. Ancak bir koşulla, gerçekten kendimi yenilemeye çağın insanı olma koşulu ile. Neyar ki bu iş öyle söyleniverdiği gibi kolayca olmuyor, olamayacağını her geçen gün kendi deneyimizle görüyoruz. Bu nedenle kendimizi yenileyebilmenin önkoşulu olarak Marx'ı, Engels'i Lenin'i inkar değil, ama marksizm ya da marksizm-leninizm olarak ifade ettiğimiz ideolojik saplantıdan kurtulmakta görüyorum.

SEVGİLİ ARKADAŞLAR

Asıl sorun öncelikle çağın insanı olarak ülkemizin çağdaşlaşmasında politik görüşü ne olursa olsun, aktif rol oynayabilen bir yurttaş olabilmektir.

Türkiye derin bir yapısal bunalım içindedir. Bunalım yapısaldır çünkü ekonomik, toplumsal, kültürel, hukuksal boyutlar bir birinin içine girmiş ve biri diğerini derinleştiriyor. Ama aynı nedenle bu derin tarihsel bunalımdır ki bunalımdan radikal çıkış imkanlarını da bağrında taşıyor.

Ülkemizin konjonktürel olmayan temel sorunu geleneksel yapının çözülemeyişi ve yeninin gelişmesini boğması ya da güdükleştirmesidir. Türkiye aydınları ikiyüz yıldır, yani Osmanlı'dan beri "gerilikten nasıl kurturuluruz"u tartışıyor. Kah elitist, yani tepeden inmeci, kah popülist çözümler deneniyor. Sol da tepeden inmeci, cuntacı ve emekçi popülizmi de dahil bütün yolları denemiştir. Bu anlamda gerçekten zengin bir deney ve düşünce birikimine sahibiz. Ama bunlardan yeni sentezleri bir türlü çıkarmayı beceremedik. Öyle düşünüyorum ki şimdi bu şansa sahibiz.

Geleneksel yapının çözülemeyişini devlet kültünde ve bunu doğuran bireysel mülkiyet temelleri zayıf ekonomik yapıda ve bu ekonomik yapının ve tarihsel koşulların ortaya çıkardığı düşüncenin yerini kelamın aldığı ümmetçi kültür de tek sözcükle sivil toplumun ve buna denk düşen yurttaş kültürünün gelişemeyişinde ve bağlı olarak demokrasinin temellerinin zayıflığında görüyorum.

Öyleyse nereden başlamak gerek? Devlet kültüne karşı çıkma ve her tür otoritarizmi dışlayan parti ve politika anlayışından başlamak gerek.

Bizim ülkemizde devlet kültüne karşı çıkmak, devletçi sosyalizm anlayışlarına da karşı çıkmak, onlarla kesinlikle bağları koparmak, otoriter-disipliner parti anlayışlarını reddetmek demektir.

Ayrıca çağımızda geleneksel devlet anlayışına karşı çıkmak demek faşizmi besleyen korparatist, devletçi sosyalizmi besleyen kollektivist ve tekelci devlet anlayışını besleyen sözde parlamentarist saplantılardan kurtulmayı gerektiriyor.

Kendi adıma söylüyorum: Tekelci devlete de, sosyalist devlete de, ülkemiz için Kemalist devlete de, şeriatçı devlete de karşıyım. Devlet ideolojisiz olmalı ki daralabilsin ve sönümlenebilsin. Resmi devlet ideolojisinin egemen olduğu bir toplumda çoğulcu düşünceler, ideolojiler ve çoğulcu demokrasi olamaz. Katılımcı demokrasi lafta kalır.

Neyse ki alışıldı, ben komünistim deyince financı katırları ürkmüyor artık. Ama burada durulmamalı. Devlet kültüne karşı çıkış sürmeli. Ama nasıl

"Ülkemizde devlet kültüne, devletçi anlayışlara karşı çıkarak arayışa yanıt verecek yeni politikalar üretme şansına en fazla komünistler, sosyalistler sahiptirler.

Çatışmacı kültüre son vermek gerekir diyoruz. Bunu lafta mı bırakacağız, bırakmayacaksak geçmişte bir umacı gibi gösterilmemizi bugünün avantajına dönüştürme akıllılığını gösterelim. Kısır politik hesaplar nedeniyle ülkenin temel sorunlarının çözümünde ulusal mutabakat gereğini göremeyen klasik merkezci partileri eleştirerek kamuoyu önüne yapıcı bir imajla çıkalım. Halk sırf muhalefet eleştirisinden de bıkmış ve artık inanmaz durumdadır. Bunun için en karşıt görünenlerle de ortak noktalar arayan, böylece çatışmacı kültür yerine diyalog kültürünü toplumda egemen kılmaya çalışan bir akım olarak ortaya çıkalım. Bunu göremezsek söylediğimiz güncel şeyler güzel laflar olarak kalır.

İkincisi, yenilenme yalnız kuramsal çerçevede söylenmiş laflar sınırında kalamaz. Şu anda bu noktada duruyoruz, bunun politikaya ve politik dile dönüştürülmesi gerekir.

Üçüncüsü yenilenmede orta yolcu olunamaz. Yenilenme düşünce ve davranış tarzımızda ve psikolojilerimize varana dek köklü bir dönüşümdür. Bu dönüşüm sancısız, acısız, sarsılmadan gerçekleşemez. Sovyetler açlık pahasına yeniden yapılanmaya çalışıyorlar. Sancı, bunalımlar radikal yenilenmenin habercisidir. Rahat koltuklarımızda oturarak, düşüncede konformizm içinde hiçbir yeni gerçekleşemez.

Dördüncüsü, öncü parti değil ama hep söylediğim gibi öncü düşünceler her zaman olacaktır. Öncü düşünceler ise genellikle başlangıçta tepkiyle karşılanır.

Bu nedenle ANAP için bile olsa "yakınlık" sözcüğünden ürkenler bu söylediklerim üzerinde düşünmek zorundadırlar.

Şİmdi de işin özüne bakalım:

Türkiye 12 Eylül rejiminden çıkabilmiş değildir. Hala temel sorun militarizm olarak duruyor. Türkiye sivil demokrasiye geçememenin sancısını çekiyor. Genelkurmay Başkanı'nın istifası bir turnusol görevi gördü. Otoritarizmden en çok sıkıntı çeken aydınlarımızın bir kısmı sırf Özal'a karşı oldukları için militarizme destek vermek çizgisine düştüler. O kadar ileri gidenler çıktı ki bu istifaya "demokrasi dersi" dediler."

SBPKurucular Kurulu üyesi İstanbul Milletvekili Hüsnü Okçuoğlu:

GÜNDEM DEMOKRASİDİR

Sizlere hitap etmek, sizlerle dünya salonunda ve Türkiye'deki gelişmelerle ilgili bilgi alışverişinde bulunmak, huzurunuzda olmak gerçekten onur verici bir olaydır.

Türkiye insanı 10 yıldır korku içindedir. 10 yıldır yılğınlık içersindedir. 10 yıldır kendisini tarif edip edememenin veya tariflerini iki türlü yapıp yapamamanın çelişkisi içindedir. İşte bunu tek düzeye indirmenin rahatlatmanın özgürce kendisini her ortamda, devlet kurumunda, mesleğinde, üniversitesinde, okulunda, partisinde, ama her yerde ayrı kişiyi ayrı düşünceyi, inancı özgürce savunan kişiliklerin yaratılması güçlendirilmesi kaçınılmaz ilk görevimizdir diye geliyor bana.

Türkiye'nin birinci gündemi gerçekten demokrasi gündemidir. Türkiye'de demokrasi var mı ne kadar var, ne kadar yok. Değerli arkadaşlar altını çizerek belirteyim, Türkiye'de demokrasinin önündeki en büyük engellerden biri 141-142. düşünce ve örgütlenme üzerindeki yasaklardır. Ve bu anlamda da TBKP'nin bu yasakların delinmesiyle ilgili mücadelesini ve buna destek veren tüm demokrasi güçlerini saygıyla kutluyorum. Başarılar diliyorum. Ama çok önemli bir engelin çok ciddi bir engelinde onun arkasından hemen var olduğunu, o var oldukça Türkiye'de demokrasinin çözülemeyeceğini gelişemeyeceğini de belirtmek istiyorum.

Demokrasi sorunu eşittir Kürt sorunudur.

Kürt sorunu eşittir demokrasi sorunudur diyoruz biz.

Türkiye'de Kürt sorunu çözülmeden demokrasinin geleceğini Türkiye'nin coğrafyasını her boyutunda demokrasinin yerleşeceğini filizleneceğini ve halkımın mutlu olabileceğine inancım yoktur benim.

Eğer Edirne'de demokrasi istiyorsak, Hakkari'de demokrasi istemek zorundayız. Ve Hakkari'deki demokrasiyi Edirne'deki yaşayayanların kurmasına ve Edirne'de yaşamış olmalarının Hakkari'de demokrasi kurmalarıyla ilgili bir engel olmadığını da belirtmek isterim.

Bu konuda da aynı tutarlıkta, aynı kararlılıkta, aynı birliktelikte olmak zorundadır. Aksi halde görülen odur ki gelişen bu boyutta doğu insanının, Kürt halkının bu sorunun altından yalnız kalkamayacağı ve Türkiye demokrasi güçlerinde bunun hesabını veremeyeceği inancındayım.

Değerli arkadaşlar. Türkiye solunda birlik arayışları var. Yenileşme arayışları var. Tartışmalar var. Buna gerek vardır. Son derece saygı duyduğum düşüncelerin tartışılması, yeni ufuklar yaratacaktır. Yeni bir dünya, yeni bir insan Türkiye'de yaratacaktır. Ben buna inanıyorum. Bu inançla, bu duyguyla İstanbul TBKP Kongresi'nin üyelerine, Türkiye halkına ve tüm demokrasi güçlerine hayırlı olmasını diliyorum. Başarı olmasını diliyorum. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

TBKP MYK Üyesi Yüksel Selek:

ERKEK PARTİSİ DEĞİL, ÇAĞCIL PARTİ İSTİYORUZ

TBKP MYK Üyesi Yüksel Selek İstanbul İl Kongresi'nde, bir kadın olarak konuşacağını söyleyerek söze başladı. Yüksel Selek konuşmasını şöyle sürdürdü:

İnsanlık, henüz adını koyamadığımız, tanımlamakta güçlük çektiğimiz yeni bir çağa hazırlanıyor. Yine de, toplumsal hareketin gelişme doğrultusuna bakarak, bu çağa damgasını vuracak olan dinamiğin özgürleşme hareketleri olduğunu söyleyebiliriz.

İnsanlık tarihi kadar eski bir kavram olan özgürlüğün bugün yüklendiği anlam, eskisinden farklı olarak insan/bireyin diğerlerinden farklı olma hakkını güvenceye alan çoğulcu, katılımcı bir demokrasiyi zorunlu kılmaktadır. Bu yıl Nobel Edebiyat Ödülü'nü alan Meksikalı şair Octavia Paz'ın deyişiyle, "Özgürlükten yoksun demokrasi bir despotizmdir; demokrasiden yoksun bir özgürlük ise bir hayalden başka bir şey değildir."

Bütün geleneksel kurumların, eski yapıtların çağımızın derin özgürleşme ihtiyacı karşısında sarsıldığı ve yenilenmenin kendini dayattığı bu dönemde partimizin de kendini yenilemeye çalışması kaçınılmazdı. Nitekim, bu sürecin sancılarını hep birlikte yaşıyoruz. Bugüne kadar tabu olan birçok değerin, kurumun üzerine cesaretle gidiyoruz. Ne var ki, yenilenmemizin önünde ciddi bir engel oluşturduğu halde yeterince üzerine gidilmeyen bir tabu varlığını sürdürmekte: Erkek egemen kültür ve erkek egemen ilişkiler sistemi.

Yenilenme fikrinin taşıyıcılığını yapan partilerde kadınlar yönetim kademelerinde hala "eser miktarda" bulunuyorsa; hala kocalarının kimlikleriyle tanınıyorlarsa, "yenge", "bacı" diye çağrılıyor, kimliksiz, cinsiyetsiz yaratıklarmış gibi görülüyorlarsa; sekreterlik, hizmet işleri partide hala kadın işi olarak düşünülüyorsa; kadınların gelişmeleri eşlerinin "önemli" parti görevleri uğruna engelleniyorsa; kadınlar eşlerinin birer uzantısı gibi algılanıyor, farklı fikirlere sahip olabilecekleri akla dahi gelmiyorsa; bir kadın yönetici olmak erkek yöneticiden kat kat fazla yük taşımayı gerektiriyorsa ve bütün bunlar eskisi gibi sürüp gidiyor, değiştirilmeye yeterli özen gösterilmiyorsa bu partiler yenilenmekte olduklarını nasıl ileri sürebileceklerdir? Toplumdaki köklü dönüşümlere nasıl etkide bulunabileceklerdir?

Partimiz, sözlü yazılı açıklamalarında, programatik metinlerinde kadın hareketini yeni toplumsal hareketler çerçevesinde, sivil toplum güçleri arasında birkaç cümleyle sayıp geçiyor. Partimizce kadın hareketine verilen değerin içtenliğine inanmakla birlikte, biz yine de bunda eski faydacı yaklaşımların bir uzantısını seziyoruz.

Tıpkı çevre temizliğinin öneminden söz ederken çevreyi kirletmeye devam edişimiz gibi, kadının özgürleşmesinden söz ederken de kendi parti topluluğumuz içinde bilerek ya da bilincinde olmaksızın kadın ayrımcığılını sürdürüyoruz.

Nitekim, yeniden yapılanmanın öncüsü Gorbaçov'un kadına yaklaşımı da aynı çelişkiyi sergiliyor. 1987'de yayımlanan "Perestroyka: Ülkemiz ve Dünya İçin Yeni Düşünüş" adlı kitabında, "Kadınlar evdeki günlük görevlerini (evişi, çocukların büyütülmesi ve iyi bir aile atmosferinin yaratılması) yerine getirmeye zaman bulamıyorlar artık. Problemlerimizin pek çoğunun (çocukların ve genç insanların davranışlarında, ahlakımızda, kültürde ve üretimde karşılaştığımız problemler) bir ölçüde aile bağlarının zayıflamasından ve aile sorumlulukları karşısında gevşek tutumlardan kaynaklandığını keşfettik. Ama, kadınların salt kadınca misyonlarına dönmelerini olanaklı kılmak için neler yapmalıyız?" diye sorarken, Perestroykanın kadın özgürlüğüne bakış açısını ortaya koyuyor ve dünya kadınlarını büyük hayal kırıklığına uğratıyordu.

Bir devrim olduğundan söz edilen Prestroyka böylece, 20. yüzyılın sonunda, yüzyılın başındaki 1917 Ekim Devrimi'nden sonra kadınları özgürleştirmek amacıyla ailenin fonksiyonlarının toplum tarafından üstlenilmesinin maddi koşullarını yaratmayı, eviçi köleliğine son vermeyi planlayan Bolşeviklerden geriye düşmüş oluyordu. Gorbaçov'un yeniden yapılanma planı bürokrasinin otoritesini zayıflatmak isterken, kadınların yaşamlarını doğrudan etkileyen diğer ideolojik kurumlardan aileyi ve dini güçlendirme yolundadır. Sanırız bu politika, yani kadınların evdeki yerlerine, ailedeki rollerine yapılan vurgu, bugünkü Sovyet ekonomisinde hedeflenen reformların isteklerine yanıt vermeye yöneliktir.(x) Piyasa ekonomisine geçilirken ortaya çıkacak işsizlikten en büyük payı kadınların alacağını söylemek hiç de kehanet olmasa gerek. Sovyet kadınlarının özgürleşme mücadelesine hız vermek zorunda kalacaklarını da bugünden öngörebiliriz.

Reel sosyalizm deneyimi, kadının kurtuluşunu toplumun kurtuluşuna erteleyen sınıf indirgemeci bakışımızın ve determinist tarih anlayışımızın bu konudaki iflasını glasnost'tan sonra daha da açıkça ortaya koymuştur. Sosyalist ülke kadınlarının, istatistiklere yansıyan eğitim, istihdam vb. alanlardaki kazanımlarının ise onların özgürleşmelerinden ziyade sistemin kapitalizmle yarışması hedefine hizmet ettiği anlaşılıyor. Bunu küçümsemiyoruz, ama başarı yine kadınların özgürleşememesi pahasına elde edilmiş sayılır. Şimdi ise, perestroykanın ekonomik reformlarının bedelini en fazla kadınlar ödeyecekler gibi görünüyor.

Feminist hareketin 150 yıllık mücadelesini, feminist kuramcıların önermelerini Komüntern geleneğine bağlı diğer komünist partiler gibi görmezlikten gelen geçmiş deneyimimizin TBKP sürecinde aşılmaya başlanması sevindiricidir. Evet, kabul ve itiraf etmeliyiz ki, feministlerden öğrendik ve öğreneceğimiz daha çok şey var. En başta da şunu öğrendik: Kadınların ezilmesinin asıl kaynağı sınıflı toplumda değil, erkek egemen ilişkiler sisteminin damgasını vurduğu bütün bir kültürdedir.

Partimiz içinde öteden beri yaşana gelen (kuşkusuz tüm komünist partilerde) örtülü ya da açık ayrımcılık da bunun kanıtı değil mi? Dünyadaki tüm geleneksel yapılar gibi, klasik işçi sınıfı partileri, bizimki de dahil erkek partileridir. Bu sadece kadınların sayısının az oluşuyla değil, erkek egemen zihniyetin sürüp gitmesiyle açıklanabilir bir olgudur. Bütün sol partilerde, çevre ve hareketlerde kadın, hep ayrımcılığa uğramış, ezilmiştir. Hatta sosyalist hareketlerde kadın hep ayrımcılığa uğramış, ezilmiştir. Hatta sosyalist harekette kadın sayısının azlığı bu erkek egemen zihniyetin nedeni değil, sonucudur. Erkeğin devrimci hareket içinde yer alışından, kendini yetkinleştirmesine, yönetici konuma gelmesine kadar, hangi düzeyde olursa olsun, bu süreçlerin bedeli hep yakınları olan kadınlar tarafından ödenmiştir.

Politikasını, örgütsel yapısını yenilemeye sıvanmış, çağımızın ve ülkemizin ihtiyaçlarına yanıt arayacak bir partinin yaratılmasına önemli katkıda bulunma savındaki bir partide nasıl olur da kapitalizm öncesi tutucu, feodal gelenek ve ilişkiler yaşam alanı bulabilirler? Nasıl olur da kendini yenileyemeyen erkekler partide yeni bir atmosferi, ülkede yeni bir politik kültürü yaratmaya katkıda bulunabilirler?

Daha doğuştan itibaren kendilerine verilen ve sosyalleşme sürecinde pekiştirilen erkeklik rolü, anti-demokratik bir kişiliğin, karakterin ana çizgilerini oluşturmaktadır. (xx) Bunun bilincine varamayan, kendi erkek kimliğini, rolünü sorgulamayan bir insan özgürleşebilir mi? Kuşkusuz kadın için de aynısı geçerli. Bireysel özgürleşme ancak toplumsal koşullanmaları, içselleşmiş sınırlamaları aşa aşa gerçekleşen bir süreçtir. Böyle bir süreçte doğuştan getirilen cinsiyetin, adeta a priori üstünlüğüne yer olamaz.

İşte biz kadınları ikincil konumda, erkekleri ise verili rollerinin koşullanması altında tutarak özgürleşmemizi engelleyen bu ayrımcılığın aşılması, aynı zamanda daha güzel bir dünyayı kadın-erkek birlikte yaratmamızın da önkoşuludur. Bunu kavradığımızda, Kongre tezlerimizde yer alan şu görüşü anlamak, benimsemek kolaylaşacaktır: "Bütün sorunlara ve politika tarzına kadın bakış açısından yaklaşmak, insanı merkez almanın önkoşulu olmuş durumdadır."

Evet, TBKP zıtlaşmayı kutuplaşmayı değil diyalog ve işbirliğini mutabakatları esas alan bir partidir. Bu elbette çoğulcu bir partinin iç yaşamı için de geçerlidir. Ama biz kadınlar, bundan böyle, erkek egemenliğinin taşıyıcısı hiçbir fikir etrafında mutabakata varmamaya kararlıyız. Parti içinde geleneksel kadın-erkek rollerine dayalı hiçbir işbölümü girişimine, ayrımcı hiçbir ilişki tarzına "evet" demeyeceğimizi buradan ilan ediyoruz.

Eşitsiz başladığımız politik mücadele koşusunda erkeklerin önde gidişini doğal, kadınların geriden gelişini yazgı kabul etmeyeceğiz; eşitlenmeyi zamana bırakmayacağız. Hemen şimdi eşitlik, hemen şimdi özgürlük, diyoruz. Aradaki mesafeyi kapatmak için istediğimiz her türlü olumlu ayrımcılığın bize verilecek bir lutuf gibi görülmesini reddediyoruz. Pozitif ayrımcılık lutuf değil, gasp edilmiş haklarımızın gecikmiş bir geri alımıdır.

Partimizin erkek partisi olma ayıbından kurtulması için elimizden geleni yapacağımızdan kimsenin kuşkusu olmasın. Parti içinde ayrımcılığa karşı baskı grupları oluşturacağız ve 24 saat, evde, işyerinde, parti yaşamında, her yerde gözümüz siz erkeklerin üzerinde olacak. Ve siz, sevgili erkek arkadaşlarımız, ya kendinizi değiştirip özgürleşeceksiniz, yahut da biz kadınları karşınızda bulacaksınız. Bu konuda mutabakatımız yok! Artık şu durumu değiştirmenin zamanı gelmedi mi?

"Her devrimci erkeğin ayağının altında bir kadın, her devrimci kadının omuzunda bir erkek vardır."

(x) "Kadınlar ve Perestroyka"

(xx) "Politik Psikoloji Notları", Serol Teber, Ara Yayınları, 1990

BÜYÜK KONGREYE DOĞRU

Komünist Harekette de Erkek Egemen Anlayışı Hüküm Sürüyor

TBKP İstanbul İl Kongresi'nde 45 kadın delegenin hazırladığı konuşma metnini Şehnaz Fırat okudu. Metni imzalayan delegeler şunlar: Münevver Al, Ayşe Yanık, Tezer Eraslan, Fehime Koç, Mehtap Duransoy, Yıldız Sargın, Güzide Ülkütaşır, İnci İşbulur, A. Çiçek Yağcı, Semra Ulusoy, Sevgi Yazıcı, Nurten Şahin, A. Bilge Dicleli, Şeyda Talu, Sevil Kap, Günfer Demirci, Meral Aydın, Pakize Ayşe Pekinöz, Yüksel Selek, Emzade Şimşek, Berrin Yeşiltepe, Bahriye Ersanlı, Zehra Tan, Saniye Aydın, Beyhan Kıhki, Fatma Hasanoğlu, Mebuse Tekay, Emek Baştaş, Hatice Ceylan, N. Akçay, Belma Önegüt, Ayten Ayanoğlu, Belgin Tuna, Günseli Andaç, Jale Mildanoğlu, Ayten Şengör, Semiha İşçi, Selma Hamdioğlu, Efsun Aytan, Taliha Çetin, Nursel Şafak, Sevgi Çelik, Nigar Kurtuluş.

Yenilenmeye çalışan bir parti olarak kadın sorununa bakışımızdaki ve uygulamalarımızdaki eksiklik ve aksaklıklar önümüzde büyük bir sorun olarak durmaktadır. Çalışma raporunda ve tezlerde de bu eksiklikler göze çarpmaktadır. Kadın sorununa bakışımızı yenileyemezsek ve yeniyi uygulayamazsak ayrımcılığın hüküm sürdüğü ve katılımcılığın sağlanamadığı bir parti olmaktan kurtulamayız.

9 Aralık'ta Kadıköy ilçe örgütünde yapılan toplantıda bir grup TBKP'li kadın biraraya geldik ve kadın sorunu partimiz içinde kadın yoldaşların somut durumları, karşılaştıkları uygulamalar üzerine tartıştık. Yaptığımız değerlendirmeleri ve çıkardığımız sonuçları sizlere aktaracağım.

Çağcıl bir parti, kanımızca, kadın-erkek tüm yurttaşların siyasal karar alma mekanizmalarına katılımını örgütleyen parti olmak durumundadır. Buraya varabilmek için muhasebeler yapılırken, parti ile kadın üyeleri arasındaki ilişkilerin eleştirel açıdan gözden geçirilmesi ve buradan geleceğe yönelik sonuçlar çıkartılması kaçınılmazdır.

Marksizmin kadın sorununu sınıf sorununa tabi olarak ele alması yalnızca partinin kadın hareketine bakışında olumsuzluklara yol açmakla kalmamış, aynı zamanda partinin ve kadın üyelerinin saflarında da belli uygulamalara neden olmuştur. Buna 12 Eylül darbesi, 141 ve 142. maddeler ve illegalite koşullarının acıları eklenince, sonuçta partili kadınların normal kadınlardan daha fazla sömürüldükleri bir yapılanma ortaya çıkmıştır.

Bunları belirlemek üzere yapılan toplantıda, partinin değişik düzeylerinde ve alanlarında görev yapmış kadın yoldaşlar, karşı karşıya kaldıkları uygulamaları şu şekilde sıralamışlardır:

✓ MYK'dan, sıradan parti üyeliğine dek çeşitli düzeylerde kadın yoldaşlar, parti yaşamına katılmanın, bir anlamda

"erkekler dünyası"na katılmak biçimine dönüştüğünü ifade etmişlerdir. Yönetici konumundaki kadın yoldaşların etkin olabilmeleri için hem erkeklere oranla daha fazla fedakarlık etmeleri gerekmektedir, hem de etkin olabilmek için "erkeksi bir rol" benimseme durumuyla karşı karşıya gelmektedir. Kadınlar açısından, yöneticilik bir yana, parti üyeliğinin gereklerini yerine getirebilmek bile ek fedakarlıklar, sıkıntılar anlamına gelmektedir. Bugün TBKP'de kadın üyelerin sayısının azlığını, yönetimlerdeki kadın yoldaşların sayısının azlığını bununla açıklamak mümkündür. Buna, bir de çoğunluğunu hatta tamamını erkeklerin oluşturdukları yönetimlerin kadın üye kazanma ve kadınları yönetici konuma getirmedeki isteksizlikleri ve bilgisizlikleri de eklenince, bugünkü duruma gelinmiştir.

✓ 12 Eylül askeri darbesinden sonra pek çok kadın yoldaş, aktif görevlerinden alınmıştır. Çetin koşullarda aşılması gereken dönemeçlerin alınabilmesi adına yapılan bu uygulama, görevden alınan hemen hemen tüm kadın yoldaşlarda psikolojik ve moral yıkıma yol açmış, yönetim ve karar alma mekanizmalarına katılım açısından kazandıkları deneylerin heba olmasına yol açmıştır. Bugün TBKP'nin kadın üye ve yönetici sayısındaki azlıkta bunun izlerini görmek mümkündür. Oysa kadın yoldaşlar, bu çetin dönemde erkeklerden daha başarısız olmamışlar, daha özverili davranmışlardır.

✓ Genel olarak devrimci harekette ve bu arada komünist harekette erkek egemen anlayışın hüküm sürmesi, parti işlerinde "kadınlara özgü işler" ile "erkeklere özgü işler" yaratmıştır. Daktilo yazmak, sekreterlik yapmak, örgütlerin temizliğinden sorumlu olmak gibi işlerin yanı sıra kadın sorunuyla ilgilenmek de hep kadınların işi olmuştur. Bu işlere özellikle 12 Eylül darbesinden sonra, çalışıp aileyi geçindirmek görevi de eklenmiştir. Bu, yalnızca yurt içinde değil, yurt dışındaki parti birimlerinde de görülmüştür. Böylelikle, devrimciliklerini, komünistliklerini eşlerinin sırtından sürdüren bir erkekler, erkek yöneticiler topluluğu meydana gelmiştir. Bu ise, partili kadınların birincisi kadın olduklarından dolayı, ikincisi emekçi kadın olduklarından dolayı, üçüncüsü de sözünü ettiğimiz bu ilişkiden dolayı, üç kez sömürüldükleri bir duruma yol açmıştır. Ev, iş, çocuk bakımı ve parti görevleri arasında ezilen bir kadınlar topluluğu meydana gelmiştir. Bu da kadın üyelerin ve yöneticilerin azlığında önemli bir etmendir.

✓ Partinin yöneticilik gibi, ideolojik çalışmalara katılım gibi, genelinde "erkek işleri"nde görev yapmış kadın yoldaşlar, bütün bu çalışmalarda ikinci plana itildiklerini ifade etmişlerdir. Parti ilişkisinde kadın yöneticilerin belki de farkında bile olunmadan dışlanması, olağan bir uygulama haline gelirken, ideolojik çalışmalara katkı yapan kadın yoldaşların emeğine, aynı alanda çalışan erkeklerin emeğine göre daha az değer biçilmiştir.

✓ Partililerin özel yaşamında, kadın sorunuyla bağlı olan bütün sorunlar gözlemlenmektedir. Değişik plaformlarda ifade edildiği üzere, komünist erkeklerin eşlerini dövdükleri bir sır olmaktan çıkmıştır. Diğer yandan ev işlerinin yürütülmesi, çocuk bakımı, hastaların ve yaşlıların bakımı, alışveriş, ortak yaşamın tüm gereklerinin planlanıp örgütlenmesi kadın yoldaşların omuzlarındadır. Bu durum, pek çok kadının üstlendikleri görevleri yerine getirirken, ek baskılarla karşı karşıya kalmalarına da yol açmıştır. Bir yönetici kadın yoldaş, salt bu yüzden, birim toplantılarının hiç birinde sonuna kadar kalamadığını, bu nedenle de çok acı çektiğini ifade etmiştir.

✓ Partililerin kadın sorununa bakış açıları partide bir "yönetici eşi" kategorisinin yaratılmasına yol açmıştır. Hem parti yöneticilerinden birisinin eşi, hem de kendisi aynı zamanda partili olan kadın yoldaşlar, kadın-erkek partililerin gözünde eşinin bir kuklası, ispiyonu, uzantısı ya da savunucusu olarak algılanmışlardır. Parti yönetimi de bu yoldaşlara görev verirken eşlerinin durumunu bahane etmiştir.

* Toplumda egemen olan anlayışlar, ister istemez parti içine de yansımaktadır. Pek çok parti örgütünde kadın yoldaşlara "yenge" diye hitap edilmektedir. İlk bakışta bu, bir saygı ifadesi gibi görünse de özünde, partili kadın için "bir erkeğin karısı, nişanlısı, lütfen dikkat" sinyalini vermekte, cinsiyetsiz bir yaratık olarak algılanmasını ifade etmektedir. Partili kadın, kendisi, birey olarak var olamamaktadır.

Bütün bunlardan şu sonuçları çıkarıyoruz:

1. Partili kadınların somut konumu, parti içinde "ayrımcılığı gözetleme grubu" olarak ifade ettiğimiz bir kadın grubunun faaliyetini zorunlu kılıyor. O nedenle, tüm il ve ilçelerde kadınların, parti içinde ayrımcılığı gözetleme grupları oluşturmalarını öneriyoruz.

2. Tüzüğe, var olan olumsuz durumu gidermek için bir baskı aracı olarak kota getirilmesini gerekli görüyoruz. Bu kota, bizce, ilk başlangıçta % 30 olmalı, somut duruma bakılarak arttırılmalıdır. Dünya ve Türkiye nüfusunun yarısının kadın olduğu bir ortamda "kadın üyemiz yok" gerekçesi, olsa olsa bir partinin ayıbıdır.

3. Kadın partililer, kendilerine verilen "kadın" rolünü bundan böyle benimsemeyeceklerini, bunu aşmak için hem kendileriyle, hem de eşleriyle mücadele etmeleri gerektiğini ifade ediyorlar. Parti, bu mücadeleye yardımcı olmak üzere, kadın-erkek, bütün partililerin toplantılara ve tüm parti etkinliklerine eşit olarak katılmalarını sağlayabilmek için gereken önlemleri almalıdır. Bu, çocukların, yaşlıların bakımının örgütlenmesinden erkeklerin ev işlerinin planlanmasına, örgütlenmesine ve gerçekleştirilmesine katılımına yönelik propagandaya dek varan değişik çalışmalar gerektirmektedir. Yenilenmenin başarılması, bu konuya yaklaşımda somut ifadesini bulacaktır.

4. Parti, hiçbir kadın üyesinin bulunmadığı ya da kadın üye sayısının çok düşük olduğu örgütlerde, bunun nedenleri üzerine bir araştırma başlatmalı, bu çalışmayı, parti içinde ayrımcılığı gözetleme grubu ile birlikte yürütmelidir. Bu çalışmalar sonucunda, bir daha böylesi bir ayıpla karşı karşıya kalınmayacağı düşüncesindeyiz.

5. Parti yaşamındaki bu olumsuzlukların giderilmesi, aynı zamanda erkek yoldaşların da özgürleşmesi sorunudur. Bu açıdan parti birimlerinde erkek yoldaşların kendi aralarında bu sorunu, parti ve özel yaşamlarındaki eşitsizliği ele aldıkları toplantılar düzenlemelerinin ve bunlardan sonuçlar çıkarmalarının yararlı olacağı görüşündeyiz. Çünkü erkek yoldaşlarımız kendilerine doğuştan itibaren verilen rolle koşullanmışlardır ve devrimci olmak bu koşullanmayı aşma sonucunu kendiliğinden vermez. Özgürleşmek ise koşullanmaları aşmak demektir. Partili erkekler kendi aralarında koşullanmalarını tartışıp sorgulamayı görev edinmeli, bu konuda bilinçlenmeye, özgürleşmeye çalışmalıdırlar.

Ortaya koyduğumuz sorunlar ve bunlardan geleceğe yönelik olarak çıkardığımız sonüçlar, çoğunluğunu erkeklerin oluşturduğu parti kamuoyuna "sivri" ya da battığı yeri acıtan "mor iğneler" gibi gelebilir. Ancak demokrasi ve insan haklarının şampiyonluğu yapan bir partinin inanılırlığı, önemli ölçüde, bu alanda alacağı önlemlere bağlıdır. Eğer çağcıl bir parti, insanı merkeze alan bir parti oluşturmak istiyor ve her düzeydeki çalışmalarımızda "kadın bakış açısı"nın politikamızı mükemmelleştirmesini hedefliyorsak, parti içindeki eşitsizliklere son verme mücadelesini kadın-erkek yoldaşlar olarak ertelenemez bir görev olarak başa koymak durumundayız.

TEZ TARTIŞMASI

BÜYÜK KONGRE ve TEZLER

Zülfü Dicleli

12-14 Ocak 1991'de toplanacak olan TBKP Büyük Kongresi'nde tartışmaların eksenini, Parti Meclisi'nin eğilim kararındaki yaklaşım ile Tezler'de öne sürülen görüşler oluşturacak. İstanbul İl Kongresi bu konuda iyi bir başlangıç oldu.

Tezler çok çeşitli konuları kapsıyor. Öne sürülen her görüş, geniş şekilde tartışılmaya muhtaçtır. Bunları daha uzunca bir süre tartışacağız, görüşler çeşitlenecek, yeniler öne sürülecek, birçok konu yeniden, belki de daha değişik ele alınacak. Ama Büyük Kognre'de bazı konuları netleştirmek zorundayız.

Çok önceden belirledik: Büyük Kongre partinin geleceğine karar verecektir. İstanbul İlk Kongresi'ndeki tartışmalarda gördüğümüz gibi, bazı arkadaşlar partinin geleceğine karar verecektir. İstanbul İl Kongresi'ndeki tartışmalarda gördüğümüz gibi, bazı arkadaşlar partinin geleceği sorununu oldukç adar bir kapsama indirgiyorlar. Daha çok, "Birlik Partisine katılacak mıyız,katılacaksan ne zaman katılacağız, TBKP'nin yasallaşması mücadelesi kesin sonucuna ulaşmadan katılabilir miyiz" sorularıyla sınırlı bir tartışma yürütülmesini istiyorlar. Büyük Kongre elbette. bu soruların hepsini yanıtlamalıdır. Ama, bu yanıtlar daha geniş bir kapsam içine oturtulmak durumundadır ve Tezler'in amaçladığı bu tartışmalarla bu kapsamı oluşturabilmesidir.

Çünkü eğer bugün pratik birhedef haline gelmiş olan Sosyalist Birlik Partisi'nin kuruluşu söz konusu olmasaydı ve eğer Anayasa Mahkemes idaha tezler yazılmadan TBKP'nin kapatılması talebini reddetmiş olsaydı, biz gene TBKP'nin geleceği sorununu tartışacak ve bir yanıt arayacaktık. Komünist Partisi'nin geleceği sorunu, tek başına birlik sorunundan ve yasallaşma mücadelesinin başarısı ya da başarısızlığı olasılıklarından kaynaklanmıyor.

PARTİNİN GELECEĞİNİ NİÇİN TARTIŞIYORUZ?

Bizim partimizin geleceğini tartışma konusu yapıp bu konuda bir karar alma ihtiyacımız, geleneksel Komünist Parti'lerine içerik, anlam ve işlev veren tarihsel koşulların aşılmış olmasından, KP'lere özelliklerini kazandıran faktörlerin köklü değişikliklere uğramış olmasından kaynaklanıyor. Bizim bu zorlu sorunu paniğe kapılmadan açıkça ve gönül rahatlığıyla tartışabilmemiz ise TBKP'nin üç yıllık faaliyetinin bu dönüşümü genel hatlarıyla yakalayabilmiş olmasından geliyor.

1) Komünist Parti'lerin geçmişte savundukları sosyalizm anlayışı yaşama uymamıştır. 2) Sosyalizme ulaşma yolu olarak seçilen proleter devrimini hazırlama, devrimde iktidarı ele geçirme ve proleter iktidarını kurma, süreç içinde kapitalizmi tasfiye edip sosyalizmi kurma stratejisi bugün ne realist görülmektedir ne de savunulabilir durumdadır. 3) KP'lerin geleneksel tabanını oluşturan işçiler geçmişten farklı olarak KP'lerin vaadedegeldikleri bir sosyalizme yönelmiyor ve toplumsal değişimde uzunca bir süredir öncü bir rol oynamıyorlar.

Sosyalizm anlayışında, ona ulaşma yolunda, onu gerçekleştirecek güçte böylesi köklü değişiklikler olmuşsa, bu faktörlerin yaşam verdiği, belirlediği, anlam kazandırdığı geleneksel KP artık nasıl olabilir?

Türkiye'de ise, şimdi ön kabulsüz bir tutumla yaklaştığımızda daha iyi görebiliyoruz ki, Batılı ülkelerden farklı olarak, geçmişte, sınıf mücadelesi gelişmeyi belirleyici bir niteliğe hiç ulaşmadı,sosyalizm hedefi emekçilerin mücadelesinde hiçbir zaman içselleşmedi, proleter devrimi hazırlayacak bir dinamizm hiç söz konusu olmadı. Klasik KP, Türkiye'nin gerçek toplumsal dinamiğine hiçbir dönemde tam oturmadı.

TİP ile TKP- TBKP'yi oluştururken ortaya koydukları yenilenme anlayışında henüz bu gerçekleri bütün boyutlarıyla kapsayabilmiş değillerdi, ama TBKP'nin üç yıllık tarihi hep bu gerçeklere yönelme çabasıyla belirlendi, bu tarih adım adım geleneksel bir KP olmaktan çıkmanın, dönüşmeye başlamanın tarihi oldu.Yenilenme anlayışı bizi, yasallaşma ve birlik politikalarına götürdü, bu konularda aldığımız mesafe şimdi bizi yenilenmeyi daha geniş kapsamlı, daha bütünsel ele almaya yöneltiyor.

Eğer biz TBKP'nin kuruluşu ile doğru bir adım attıysak, eğer yenilenmeyi Türkiye'nin gündeme getirerek yararlı bir şey yaptıysak KP olmaktan çıkmaya başlamış olmamız hem genel olarak Türkiye politikasında hem de marksist hareket içinde olumlu bir etkide bulunuyorsa bunu görüyorsak, o zaman her durumda başladığımız işi sonuçlandırmamız birlik, yasallık ve yenilenme politikasını mantıki ,sonucuna uzatmamız gerekiyor.

Artık geleneksel KP'ye geri dö-

nüş mümkün değil. O zaman nereye yöneleceğiz?

NEREYE YÖNELECEĞİZ?

Önce şuna karar vermemizlazım. Bir parti gerekli mi? Bazı arkadaşlar, getirdikleri yaklaşımlarla (belki farkında bile değiller) bu soruya "hayır" yanıtını veriyorlar. Bu soru olumlu yanıtlanmalı, ama bu soruya verilecek olumlu bir yanıt, günümüzde ancak parti-hareket ilişkisini iyi aydınlatabilirse, işlevli olacaktır.

Partinin işlevinin tanımlayabilmemiz için, 2000'li yılların eşiğinde Türkiye'nin toplumsal dinamizminin hangi hedeflere yöneldiğini saptayabilmemiz gerekiyor. Tezler bu dinamiği-merkez çevre diyalektiğinde bulmaya çalışıyor. Çevrenin dinamizminin genel politik ifadesi olabilecek birparti tasarlıyor. Bu dinamizmi özgürleşmeye yönlendirecek bir programatik yaklaşım savunuyor.

Çevrede yalnızca işçi sınıfının yer almadığından hareketle ve özgürleşme sürecinin; barış, insan hakları, sosyal adalet, cinslerin eşitliği, çevre vb. kesimlerin mücadelesi süreci olduğunu saptayarak, Tezler, kimin partisi sorusunu bu değerler için mücadele edenlerin partisi şeklinde yanıtlıyor.

Bütün bu mücadelelerin politik ve felsefi genelleştirilmesi ve büyük politikanın konusu haline gelmesi için parti gerekliyse, bütün bu mücadelenin özgürce gelişebilmesi için de bağımsız hareketlerin varlığı gerekli oluyor.

SBP, günümüz koşullarına uygun yeni bir değişim partisine ulaşmada bir başlangıç olma durumundadır. Bu parti ne geçmişi inkar edecektir, ne de geçmişi sürdürecektir. Yeni amaçlara yönelirken, yeni bir taban oluşturkren, geçmişte, bunları güçlendirecek sayısız dayanak bulacaktır. Ama bu "kararlarla" olmaz. Geçmişin değerleri ancak hergünkü yaratıcı, irdeleyici çalışma ile günümüzde de yaşatılabilir.

Sosyalizme, marksizme, geçmişe ve geleceğe ilişkin Tezler'de de ele alınan sayısız sorun Türkiye solunda daha uzun yıllar tartışılacaktır. Ama solda yeni bir özne, yeni bir politik irade ortaya çıkması için birliği genişletmek için bu tartışmaların sonuçlanmasını beklemek doğru olur mu? Türkiye'nin gündemindeki en temel beş altı konuda gerçekçi ve tutarlı bir eylem programı etrafında sosyal domokratları, HEP'i, SBP'yi ve yasal politik örgütlenmeden yana bütün marksist ve sol çevreleri birleştirecek bir politik hat SBP için büyük önem taşıyor.

Geleneksel KP'ye geri dönmek mümkün ve gerekli değilse, en geniş değişim güçlerinin birliğine, ezilenleri, eşitsizleri, özgür olmayanları savunanların en geniş partisine yönelmek doğru değil mi? Yeni partiyi nasıl niteleyeceğinizi araştırmaktan çok, onun nasıl oluşacağını araştırmak, inanınki daha verimli olacaktır.

MARKSİZMİN ÖZGÜRLÜĞÜ İÇİN

Bazı arkadaşlar, birliğe evet ama, birlik partisi mutlaka marksist bir parti olmalıdır, diyorlar. Sorunu böyle koymak,g erçek tartışılan konuya girmeyi engelliyor. Çünkü "marksist parti" diye özgül bir kategori hiç olmadı. Sosyal demokrat ve komünist parti ayırımı vardı hep. "Marksist parti" kategorisi, bizde, ya yasal engeller ya da psikolojik nedenler yüzünden KP kategorisinin yerine kullanıla geldi. O nedenle bugün marksist parti olsun demekle, geleneksel KP olsun demek arasında hiçbir fark yok. Asıl tartışılması gereken konu ise, partinin marksizme yaklaşımı nasıl olmalıdır, sorusudur.

Parti, üyelerinin marksizmin bütün görüşlerine eleştirmesine izin verecek mi? Bu soruya hayır yanıtını verirseniz, marksizmin ya eleştirilmez olduğunu, tabu olduğunu söylemek durumundasınız ya da hangi görüşlerinin eleştirilebileceğini hangilerinin eleştirilemeyeceğini saptamak zorundasınız. Bunu yapabilir misiniz? Soruyu evet diye yanıtlarsınız, üyelerin marksizmin bütün görüşlerini eleştirip, yerine marksist olmayan görüşler geçirme hakkını da tanımak zorundasınızdır. Çünkü eleştiri olsun diye eleştiri olmaz. Eleştiri hakikatı aramak için yapılır. Bu hakkı tanıyorsanız, "marksist parti" tanımının anlamı nerede kalıyor?

Tezler, marksizmin eleştirilmesini gerekli görüyor, bunu deniyor. Bu konuları daha çok tartışacağız ve açıktır ki, Büyük Kongre marksizm tartışmalarını karara bağlayamaz, bağlamamalıdır. Tartışma daha yeni başlamıştır ve kararlarla çözülebilecek bir sorun değildir.

Ama şu konuda bir görüşümüz olmalıdır: Yeni amaçladığımız parti, teoride yalnızca marksizme mi değer vermelidir, yoksa politikasını saptarken, marksizm dışında gelişmiş başka toplumsal teorilerden de yararlanmalı mıdır? Yararlanacaksa, "marksist parti" nitelemesi, açıktır ki, doğru olmayacaktır.

Eğer marksizm, zorunlu din dersi gibi, partinin zorunlu teorisi ilan edilmezse, resmi teori olmaktan çıkarsa teorik çoğulculuk benimsenirse ve aynı zamanda parti dışındaki marksist çevre ve teorisyenlere de değer verilirse, o zaman marksizmi özgürleştirmiş oluruz ki, bu durumda marksizm eğer bir değeri varsa- arz-talep yasasının şaşmaz kurallarına tabi olarak her zaman partinin ve bilim dünyasının kullanımına açık olur, özgürce gelişebilir.

Çoğu durumda teori ile ideolojiyi özdeşleştiriyoruz. Kimi arkadaşlar, marksizme eleştirel yaklaşımın, ezilen ve sömürülenlerden yana, insanca bir dünyadan yana temel tercihlerimizden, bu konudaki geleneksel onurlu tutumumuzdan gerileme anlamını geleceği endişesine kapılıyorlar. Oysa bu temel iedeolojik tercih, bizim teorik ve politik yenilenme çabalarımızın başlıca kaynağıdır. Biz dünyayı değiştirmek için anlamaya ve onu değiştirebilecek şekilde kendimiz değiştirmeye çalışıyoruz.

Ama Tezler, ideolojik konumlanışımızda da bir yenilenme formüle ediyor: Ezilen ve sömürülenlerin çıkarlarını genel insanlık çıkarlarıyla; insanlığın çıkarlarını doğanın çıkarlarıyla uyum içinde savunma anlayışını temellendirmeye çalışıyor.

Bu yeni birkaliteye yükselmiş ideolojik tutumy, yenilenmenin özünü oluşturuyor, hem ideallerimizi tarihteki en olgun, en gelişmiş, en insanca şekilde ifade ediyor, hem de bizi bugün bütün öteki politik akımlardan ayırıyor, özgüllüğümüzü oluşturuyor.

Son olarak; unutmayalım, ideallerimiz, düşüncelerimiz, teorilerimiz, yeni görüşlerimiz hepsi çok önemli ve bizi biz yapıyor, ama bunlar insanlara hizmet ettiği ölçüde bir anlam ve değer taşır. İnsanlar düşüncelere değil, düşünceler insanlara hizmet etmelidir. İnsana hizmet etmeyen her düşüncemizi, hemen kolaylıkla değiştirmeye her zaman hazır olmalıyız. Onun için sürekli sorgulama, sürekli tartışma, sürekli yenilenme! İnsanlarla her zaman birlikte olabilmek için!

SINIFLARIN "NESNEL ÇIKARLARI" ve "TARİHSEL MİSYONLARI" VAR MIDIR?-II

AHMET KARDAM

Kapitalist üretim tarzının ekonomik düzlemde var ettiği işçiler, nesnel bir varlıktırlar. Üretim ilişkileri içindeki bu konumlarının ifadesi olarak "İşçi sınıfı" olarak adlandırılan bu kesime dahil insanlar, salt üretim ilişkilerindeki bu konumlarından ötürü, yani salt işçi olduklarından ötürü, toplumsal ve politik düzlemde "bir sınıf olarak" davranmazlar. "Kendinde sınıf" durumundaki bu bireylerin, kendi bilinçlerinden, iradelerinden, vb. bağımsız olarak işleyen, onların "nesnel çıkar"larını belirleyen bir "temel çelişki" nin yasallığı uyarınca, değişmez bir "devrimci" kimlik kazanmalarının, mücadele içine girerek, örgütlenerek "Kendileri için sınıf" haline gelmelerinin, böyle bir toplumsal ve politik özne haline gelmelerinin hiçbir **zorunluluğu** yoktur. Sermaye tarafından sömürülmelerinden ve sömürünün aldığı boyutlar sonucu toplumun en alt tabakası konumuna itilmiş olmalarından ötürü -- salt bu nedenle-- mücadeleye atılmalarını önsel olarak belirleyen bir **yasallık (zorunluluk)** yoktur, ama içinde yer aldıkları toplumsal ilişkiler sonucu (yani yalnızca üretim ilişkileri sonucu değil), toplumda var olan eşitlikçi ve özgürlükçü ideolojik söylemlerden (örneğin, Aydınlanma Çağı'nın fikirlerinden, Fransız Devrimi'nden, vb.) etkilenerek, hem üretimdeki hem de toplumdaki konumlarını değiştirmek amacıyla mücadeleye başlamaları, bu mücadele içinde örgütlenmeleri, örgütlendikçe kendilerine özgü eşitlikçi ve özgürlükçü bir ideolojik söylem geliştirmeleri **olasılığı** vardır. (9) ama, aynı şekilde, bir kez başlayan bu mücadele içinde edinilen kimliğin,değişmeden kalmasının ve bu mücadelenin de, önsel olarak belirlenmiş bir sonuca (örneğin sosyalist devrime) ulaşmasının hiçbir **yasallığı (zorunluluğu)** yoktur, bu yalnızca bir **olasılıktır.** Bütün diğer olasılıklarla birlikte, nesnel bir temel üzerinde ortaya çıkan bu olasılığın da gerçekleşmesi, uluslararası etmeni de içeren karmaşık nesnel ve öznel koşullara bağlı olacaktır. (10)

Marx'ın yapıtlarında, toplumsal özne ve kimliğin nasıl oluştuğu yeterince açık değildir. Örneğin **Komünist Manifesto**'da, biryanda, "burjuvazi ile karşı karşıya gelen bütün sınıflar içinde modern sanayinin özel ve temel ürünü" yalnızca proletarya olduğu için, "gerçekten devrimci tek sınıf" da o olmaktadır; yani "Kendinde sınıf"tan k"kendisi için sınıf" a dönüşünü belirleyen, üretim lişikisindeki konumunun kaçınılmaz sonucu olmaktadır. Ama, öte yandan, gene **Komünist Manifesto**'da, bu dönüşüm, emeğin tüm bireysel niteliğini yitirmesinin, işçinin makinenin basit bir eklentisi haline gelmesinin, düşen ücretlerin, artan sefaletin, işçi yığınlarının fabrikalarda askerler gibi ve kölece çalıştırılmalarının, işçiler arasındaki çıkar farklılıklarının silinmesinin, işçi sınıfının toplum ve sistem dışına itilmesinin, bütün bunlara karşı gelişen mücadelenin ve örgütlülüğün sonucu olmaktadır. Açık ki, bütün bu etmenlerin hiçbirisinin, "üretim ilişkisindeki konum"dan kaynaklanan bir "zorunluluğu" yoktur, hepsi değişken etmenlerdir. Şu halde, etmenlerdeki herhangi bir değişme, bu etmenlerce oluşan toplumsal öznenin kimliğinin değişmesine de yol açabilecektir.

Uluslarası bir üne de sahip Batı Berlin'li marksist Prof. W.F. Haug'un, Marx'ın 100. ölüm yıldönümü dolayısıyla düzenlenen bir uluslararsı sempozyumda belirttiği gibi, Marx'ta, Hegelci kurgusal bir mantıkla, yani idealizmin kalıntılarıyla, kendi eseri olan materyalizm arasında yaşam boyu sürmüş bir iç mücadele vardır. Marx'ın, kendisinden sonra gelen marksistler tarafından tekrar tekrar yorumlanmak zorunda kalışının nedeni, farklı marksizmlerin kaynağı budur. (11) Örneğin, Engels'den başlayarak İkinci enternasyonal'in Kautsky ve Plehanov gibi teorisyenleri, Marx'in Hegel'den miras determinist yönlerini derinleştirerek yorumlamalarına karşılık, Üçüncü Enternasyonal içinde de, teorik planda kısmen Lenin, ama özellikle -- 1970'lerin sonundan bu yana, marksizmin derinleşen krizine çözüm arayışı içinde hergün yeniden keşfedilen-- Granmsci, ekonomizm ve indirgemeciliğe karşı, Marx'ın materyalist yorumcuları olmuşlardır. (12)

Marx'ın felsefesi ve geliştirdiği tarihsel materyalizm, kendisinden önceki filozofların ki gibi, bir masabaşı kurgulaması değildi. 19. yüzyıl Avrupasının gerçeklerine, bir yandan sanayi devrimiyle birlikte yepyeni boyutlar alan kapitalizmin çözümlemesine, öte yandan emekçilerin kapitalizme karşı direnişlerine dayanıyordu. Marx'ın felsefesi, birsonsuz hakikatler felsefesi, bir kehânet felsefesi değil, o günün dünyasını değiştirmeyi amaçlayan bir eylem (praksis) felsefeseydi. Onun ölümünden 100 yıl sonrasının dünyasının gerçeklerine bakarak, Marx'ın teorisini üzerine dayandırdığı varsayımlardaki eksiklikleri, tarihsel materyalist teorinin iç çelişkilerini görebilmek, elbette, görece kolaylaşıyor.

Marx, sanayi devriminin "özel ve temel ürünü" olan gerçek modern işçi sınıfıyla tanışamadan öldü. Yazdığı Önsöz'den de görüyoruz ki, bu modern proletaryayla, ancak yüzyılın sonunda, İngiltere'de tanışan Engels'di, ve tanıştığı bu sınıfın, teorinin öngördüğü kimliğe hiç de sahip olmadığını gördü. Marx ve Engels'in, gerek tarihten öğrendikleri, gerekse bizzat tanık oldukları devrimler ve

ayaklanmalar (Fransız Devrimi, 1830, 1848-49, 1871, vb.), sanayi devrimini ürünü olan modern proletaryanın değil, genel olarak "emekçi" denilen yığınların,sanayi devrimi öncesi işçi sınıfının, zanaat ve manüfaktür işçilerinin yığın temelini oluşturdukları toplumsal hareketlerdi. Bunun nedeni basit: Sanayi devrimi o tarihlerde henüz esas olarak yalnızca İngiltere ile sınırlı bir olguydu, ve orada bile "modern proletarya" yeni yeni uç veriyordu. İngiltere'de kapitalizme karşı en radikal biçimde direnenler, modern sanayi işçilerideğil, bu modern sanayiin gelişmesiyle hem ekonomik hem de toplumsal yıkıma sürüklenen zanaat ve manüfaktür işçileriydi, "eski işçi sınıfı"dı; bu sınıf, sömürüsüz bir gelecek için değil, kaçınılmaz olarak yıkılan "eksik konumuna" geri dönebilmek, onu koruyabilmek için direniyordu, yer yer ayaklanmalara kadar varan en radikal mücedele biçimlerine başvurmaktan başka çaresi yoktu. (13)

Marx'ın 19. yüzyıl Avrupasının gözlemlenebilen eğilimlerine dayanarak geliştirdiği teori, kaçınılmaz olarak bazı varsayımlara dayandırılmış oluyordu. bu varsayımlar temelinde --yani, yaşam bu varsayımların yanlışlıklarını göstermedikçe-- bu teoride bir iç tutarsızlıktan söz edilemezdi: (1) iki temel sınıf arasında, ekonomik, toplumsal ve politik düzlemlerde o gün için varolan ilişkilerin, kapitalizm geliştikçe, herhangi bir niteliksel değişim göstermeksizin, kendilerini genişleyerek yeniden üretecekleri varsayımı. (2) Hem genel olarak toplumun, iki temel sınıf etrafında kutuplaşarak basitleşeceği, hem de proletaryanın kendi içindeki farklılıkların silinmesiyle tektürdenleşeceği varsayımı. Gerçekyaşam, bu iki varsayımın da doğru olmadığını gösterdi.

19. yüzyılın ücretli emekçisinin toplumdaki yerini belirleyen, onun üretim ilişkisi içindeki yeriydi, yani emekgücünü satma koşullarıydı. Çok ağır şartlar altında, çok uzun saatler çalışan, sermayedar karşısında yasal güvenceye kavuşturulmuş hemen hiçbir hakka sahip bulunmayan işçi, keetin en yoksul semtlerinde yaşamak, çok yoksul bir tüketim kalıbının içine hapsolmak, kültürel yaşamı da bunlara göre biçimlenmek zorundaydı. Politik yaşama katılma hakkına, seçme ve seçilme haklarına ya hiç sahip değildi, ya da bunlar çok sınırlıydı; vatandaş değil, yalnızca bir "proleter "di, toplumun en alt tabakasıydı; toplumsal kimliğin belirleyen hemen hemen tek etmen, ücretli emekçi oluşuydu. Ne ki, hızla gelişen sanayi devrimi bu işçininyerine, kendi ürünü modern sanayi işçisini koydu. Fabrika işçisinin daha iyi çalışma koşulları ve daha yüksek ücret için direnişinin sonuçları, modern sanayiin yıktığı manüfaktür işçisinin direnişininkinden farklı oldu. Engels'in de belirttiği gibi, sanayi kapitalisti, sermayesinin koşulu olan bu modern işçinin direnişine uzun süre, hiçbir karşılık vermeksizin, karşı koyamazdı. Çalışma koşullarının iyileştirilmesi, iş saatlerininyasayla sınırlandırılması, ücretlerin yükseltilmesi, grev ve sendikanın meşrulaşması zorunluydu. Modern işçinin bu hakları mücedeyele elde edişi nasıl, genel olarak toplumun yaşam koşullarını iyileştirici teknolojik gelişmenin itici etmeni olduysa, toplumsal vepolitik eşitlik ve özgürlük için verilen mücadele de, söz konusu ülkede o tarih kesitinde mevcut güçler dengesine bağlı olarak, demokrasiyi de şu ya da bu ölçüde yaygınlaştırıdı ve derinleştirdi. Modern işçi artık yalnızca bir ücretli emekçi değil, aynı zamanda bir vatandaştı. Onun kimliğini belirleyen tek etmen artık yalnızca üretim ilişkisi içindeki konumu değildi, ve kapitalizm geliştikçe, mücadeleyle elde edilmiş hak ve özgürlüklere yenileri eklendikçe, kimliğini belirleyen etmenler de hızla çoğaldı. Sistemle çelişkisi, artık sisteme dışsal bir çelişki olmaktan çıkmış, sistemin kendi parametleri çerçevesinde kalan içsel bir çelişki haline gelmişti. Yani işçi sınıfının ekonomik, toplumsal ve politik düzlemlerde 19 yüzyıl toplumuyla olan ilişkisi, 20. yüzyılda niteliksel bir dönüşüme uğradı.

İkinci varsayıma gelince: Marx ve Engels, 1848 yılında kaleme aldıkları **Komünist Manifesto**'da, "çağın ayırdedici özelliği" konusunda, birbirinden farklı iki ayrı saptama yapıyorlardı. Birinci saptama şuydu: (15)

... bizim cağımızın, burjuvazinin çağının ayrıcı özelliği,sınıf karşıtlıklarını basitleştirmiş olmasıdır.Tüm toplum, giderek daha çok iki büyük düşman kampa, .. iki büyük sınıfa bölünüyor: Burjuvazi ve Proletarya.

Bundan farklı olan ikinci saptama ise şöyleydi: (16)

Burjuvazi, üretim araçlarını, toplumsal ilişkilerin tümünü sürekli devrimcileştirmeksizin varolamaz...

Üretimin sürekli altüst oluşu, bütün toplumsal koşullardaki düzenin kesintisiz bozuluşu, sonu gelmez belirsizlik ve hareketlilik burjuva çağını bütün daha öncekilerden ayırdeder.

Birinci saptama, içerdiği toplumsal farklılıklar, yani sınıfsal yapı bakımından basitleşen, tektürdenleşen bir toplumsal gelişim öngörüyordu. İkinci saptama ise, bunun tersine, toplumsal yapının atomize olduğu, mevcut toplumsal ilişkilerin dağıldığı, oluşmuş toplumsal kimliklerin parçalandığı bir toplumsal gelişme öngörüsüydü. Bu satırların üzerinden geçen 150 yıl, bu farklı iki öngörüden biricisinin yanlışlığını gösterirken, ikincisinin doğruladı. Eski ara katmanlar yok olmadıkları gibi, kapitalizm sürekli yenilerini üretti; sanayi işçisi dışında çok geniş bir ücretli kesim ortaya çıktı. Emek/sermaye antagonizması etrafında basitleşen ve tektürdenleşen değil, yepyeni antagonizmalar yaratan, hergün biraz daha karmaşıklaşan ve çeşitlenen bir toplumsal gelişme oldu. Özellikle bilimsel-teknik devrimle birlikte hızlanan bu karmaşıklaşmayı ve çeşitlenmeyi konu edinen aykın zamanlardaki araştırma ve incelemeler, ABD gibi en gelişmiş sanayi ülkelerinde bile, ekonominin çok yapılılığını koruduğunu ve yeniden ürettiğini gösteriyor. (17) Bu çeşitlenme, toplumsal ve politik düzlemlerde, eşitlikçi ve özgürlükçü istemler etrafındaki demokratik mücadeleyi de sürekli çeşitlendirip derinleştiriyor. Bunun önemi şurada: Demokrasi, herhangi bir toplumsal v esiyasal güç tarafından bütün kurumlarıyla birlikteyok edilmedikçe, politik düzlemin iki düşman kamp olarak ikiye bölünmesi olanaksızdır.

İşçi sınıfının kendi içindeki farklılışma da, kapitalizmin gelişmesiyle birlikte azalmamakta, tersine artmakta ve derinleşmektedir. Büro ve hizmetler kesimindeki ücretlilerin sayısındaki sürekli ve hızlı büyüme bir yana, maddi üretimde çalışan kesimler içindeki farklılaşma da artmaktadır. Bir yanda, işini yitirme kaygusu taşımayan, özel eğitim gerektiren hüner sahibi, yüksek ücretli kesim; öte yanda, özel eğitim gerektirmeyen, işbaşında öğrenilen, bant işçiliği gibi hızlı ve bıktırıcı işlerde birkaç vardiya çalışan, özellikle robotlaşmayla birlikte işsizz kalan kesim. Bir de bunların dışında kalan, hiçbir hüner gerektirmeyen, en pis işlerde en düşük ücretlerle çalıştırılan,dolayısıyla derhal işsiz bıraktırılabilen, çoğunlukla kadınlardan, zencilerden, yabancı göçmenlerden oluşan kesim. (18)

Özellikle 1980'lerle birlikte, yeni bir "işçi" kesimi daha doğmaya başladı: Bilgisayarları programlayan ve yöneten "bilimsel-teknik emek". "İşçi sınıfının" bu sürekli farklılaşması sonucunda, Marx'ın "modern sanayi proletaryası" olarak tanımladığı kesimin toplam çalışanlar içindeki sayısı hem oransal hem de mutlak olarak düşme eğilimi göstermektedir. Kısacası, kapitalizm geliştikçe,

farklılıkların silinmesiyle birlikte gelişecek çıkar ortaklığının etrafında örgütlenecek, ve ekonomik, politik ve ideolojik birliğini sağlayacak tektürden bir "proletarya"dan söz etmek artık hiç mümkün değil. (19)

Marksizmin geleneksel toplumsal öznesi "işçi sınıfı", ve buna sonradan eklenen "halk" kategorisi, kapitalizmin gelişmesiyle ve demokrasinin derinleşmesiyle dağılıyor; "işçi sınıfı" ya da "halk" kimliği parçalanmaya başlıyor, bu kimliğe sahip toplumsal öznelerin oynadıkları toplumsal ve politik rol azalmaya başlıyor; sahneye yeni yeni toplumsal özneler çıkıyor: Barış hareketi, çevre hareketi, kadın hareketi, azınlık hareketi ya da ulusal hareketler, vb. Marksizmin günümüzdeki krizinin temelinde, "nesnel çıkara" dayalı "tarihsel misyonla" yüklü "işçi sınıfı"nın bu misyonunu yerine getirememesini açıklayamaması, aynı şekilde bu yeni toplumsal özneleri de açıklayamaması ve bu yeni özneleri işçi sınıfının "öncülüğünde" bir "sınıf ittifakı" içinde toplayamaması yatıyor. Bu krizi aşma iddiasıyla ortaya çıkan ve yeni de sayılamayacak kimi görüşler, "tarihsel misyonun" işçi sınıfından alınıp yeni toplumsal öznelerden birine ya da bir kaçına yüklenmesini öneriyor. buna karşılık, Sovyetler Birliği'ndeki perestroyka hareketiyle birlikte başlayan yeni arayışlardan bazıları da, bu sorunu, "işçi sınıfının misyonunun çağımızda genişlediği" teziyle aşmaya çalışıyor. (20)

Oysa sorun, ne diğer özneler karşısında, sahip olduğu "tarihsel misyon"undan kaynaklanan ayrıcalık iddiasında bulunan "yeni bir devrimci özne" bulma sorunudur, ne de zaten var olduğu iddia edilen öznenin, öteki öznelerin mücadelelerini de kendi mücadelesi haline getirecek ve "birliği" gene kendi "öncülüğünde" ve kendi etrafında sağlayacak biçimde "tarihsel misyonunu" genişletme sorunudur. Sorun, hiçbir öznenin ontolojik ayrıcalığına dayanmayan, kapitalizmin hergün bir yenisini ürettiği antagonizmaların ortak düğüm noktaları etrafında eklemlenmesiyle oluşturulacak bir demokrasi ve sosyalizm projesi etrafında, "cephe" ya da "sınıf itifakı" anlayışlarından tümüyle farklı bir anlayışa dayanan, kollektif bir irade -- hegemonik bir blok-- yaratılabilmesi sorunudur. (21) Bunun teorik temelleri, yüzyılımızın ilk üçtebirinde, İkinci Enternasyonal ekonomizmine ve sınıf indirgemeciliğine karşı verilen mücadeledir. Stalinizmin tarihin tozlu sayfalarına gömerek unutturmaya çalıştığı bu zengin teorik mirası Türkiye toprağına taşıyarak, kendi gerçeklerimizle yoğurarak kendi malımız yapmalı, marksizmin ekonomizmden ve indirgemecilikten arındırılmasına kendi teorik ve pratik katkımızı getiribelmeliyiz. Şefik Hüsnü Değmer'in, Hikmet Kıvılcımlı'nın M. Ali Aybar'ın, İdris Küçükömer'in ve Behice Boran'ın böyle bir bakış açısından tekrar değerlendirilmeicleri, bu doğrultuda önemli bir ilk adım olabilir.

DİPNOTLAR:

9 - Şu halde, toplumsal özne olan sınıflar değildir. Özne, benzer nesnel koşullar içindeki insanların, belli amaçlar etrafında bir araya gelerek oluşturdukları, onları oluşturan ideolojik söyleme uygun davranışlar gösteren topluluklardır. Toplumsal özne, belirli koşullar altında, bir sınıfın (örneğin, işçi sınıfının) büyük bir kesimini kapsayacak kadar genişlemiş olduğunu gösterir.

10 - İtalyan Komünist Partisi'nin önde gelen kişiliklerinden E.C. Longobardi, İkinci enternasyonal'in determinist, ekonomist "kendiliğinden çöküş" anlayışına karşı Lenin'in rolünü ve Ekim Devrimi'ni yorumlarken, 1924'te yazdığı bir yazıda, şöyle diyordu: "Kapitalizmin ölüm saati, tıpkı kendinden önceki toplumunki gibi, toplumsal zenginliğin mutlak birikimi ile değil, bu sürecin gittikçe büyüyen birbiçinde zorlaşmasıyla, gittikçe daha güçlü tepkilere yol açmasıyla, ve proletaryanın artan baskısıyla belirlenebilir. Gerçek şudur ki, bir sosyalist devrimin başarıya ulaşma olasılığının tek ölçüsü, başarının kendisidir." (Aktaran Leonardo Paggi, "Gramsci's General Theory of Marxism", **Gramsci and Marxist Theory** içinde, Routledge and Regan Paul, London 1979, s. 149.)

11 - W.F. Haug, "Learning teh Dialecetics of Marxism", **Rethinking Marx,** s.42.

12 - "Gramsci'ye göre, felsefi materyalizmin Bolşevik'lerdeki ve leninist gelenekteki güçlü varlığı, yüz kızartıcı bir durumdu... Felsefi materyalizme yapılan vurgu, bolşevizmin, içinde geliştiği ve faaliyet gösterdiği ortamın geriliğine ödemek zorunda kaldığı bir fiyat olarak görülmeliydi", diyerek Gramsci'nin bolşevizmin felsefi konumuna ilişkin değerlendirmesini aktaran L. Paggi, şöyle devam ediyor: "Bunun sonucu olarak, Lenin'in politik teorisi ile felsefi mücadelede aldığı konum arasında bir çelişki vardır... Eğer Lenin'in düşüncesin ibelirleyen, ekonomizme ve çöküş teorisine karşı mücadelesiyse, o zaman ortaya, bu düşüncenin, kendisine denk düşen bir felsefeyle bağlanması sorunu çıkmaktadır. Tarihsel materyalizmin ekonomizmi red edişi,kendi felsefî uzantısına kavuşmadıkça, kesin bir red olarak görülemez." (L. Paggi, **Ibid.**, s. 158-159.) Ch. Mouffe da, Paggi'nin bu yargısını paylaşarak, Batı marksizminin yüzyılın başında sahip olduğu dar ekonomist sınırları parçalayan gerçek gücün, Lenin'in düşüncelerinden çok, onunu **politik eylemi** olduğunu söylüyor. (Ch. Mouffe, "Hegemony and Ideology in Granksci", **Gramsci and Marxist Theory** içinde, s. 176.)

13 - İngiltere'deki sanayi devriminin 1800-1840 dönemindeki işçi hareketlerinin çok ilginç ve önemli bir analizi için bkz.: Craig Calhoun, **The Question of Class Struggle (Social Foundations of Popular Radicalism during the Industrial Revolution)**, Oxford 1982.

14 - 20. yüzyılda, gelişmiş sanayi ülkelerinin işçi sınıflarının "tarihsel misyonlarını" yerine getiremeyişlerinin nedeni, ağırlıklı olarak, işçi hareketi içindeki reformizle açıklamaya çalışmak, çok dar birbakış açısı olacaktır. İşçi sınıfının "sitem içi" kalışı, onun sınırları dışına çıkmaya yönelmeyişi, nesnel temellere dayanıyordu. İkinci Enternasyonal reformizminin yaptığı, bu nesnellliği, "Kendiliğinden çöküş" beklentisine dayalı, sonu gelmez bir bekleyiş politikası haline getirmek, "teorileştirmek" oldu. Sosyal demokrasi, böylece, önce fiilen adından resmen, "sistem dışına çıkmayı" reddeden bir politik güç haline gledi.

15 - "Komünist Manifesto", **Ibid.**, s. 133.

16 - **Kop. cild.**, s. 135.

17 - Hem bu konuda, hem de işçi sınıfı içindeki farklılaşma konusunda iki inceleme için bkz.: Suzanne Berger, Michael J. Piore, **Discontinutiy in Industrial Societies,** Cambridge University Press, London 1980; D.M. Gordon, R. Edwards, M. Reich, **Segmented Work, Divided Workers (The historical transformation of labor in the United States)**, Cambridge University Press, London 1983.

18 - Örneğin Federal Almanya'da, 1980'lerin ikinci yarısından sonra, bu son kesim arasından uzun süreli işsiz kalanları, birkaç günlük ya da haftalık geçici işlerde çalıştırılmak üzere fabrikalara kiralayan "işçi firmaları" ortaya çıkmaya başladı ve emek pazarına, bir de, "kiralık işçiler" kategorisi katıldı.

19 - Türkiye gibi kapitalizmin geri kalmış olduğu ülkelerde, işçi sınıfının durumunun bu olmadığı söylenerek bu temelde geliştirilen teoriler var. burada anlatılan "öykü", elbette, Türkiye'nin öyküsü değildir. Elimde Türkiye işçi sınıfınınyapısını bu açıdan inceleyen herhangi biraraştırma yok, böyle bir araştırmanın varolduğunu da sanmıyorum. Ama eğer varsa, ya da yapılırsa, gelişme eğiliminin ana hatlarıyla aynı özellikleri göstereceğinişimdiden söylemek zor değildir. Kaldı ki, durumu çıplak gözle de kestirebilmek mümkün. Burada sözkonusu olan, Türkiye'yi, belli bir anda, başka ülkelerle kıyaslamak ve farklılığı ortaya koymak değildir. Önemli olan, kapitalizmin geliştikçe neyi götürüp, yerine neyi getirme eğiliminde olduğudur. Değişmez, katı yasallıklar biçiminde değil ama, bugünün gelişmiş sanayi ülkeleri, Marx'ın sözleriyle, Türkiye gibi ülkelerin geleceklerinin, ana eğilimler olarak yansıdığı aynalardır. Türkiye'nin farklılığını vurgulayan, bu farklılıktan hareketle "nesnel çıkar", "tarhisel misyon", vb. kavramlarını canlı tutmaya çalışanlara, tıpkı Marx'ın bir zamanlar Almanlara dediği gibi, "**De te fabula narratur!** ("Anlatılan senin öykündür!), demek herhalde çok da yanlış olmazdı.

20 - Teorik olarak değil, anlatımsal olarak gerekçelendirilen bu tez için, örneğin, bkz.: Y.a. Krasin, "Barış Savaşımında Genel İnsani olan ile Sınıfsal Olan", **Yeni Açılım,** Ağustos 1988, sayı 4, s. 59-63.

21 - "Nesnel çıkar" ve "tarihsel misyon" kavramlarının reddi, v ehiçbir toplumsal öznenin diğerleri karşısında ontolojik bir ayrıcalığının olamayacağını kabul edilmesi, klasik parti anlayışında da köklü bir değişikliği gerektirir. Sosyalizmi hedefleyen devrimci bir partinin kendisini "İşçi sınıfının partisi", "işçisınıfının temsilcisi", "proletaryanın en üst örgütlenme biçimi", vb. gibi işçi-merkezli sıfatlarla tanımlamasının herhangi teorik bir dayanağı kalmamaktadır. "Nesnel çıkar" ve "tarihsel misyon" kavramları terkedilmedikçe, her düzeyde gerçek bir çoğulculuğu savunmak imkansız değilse bile, herhalde epey güçtür.

DEMOKRATİK SOSYALİZM ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Andre Brie /
Çevirenler :Tuncay Kulaoğlu - Ali Güngör

Demokratik Sosyalizm Partisi (PDS) 7-8 Temmuz 1990 tarihlerinde Berlin'de "Demokratik Sosyalizm" konulu bir konferans düzenledi. Parti Başkan Yardımcısı Andre Brie'nin konferansa sunuduğu raporun bazı bölümleri, 13.7.1990 tarihli PDS yayın organı "Neues Deutschland"da yayımlandı.

Tarihimizle, şimdiye kadarki sosyalizm tasarımlarımızla, düş kırıklığımız ve kendimizi aldatmamızla giriştiğimiz eleştirel hesaplaşma, başarısızlığımızın nedeninin, sosyalist toplum konseptlerinin düşsel karakterinden kaynaklandığı sonucunu çıkarmamızı gerektirmiyor. Bununla birlikte reel sosyalizmin başarısızlığını, ısrarla ve bütün çıplaklığıyla kavramalı, sosyalist hareketin tarihinde eşi görülmemiş bir dönem olarak algılamalıyız. Bu sonuç önümüze sadece dönüştürülmüş ya da yeni sosyalizm konseptleri geliştirmekten de öte ödevler koyuyor. Genel sosyalizm anlayışımızı, hatta dünyaya genel bakış açımızı, yararlandığımız teorik ve ideolojik temelleri, politika ve stratejimizi temelden ve kuşkusuz çetin ve farklı bir radikallikle sorgulamalı ve değiştirmeliyiz. Aramızdaki bu tartışma uzun bir zaman alacak. Bütün sosyalist güçlerle görüş alışverişini olduğu gibi -ister işçi hareketinin farklı kanatlarının, ister liberal ya da tutucu kampların, isterse de Avrupa'ya özgü sol ya da sağ, sosyalist ya da tutucu gibi kavramlarla açıklayamayacağımız geçmiş ve günümüz Asya, Afrika ve Latin Amerika kültürlerinin ürünleri olsun- dünya anlayışının bütünsel zenginliğine dayanan geniş ufuklu düşünce tarzını da içerecek.

EMEKÇİLERİN ÜRETİM ARAÇLARINA EŞİ GÖRÜLMEMİŞ ÖLÇÜDE YABANCILAŞMASI

Geçtiğimiz aylarda çok çeşitli biçimlerde bugüne kadarki reel sosyalist toplumun nasıl değerlendirilmesi

gerektiğini tartıştık. **Gregor Gysi**, onun sadece kapitalist olmayan bir toplum olduğundan sözederken, **Thomas Kuczynski** gibi bazıları marksçı "kaba komünizm", bir erken sosyalizm olduğunu, bazıları ise sübjektivizmin ve otoriter bir yönetimin hataları sonucu deforme edilmiş bir sosyalizmin söz konusu olduğunu dile getirdiler. Bunlar dışında **Arthur Maier**'in savunduğu gibi, başarısızlığa uğrayan bu sosyalizm modelinini tek olanaklı biçim olduğu görüşü de dile getirildi. Bu görüşe göre sistemin çürümüşlüğü ve gerçekleşemezliği zaten sosyalist ilkelerin özünde yatıyordu. Daha Aralık ayında yapılan olağanüstü parti kongresinde, sosyalizmin Demokratik Alman Cumhuriyeti'ndeki hatalı gelişiminin nedenlerinin ilk analizini yapmaya çalıştık. Ancak reel sosyalist toplum modelinin özünü ve onun tarihsel kökenlerini kavramak istiyorsak daha da derinlere inmek ve daha ilkeli olmak gerekiyor. Buna ilişkin kimi düşünceleri şöyle sıralayabiliriz:

Birincisi: Rusya'da, Doğu Avrupa ülkelerinde ve örneğin Çin'de yaşama geçirilmeye çalışılan sosyalizm konsepti çok büyük ölçüde doğrudan bir anti-kapitalizme dayanıyordu. Bu olgu bir yandan 19. yüzyıl kapitalizminin marksçı analizinden kaynaklanırken, öte yandan da, Lenin ve yoldaşlarının 1917'de ekonomik ve kültürel olarak geri kalmış ve güçlü feodal izler taşıyan bir toplumu modern bir topluma dönüştürmek ve aynı zamanda giderek yerleşen kapitalizme başlı başına bir seçenek olabilecek bir modelin gerçekleştirilmesi gibi çifte bir ödevden kaynaklanıyordu. Bu, tüm toplumsal çıkarları ve özneleri sermayenin çıkarlarına tabi kılan anlayışın karşısına, tüm toplumsal çıkarları ve özneleri toplumun sözde bütünsel çıkarlarına tabi kılan anlayışı diken bir sosyalizm konseptiydi. 1917 Rusyası'nın, 1945 sonrası Doğu Avrupası'nın ve Çin'in içinde bulunduğu koşullarda, doğrudan devrimlerle birlikte demokratik bir sosyalizmin kuruculuğu da olanaksız değildi. Merkeziyetçiliğin kendisini zaman ve mekandan koparması ve somut-tarihsel zorunluluğun ötesinde sosyalist toplumsal sistemin çekirdeğine dönüşmesi özellikle kötü sonuçlar doğurdu. Ama devrimin hemen başında politik ve ekonomik gücün zorunlu merkezileştirilmesi daha da sürüp gitti ve buna ilkesel gerekçe olarak da bu mekanik ve eksiksiz anti-kapitalizm öne sürüldü.

İkincisi: Sosyalist üretim ilişkilerinin özünü, üretim araçlarını devlet bünyesinde yoğunlaştırıp merkezileştiren bir toplumsallaştırmada gören, meta-para ilişkilerinde kumanda sistemiyle hükmetmeye çalışan ve pazar olgusunu ideolojik olarak tamamen, pratikte ise önemli ölçüde dışlayan bir sosyalist ekonomi konsepti de aynı kökenden kaynaklandı. Üretim araçlarının bu biçim ve yöntemle toplumsallaştırılması sadece pazarın itici ve iç dinamiklerini ekonominin gelişmesinden dışlamakla kalmadı, aynı zamanda üretim araçlarının toplumsallaştırılmasının derecesini modern kapitalist toplumlarda ulaşılan düzeyin altına iten bir sürecin başlamasına, aynı üretim araçlarının tekelci kullanımının mutlak erke sahip bir polit-bürokratik aparatın elinde toplanmasına ve emekçilerin üretim araçlarına eşi görülmemiş ölçüde yabancılaşmasına yolaçtı. Sahiplikten doğan ilgiyi, metaların kullanım değerini ve pazar ilişkileriyle oluşan piyasa değerini ve dünya pazarının gerçekçi ölçeklerini gözetmeyen sosyalist plan ekonomisi katılaşmak, gerilemek ve savurganlaşmak ve genel toplumsal ilerlemeyi engellemek zorundaydı. Hatta planlamadaki acizliği bu modelin kendi sisteminin mantıksal bir sonucudur.

YERYÜZÜNÜN BÜTÜN İLİŞKİLERİ İÇSELLEŞİYOR

Üçüncüsü:DAC'da ve diğer reel sosyalist ülkelerde yaşamın her alanında bu temellerde biçimlendirilen bir toplum, modern çağdaş toplumların gelişim gereksinimlerinden kaynaklanan taleplere yanıt veremedi ve bu anlamda batının burjuva toplumlarından belirleyici şekilde daha az ilericiydi. Olumlu sosyal adımlar da bu bağlamda başarısızlığa uğramak ve geri tepmek zorundaydı.Bunun kaynağında derin cepheleşme içeren bir düşünce tarzı ve dünya görüşü de yatıyor. Sosyalizmi kapitalizme göre tanımladık. Plan ekonomisini pazar ekonomisine, ortak mülkiyeti özel mülkiyete, proleterya diktatörlüğü ve sözde halk erkini burjuva demokrasisi ve onun parlementerizmine, Varşova Paktı ve NVA'yı (Federal Almaya Ordusu) NATO ve Bundeswehr'e (DAC Ulusal Ordusu), göre tanımladık. Bu bir yanıyla kendi düşüncemizi yoksullaştırdı. Toplumsal gelişmenin her türlü yapıcı yönünü yakalamanın ve sosyalist seçeneğe katmanın olanaklarını ve gereklerini tıkadı. Bu tarz düşünce herşeyden önce tüm insanlığın evrensel, sistemlerüstü yeniden-üretim koşullarının oluşumunu zamanında görmemizi engelledi. Sözkonusu bu katılaşmayı düşünce tarzımızdan henüz tamamıyla söküp atabilmiş değiliz. Programımız, düşünce yapımız ve politikamız (aynı zamanda sosyal demokratların, liberallerin ve tutucuların da) eskiden olduğu gibi kutuplaşmaya ve cepheleşmeye dayanıyor. Örneğin bugün Kuzey-Güney ilişkisinin belirleyici bir biçimde Doğu-Batı ilişkisinin yerine geçtiği söyleniyor. Dünyada asıl yeni olan ise onun kesin bir şekilde karşılıklı bağımlılık temelinde bir gelişme sürecine girmiş olmasıdır. Yeryüzündeki bütün ilişkiler ilk planda bir bütünün içindeki ilişkilere dönüşüyor.

Diğer yandan kendimizi sıkıca batıyla bir tutmaya çalıştık ve bunu da onun çok az modern olduğu ve pek gelecek vaadetmeyen alanlarında yaptık. Batıyla, tüketime yönelik gereksinim karşılanmasında yarışmaya kalkışmak ya da güvenlik politikası, burada verilebilecek örneklerdir. Hemen belirtmek gerekir ki geride bıraktığımız onyıllarda Varşova Paktı ve DAC'ın hiç de az olmayan sayıda yapıcı barış ve silahsızlanma önerileri olmuştur. Ayrımları dikkate alabilen tarihsel bir tahlil, gelecekte de, nükleer silahlanmanın sürdürülmesinin, soğuk savaşın ve Almanya'nın bölünmesinin belirleyici ölçüde ABD ve onun NATO'daki yandaşlarının sorumluluğunda olduğu sonucuna varacak. Bunu burada belirtmek istiyorum, çünkü reel sosyalizmin ve politikasının zorunlu eleştirisi, batının geçmişte ve günümüzdeki politikasına karşı eleştirisizlik anlamına gelmez.

Dördüncüsü: Sonuç olarak reel sosyalist toplum sadece kısmen modern bir toplumdu. Pazar olgusu, parlementer demokrasi, hukuk devleti ve kuvvetler ayrılığı, eleştirel ve etkili bir kamuoyu gibi modern toplumların yenilenme yeteneklerine katkıda bulunan kazanımlar oluşmadan gerçek sosyalist gelişme beklenemezdi. Sosyalist toplum -ki artık geleceğe yönelik tasarılarımızda bu düşünce önemli bir yer tutmak zorunda- sadece sermaya egemenliğindeki toplumun kabaca bir aşılması değil, aynı zamanda onun birçok alanda diyalektik bir uzantısıdır.

Bu bağlamda şimdiye kadarki burjuva toplum tahlilimizi son derece eleştirel bir yaklaşımla sorgulamalıyız. Sözkonusu bu tahlile basitleştirmeler, siyah-beyaz tablolar ve burjuva toplumunun Marx ve Lenin'den bu yana uğradığıderin değişimlerin görmezlikten gelinmesi egemendi. Burada bu noktaya ayrıntılarıyla girmeyeceğim. Ama Batı Avrupa toplumunun bir çok alanda modern bir toplum ol-

duğunu kavramak özellikle önem taşıyor. Buna rağmen bu çağdaşlık sermaya egemenliğinin gölgesinde, hatta onun belirleyiciliğindedir ve insan soyunun devamının ve gelişmesinin bütünselleğinin sağlanabilmesi için kesinlikle yeterli değildir. Burjuva toplumun çağdaşlığındaki bu çelişki,sosyalist güçlerin batının kapitalist toplumlarıyla mücadelesini de belirlemelidir.Çağdaşlıktan birinci derecede, bir toplumun günümüzde içinde bulunduğu, tarihsel olarak eşi görülmemiş alt-üst oluşlara ve evrensel boyuttaki tehditlere yapıcı çözümler getirme yeteneğini anlıyorum. Bu bir yandan, bu toplumun özünün insanlığın varolabilme hedefiyle bağdaşmadığını kararlılıkla dile getirmemiz demektir. Bu anlamda sosyalist bir parti kararlılıkla kapitalizmi eleştiren bir partidir ve strateji ve politikasında kapitalist toplumun sınırlarını aşan hedefler izler. Diğer yandan modern burjuva toplum sadece kapitalist değil, ama sermeye tarafından belirlenen bir toplumdur.

Demek ki tutarlı kapitalizm eleştirisi programatik ve politik olarak burjuva toplumunun temelden reddi anlamına gelmez. Yukarıda da değinildiği gibi bu toplum modeli, geleceğin ayakta kalabilecek, dayanışmacı ve çevreci toplumunun oluşumuna katkıda bulunabilecek modern uygarlığın bir dizi köklü özelliklerini içinde barındırmaktadır. Bu kazanımlara da eleştirel bir gözle baktığımı tekrarlamak istiyorum, Sözkonusu bu kazanımlar sermayenin egemenliği ve kar ilkesi nedeniyle bir çok açıdan deforme edilmiş durumdalar ve bugünün ve yarının evrensel görevleriyle karşılaştırıldıklarında kesinlikle yeterli değiller.

BAZI ÖNEMLİ TEHLİKELER GERİ DÖNÜLMEZ BOYUTLARA ULAŞMAYA ADAY

Beşincisi: Kanımca, reel sosyalizmin başarızlığa uğraması önemli ölçüde, onun kurulmasına az gelişmiş ülkelerde girişilmesine ve ekonomi ve politikadaki kapitalist gelişme olanaklarının henüz tükenmemiş olmasına dayanıyor. Bunun da ötesinde, geride bıraktığımız onyıllarda tek tek ülkelerde, ekonomik, bilimsel-teknik, ekolojik politik, güvenlik politikası, tinsel-kültürel ve hümanist alanlarda dünya çapındaki uluslararasılaşma sürecinden kopuk sosyalist bir seçenek geliştirme dinamikleri de giderek kuşkulu olmaya başlamıştı. Tabii ki bugün, Troçki'nin, sosyalizmin tek bir ülkede gerçekleştirilemeyeceği tezinin doğru olup olmadığını tartışmak spekülatif olurdu. Tarih 1917'de başka bir yolu seçti ve yarım yüzyıl boyunca Sovyetler Birliği tüm deformasyonlara rağmen kapitalist çevrenin varlığında da tutunabilme yeteneğini kanıtladı.

Ancak atom bombası, bilimisel-teknik devrim ve bir dünya pazarının kesin bir şekilde biçimlenmesi uluslararası ilişkilerde nitelik olarak giderek karşılıklı bağımlılığı beraberinde getirdi ve zorunlu olarak dışarıya açılabilen ve işbirliğine yetenekli olan toplumlar gerektirdi. Reel sosyalist ülkelerde görmezlikten gelinen, özellikle bu sınır tanımaz olgulardı. Bu, yeryüzündeki endüstrializm, faşizm ve totalitarizmin yeterince irdelenmesi sonucunu da doğurdu. Devletlerin kendi yağıyla kavrulma çabaları bu tarihsel olguları kendilerini ilgilendirmeyen dış olgular olarak küçümsedi ve toplumsal bir görmezlikten gelme yarattı. Herşeyden önce sosyo-ekonomik yönden sermaye egemenliğinde olan bir dünyada dışa açılma ve sıkı işbirliği gereksinimi reel sosyalist toplumlar için oldukça karmaşık sorunlar yaratıyordu.Sosyalist toplumlar sosyal ve ekonomik sistemlerin ilkesel reformlarıyla, özellikle demokratikleşme ve serbest piyasa ilkelerinin uygulanmasıyla, sosyalist karakterlerini yitirmeden bu sorunu çözebilirler miydi sorusunu yanıtlayamayacağım. Kanımca bugün artık açıkça görünen odur ki, modern ve yaşama yeteneğine sahip toplumların oluşturulabilmesi yalnızca, yeryüzündeki farklı toplumların ortaklık ve işbirliği çerçevesinde gelişmeleriyle, batı ve doğu, kuzey ve güney toplumlarının ortak evrimi sonucunda tüm uluslararası ilişkilerin köklü biçimde yeniden yapılanmasıyla, güvenlik politikası, ekonomi, çevre ve teknoloji alanlarında gerçek anlamda bir dünya iç politikası oluşturulmasıyla olanaklı olabilecektir. Böylece kapitalizmden sosyalizme dönüşen bir toplum ve ilerleme tasarımı giderek güçleşecek. Teorik perspektif bir yana, böylesi bir dönüşümün zaman perspektifi bile gerçekçi değildir.

II.

Şimdiye kadarki reel sosyalizmin, kesin haklı ve sürdürülmesi gereken eleştirisi milyonlarca insanın reel kapitalist toplumlara karşı tutumlarını tehlikeli bir biçimde gölgede bırakıyor. Hatta ABD ve Batı Avrupa'daki tutucu ve liberal güçler, kapitalizmin sistemlerarası mücadelenin galibi ve tarihin son sözü olarak kanıtlandığı belgisini ilan ediyorlar. Böylesi bir bakış açısı tehlikelidir. Bu görüş bir yandan batının soğuk savaşta ve dünyanın bölünmesindeki belirleyici ortak sorumluluğunu, diğer yandan da sermaya egemenliğindeki toplumların köklü zayıflıklarını ve insan soyunun ve doğanın devamının sağlanmasındaki yeteneksizliğini görmezlikten geliyor. Reel kapitalizmin, bugüne kadarki demokratik olmayan, kemikleşmiş, kumandacı kışla sosyalizminden daha başarılı, istikrarlı ve uyum sağlayabilme yeteneğine sahip olması , gerçek bir ölçü olarak alınamaz.

DÜNYAMIZ ŞİMDİDEN EKOLOJİK BİR KRİZ İÇİNDE

Modern toplumları belirleyen ölçüler günümüz dünyasında bambaşka alanlarda ve acımasız bir zorunlulukla konuluyor: İnsanlığın varlığını sürdürebilme sorunu gündeme gelmiştir. Hemen önümüzdeki onyıllarda bazı önemli tehlikeler geri döndürülemez boyutlara ulaşmaya adaydır. Modern kapitalist toplumlar bu sorunlara hiç bir şekilde çözüm getiremedikleri gibi, tam tersine ekonomik etkinlik ve verimliliklerine rağmen, global tehlikeleri belirleyici şekilde doğurdular ve keskinleştirmeye devam ediyorlar.

Yerküremizde bazı olguların kısa ve örnekleyici bir şekilde sıralanması yukarıdaki düşünceyi temellendirebilir: İnsanlığın sadece beşte biri, yani sanayi ülkelerinde yaşayan bir milyar insan, dünya hammaddeleri tüketiminin yüzde sekseninin sorumlusu. Henüz insanlığın büyük çoğunluğu, geri kalan beşte dördü bu sürece katılmış değil.

Kapitalist dünya pazarının bütünsel gücü ve günümüz sanayi toplumlarının yaşam tarzları bugün gelişmekte olan ülkeleri ve hızlı bir biçimde kuzey yarımkürenin bu çıkmazı yoluna itiyor. Eğer ivedilekle bir seçenek yaratılmazsa önümüzdeki 20 yılda şimdi olduğu gibi sadece Tayvan, Singapur, Hongkong ve Güney Kore değil, Çin ve Hindistan'ın milyarlık halkları, Pakistan, Endenozya ve Filipinler, İran, Arap ve Latin Amerika ülkeleri de bu doğrultuda yürüyecekler. Ancak yeryüzü şimdiden ekolojik bir krizin içinde ve insanlığın yalnızca beşte biri doğrudan bundan sorumlu. Burada, herbiri tek başlarına korkunç boyutlara ulaşmış sayısız ağır sorunlar, bugünkü koşullar içinde çözülemez bir düğümü oluşturuyorlar.

2020 yılında dünyamızda beş mil-

yar değil, sekiz milyar insan yaşayacak ve gelişme ve insanca yaşama olanaklarına gereksinim duyacaklar. Süregiden geri kalmışlık ve yoksulluk bugünkü gibi devam ederse, bu konum sadece gerici olmakla kalmayıp,bugün bundan birinci derecede etkilenen halkların yanısıra, tüm insanlık için ölümcül bir tehditi oluşturacak. Bu tehdit kuzey yarımküreye de evrensel doğa tahribi, kontrol edilmez göç baskısı, tehlikeli bölgesel bunalım odakları ya da örneğin nükleer silahların önlenemez yayılışı biçiminde birlikte sürükleyip uçuruma yuvarlayabilir. Sanayi toplumlarının bugünkü ekonomi ve yaşam tarzlarıyla sekiz milyarlık bir dünya hiçbir durumda sağ kalamaz.

Gerçekler: Beş milyar ton hidrokarbonun, yani petrol, doğal gaz ve kömürün yakılması bugün ekonominin ve refahımızın temelini oluşturuyor. Bu aynı zamanda, önümüzdeki 30-50 yılda 120 bin kilometrekare tropik ormanın yokedilmesiyle daha da ağırlaşıyor. Bu ormanların hemen hemen yarısı yokedilmiş durumda, geri kalanların kurtarılması gerçekçi olarak pek olanaklı değil, çünkü orman kıyımlarının nedenlerinin kaynağı Brezilya'da ya da Zaire'de değil, Avrupa, Kuzey Amerika ve Japonya'da. Bunun nedeni yalnızca tropik ağaç ithalinde de değil, derin bir biçimde bugünkü dünya ekonomisinin, politikasının ve yaşam tarzının içinde bulunduğu durumda yatıyor. Sanayi ülkelerince gelişmekte olan ülkelere, fiziksel ve ekonomik varlıklarını sürdürebilmek için, gelecek kuşakların maddi yaşam temellerini yoketmekten başka bir olanak tanımıyor. Tropik ormanları kurtaralım çağrısı hiç bir işe yaramıyor. Sadece doğanın yağmalanması açlığın eline düşmekten kurtarıyor, uluslararası tekellerin ülkeye yatırım yapmalarını ve kapitalist bankalara borçların ödenmesini olanaklı kılıyor.

Daha birçok başka örnekte günümüz dünyasının karmaşıklığının ne kadar çok boyutlu ve iç içe geçmiş olduğu ve ne kadar bütünsel olduğu gösterilebilir. İklim felaketleri hala önlenebilir. Birkaç onyıl sonra dünya ısısının insanlar eliyle yükselmesi, dünyanın kendi kendine ısınmasına dönüşebilir ve sera etkisi kendiliğinden gelişebilir. Bu durum ısınan dünya denizlerinin karbondiyoksidi depolayıp dışarıya vermesiyle, eriyen kutup buzullarının güneş enerjisini yansıtmayıp emmesiyle, ilerleyen çölleşme ve bozkırlaşmanın kalan ormanları yoketmesiyle ortaya çıkabilecektir. Ve bu sorun ekopojik problemlerin yalnızca bir tanesidir.

Tropik ormanların yokedilmesiye örneğin yeryüzünde yaşayan hayvan ve bitki türlerin yarısından fazlasının yaşam alanı da ortadan kalkmış olur. Canlı yaşamın, insanlarca yaratılan, aşırı bir uyum zorunluluğu altında bulunduğu bir zamanda, yeryüzündeki yaşamın uyum için gereksindiği genetik zenginlik de insanlar tarafından yıkıma uğruyor. 1900 yılında bir hayvan ya da bitki türü yokolurken, günümüzde bu, iki-üç türe ulaştı. Türlerin tükkenmesinin hızı bine katlandı. Şu veya bu alanda bir tehlikeyi önleyebiliriz, ancak doğa bütünsel bir organizma. Yüzlerce çeşit tehdit var ve aralarındaki bağlantılar hesaplanamayacak denli karmaşık. Bir alanda olmazsa diğerinde felaketi yaşayacağız.

GLOBAL SORUNLAR BİZLERDEN UZAK EGZOTİK BİR MEKANDA BULUNMUYOR-ONLARI HERGÜN BULUNDUĞUMUZ YERDE ÜRETİYORUZ

Üstün gelen burjuva toplumu, kendi sistemini de tarihsel olarak benzersiz bir derinlik ve dinamikle çoktan sarmış evrensel ve köklü toplumsal dönüşümler karşısında aciz durumda: Herkesin özgür gelişebilmesi için koşul olan bireyin özgür gelişmesi,dayanışmacı ve iletişim içindeki bir toplum yerine üçte ikilik refah toplumu, tüm sınıf ve tabakalardaki tahmin edilmeyen sosyal farklılıklar, bireyselleşme, tekleşme, yalnızlık, bencillik ve altta kalanın canı çıksın anlayışı. Bu şans ilk kez önümüze çıkıyor. İnsan uygarlığı tarihinde hiç bir zaman sosyal olanaklar ile sosyal pratik arasındaki uçurum bu kadar derin ve dolayısıyla varolan toplumların ahlaki meşruluklan bu kadar kuşkulu değildi. Kapitalist piyasa ekonomisinin mikroekonomik rasyonelliği, uluslararası boyutta ekonomik, toplumsal ve global bir makro-ekonomik irrasyonelliği doğurarak uygarlığı ciddi biçimde tehdit ediyor. Bu irrasyonellik şu olgularla ortaya çıkıyor: Uluslararası ilişkilerin ve tüm toplumsal günlük yaşamın militaristleştirilmesi, doğal kaynakların önüne geçilmez bir artışla tükenmesi, pazar ve tüketim yayılmacılığı, kadının ataerkil ve sermayeyi arttırıcı yapıların boyunduruğu altına girmesi, çevrenin global yıkıma uğraması ve Kuzay-Güney ilişkisinin giderek kontrolden çıkan bir çatışma unsuru haline dönüşmesi. En zor ve hemen hemen hiç dikkate alınmayan sorun global tehditlerin aşırı ve büyüyen karmaşıklığında yatıyor: Adil bir dünya ekonomik düzeni olmadan ekolojik krizin çökümü, radikal silahsızlanma olmadan ortak gelişme, farklı toplumların ortak evrimi olmadan bilim ve tekniğe hükmetmek gerçekleşmeyecektir. Tekrar söylemek gerekirse, global sorunlar bizlerden uzak egzotik bir mekanda bulunmuyor. Onları hergün yaşadığımız yerde üretiyoruz.

PARA TOPLUM VE İNSAN YAŞAMININ HER GÖZENEĞİNE GİRİYOR

Birkaç on yıl içinde insanlığın gelişme çizgisinin köklü bir yön değişikliğine uğratılması gerekiyor. Zamanın baskısı çok büyük ve durum dramatik. İnsanların birbirleriyle ve doğayla olan ilişkileri bugüne kadar olduğu gibi sürdürülemez. İnsanlar tek bir insanlıkta bütünleştiler.Ancak duyguları, düşünceleri ve davranışları, benliklerinin, sınıflarının, ya da olsa olsa en çok ulusların ve toplumsal sistemlerinin sınırları içinde hareket ediyor. Bilim ve teknik, modern üretici ve yıkıcı güçler, globelleşen üretim ilişkileri ve dünya çapındaki iletişim, insanlığı çok yönlü bir kader, sorumluluk ve gelişme topluluğuna dönüştürdü. İnsanların yenidenüretim koşulları global boyutlar kazandı, reel yeniden-üretim ise ulusaldevletsel ya da en çok bölgesel düzeyde örgütlü. Global gereklilikler ile global olmayan gereklilik arasındaki bu uçurum ölümcüldür. Batının, doğunun geri kalmışlığında, dezavantajlarında ve yenileklerinde kendi çıkarlarını ve yengilerini gören egemen mentalitesi, iç ilişkileri birbirine bağlı ve bütünsel bu dünyada sonuçta kendisine zarar verecek. Aslında bilimsel-teknik devrime sosyal ve teknik açıdan egemen olunabilmesi, ona ancak ilkesel olarak başka koşulların yaratılmasıyla mümkün olabilecektir. Bu koşullar bilimsel-teknik devrimin kazanımlarının askersel olarak kötüye kullanılmalarını önlemekle kalmamalı, aynı zamanda ekonomik ve politik erk yarışının dürtüsüyle ulaşılmak istenen teknik için harcanan çabalara da son verilmelidir. Globalleşme süreci insanlığın tinsel-kültürel yeniden-üretim koşullarını da içeriyor. Bunun bugüne kadarki daha çok olumsuz olan örneğini ise ABD iletişim tekellerinin dünya çapındaki egemenliklerinde görüyoruz. Günümüzde toplumların tinsel ve kültürel olarak dışa açılmaları vazgeçilmez

önem taşıyor. Bu canlı ulusal kültürlerin korunabilmesi için uluslararası değiş-tokuşun zenginliğinden de yararlanmayı gerektiriyor.

III.

Günümüzde yeni koşullar altında modern sosyalist politikaların hangi yönde üretilebileceğine ilişkin tasarımlarda, kuşkusuz hem başarısızlığa uğrayan reel sosyalizmin bütün politik ve teorik sonuçlarını hem de yukarıda tanımlanan insanlığın varlık koşullarının benzersiz konumunu da dikkate almak gerekiyor. Bu konuda sol içinde sert bir tartışma sürüyor. Tartışma özellikle, sermaye egemenliğindeki toplumlun köklü bir şekilde aşılmadan çıkış yolları bulunup bulunamayacağı ya da bu toplumdaki somut değişiklikleri hedef alan bir politikanın adım adım böylesi bir aşamayı sağlayıp sağlayamayacağı sorularında odaklaşıyor. Bu sorulara olumsuz yanıt verenler, burjuva topluma karşı sosyalist hareketlerin ve partilerin köklü bir muhalefetini talep ediyorlar.

Gerçekten açıkça saptamak gerekiyor ki, batılı devletlerdeki geniş çaplı sosyal ve demokratik reformlar dahi sermayenin egemenliğini ortadan kaldırmadı, tersine, bu çabalar daha çok kapitalist toplumun daha üst bir düzeye uyarlanmasına ve gelişmesine paralel olarak sisteme eleştirel yaklaşan güçlerin sistemle bütünleşmesi sonucunu getirdi. Burada vurgulanan, bu durumun fiili olarak, kapitalist pazarın, onun tarafından biçimlendirilen gereksinimlerin, değer yargılarının ve yaşam tarzının giderek dışa ve içe doğru yayılması ve insanlığın varlığını tehdit eder hale gelmesi sonucunu yarattığı görüşüdür. Bu düşüncenini doğruluk payını günümüzde DAC'da tüm keskinliğiyle yaşıyoruz. Toplum ve insan yaşamının her hücresine Alman Markı, para sinmeye başladı. Alaman Markının girmediği toplumsal alan kalmadı. Devlet erkinin bireye olabildiğince az özgürlükler tanıdığı bir toplumdan geliyoruz. ama paranın tersine bu erk, en azından son yıllarda bütün alanları kontrol altında tutacak yeteneğe artık sahip değildi. Devletin hiç giremediği ya da çok zor koşullar altında girebildiği alanlar yaratılabilmişti. Oysa şimdi para her yere girecek ve insan ilişkilerini kendine tabi kılacak. Son haftalarda bu ülkedeki politik ve diğer tartışmalar, insanların düşünceleri ve giderek artan bir ölçüde duyguları da para tarafından belirlendi. Para insanların kendi sağduyularına ters davranmalarına ve yaşam tarzlarıyla insanlığın global varlık koşullarını tahrip etmelerine neden oluyor.

Kapitalist toplum bir süreçle mi aşılacak, yoksa tek olanak sadece klasik bir devrim mi? Yukarıda da değinildiği gibi, bugüne kadar gerçi sermayenin acımasız direnişiyle karşılaşan ama sonuçta onun batı toplumlarındaki egemenliğini güçlendiren reformist çabalar birinci görüşü doğrulamıyor. İkinci görüşün karşısına ise, yüksek derecede gelişmiş ülkelerde çıkabilecek iç savaşların doğuracağı felakat ve gerçekler dikiliyor. Modern burjuva toplumlardaki sermaye egemenliğini kesin bir şekilde sınırlayacak, bunu da herşeyden önce toplumun ve insanlığın gelişme çizgisindeki stratejik öneme sahip ekonomik ve sosyal alanlarda gerçekleştirilecek çabaların uğradığı başarısızlıklar gayet açık. Yine açık olan birşey var ki, ekonomik ve sosyal gelişmenin mantığını egemen olarak belirleyen bugüne kadarki sermaye değerlendirme tarzı, yakın zamanda insanlığı sona doğru itecek. Reel sosylalizmin başarısızlığa uğraması, bu anlamda, şimdiye kadarki ilerleme mantığının başarısızlığa uğramasının yalnızca bir ön işaretidir. Eğer önümüzdeki on-yirmi yıl içinde bütün toplumlarda ve insanlığın ortak yaşamında köklü toplumsal dönüşümler politik olarak yaşama geçirilemezse, insanlığın bu tür yenilgileri kaçınılmaz olarak tekrarlanacak. Bu yaklaşım günümüz sosyalist politikalarının tutulacak asıl ana halkası durumunda. Bu bize, insanlığın gelişmesi, somut değişiklikler için, bize bugüne kadar yabancı olan yeni değer yargıları kazandıracaktır. Sosyalizmin somut birşey olduğu, onun sadece sosyalist toplum sistemiyle varolmayacağı tezini benimseyemez miyiz?

Gerçek bir sosyalist politikanın yolları şu ya da bu yöndeki öznel istemlerimizle açılmayacak. Kapitalist toplumu aşmaya yönelik bir politika ve toplumsal ilerlemeye ağırlık kazandırma hedefimiz somut olmalı ve bu hedef, bizi sistemi sağlamlaştıran sosyal ve demokratik reformlara karşı sekterliğe düşürmeden, programımız, stratejimiz ve politikamız için kesin bir ölçü olmalı. Politik yelpazedeki yerimiz kapitalizmin tutarlı eleştirisini yapan bir partinin yeri olmalıdır. Sosyal-reformist ve ekolojik-reformist liberal ve tutucu güçlerle yapacağımız mücadelede ve onların görüşlerinin yapıcı ve eleştirel bir biçimde dikkate alınmasında, bu hedefimizin toplumsal onay ve politika yeteneği kazanmasını sağlamaya çalışacağız. Kendi strateji ve politikamızı eleştirme ve düzeltme yeteneğimiz bize çok gerekecek. Bu süreci sosyalist hedefimize yönelmeye yetenekli ve hazır olduğumuz ölçüde reformizmde bir kemikleşmeyi önleyebileceğiz.Bunun için partimiz içinde ve diğer sol güçlerle canlı tartışma ve politika oluşturma ortamı en önemli koşul olacak.

SÖZ KONUSU OLAN TOPLUMUN ÇOK KAPSAMLI VE RADİKAL DEMOKRATİKLEŞTİRİLMESİDİR

Sosyalist bir hedefimiz olması dışında sosyalist politika bizim için ne ifade ediyor? Günümüzde insanın özgür gelişmesi için her olanağın değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu sözkonusu olanakların özgür hareket alanlarının dayanışmacı, kültürel ve alternatif yaşam tarzı olarak anlaşılması da gerekiyor. Burada, kapitalizmin bu alanları her zaman tekrar ele geçirme tehlikesinin sürekli varolduğunu daha öncede belirtmiştik. Ancak kapitalizmin bu alandaki yeteneği sisteme eleştirel yaklaşan güçlere ve onların tutarlılıklarına bağımlı. **Willy Brandt'ın** SPD-FDP Hükümeti 1969'da daha fazla demokrasi deneme sözü ve samimi istemiyle başa geldi. Bir kaç olumlu gelişmeye rağmen sonuçta 1972 yılında Sosyal demokrat ve liberal koalisyonca çıkarılan ve açıkça komünist olduğunu söyleyen ya da öyle bilinen insanların kamu hizmetinde çalışmasını yasaklayan ve çalışanların işten atılmasını öngören hükümleri içeren yönetmelik **Aşırılar Yönetmeliği** (2) ve meslek yasakları da doğdu. Sermayenin egemenliğinden arınmış toplumsal alanları sadece kazanabilmek yetmiyor, aynı zamanda onları sermayenin tekrara ele geçirme çabalarına karşı korumak, hatta genişletmekm gerekiyor. Aksi halde sistemi pekiştiren reformizm kaçınılmazdır.

Sosyalist politika bugün, modern üretim ve yaşama biçiminin gelişiminin ortaya çıkardığı gerginlikli ve sorunlu alanlara, yani toplumun sinir odaklarına müdahale edebiilir ve edebilmelidir. Bu yolla bütün toplum için daha değişik bir gelişme yolunun açılabileceğine inanıyorum. Bu aynı zamanda, bu politikanın ancak sermayenin ve ona sadık politik güçlerin ilkesel direncine karşı gerçekleştirilebileceği demektir.

Birincisi: Sosyalist politika toplumun çok kapsamlı ve radikal demok-

ratikleştirilmesi için mücadele olmalıdır. Modern içerik ve biçimleriyle demokrasi, sosyalizm kuruculuğu için sadece belirleyici bir araç değildir -demokrasinin kendisi sosyalizmdir. Burada parlamenter demokrasinin eksiklerinin giderilmesi ve daha da geliştirilmesi özel bir anlam kazanıyor. Bu bağlamda taban demokrasisine ve etkili bir ekonomi demokrasisine dayalı olanakların -özellikle belirleyici üretim araçlarının kullanımında tekelci mülkiyet biçiminin aşılmasının önemi- daha da artıyor. Her ikisi de demokratikleşmenin basit sorunları değil, tersine modern, karmaşık ve görülmemiş bir dinamizme sahip toplumları biçimlendirebilmek ve gerçekleşmeleri varlığımızın sürekliliğini belirleyecek olan bütünsel toplum ve insanlık çıkarlarına öncelik tanıyabilmek için gerekliliklerdir. Başka türlü de insanların kendi yaşam koşullarına tehlikeli şekilde yabancılaşmalarının önü alınamayacaktır. Her iki yönde de herşeyden önce önemli olan yurttaşların çıkarlarını sadece seçimden seçime değil, somut gelişmeleri ve görünüşleriyle sürekli olarak ve tüm toplumsal alanlarda, toplumun politik mutabakat oluşumuna aktarabilmek gerekiyor.

İkincisi: Özellikle eğitim, kültür, spor ve bilim alanlarında sosyal fırsat eşitliği. Daha şimdiden ailelerin mali durumlarının çocukların ve gençlerin şanslarını belirlediği bir konuma geriliyoruz. Oysa toplum tarafından sağlanan olanakların herkes için eşit olması, gerçek modern toplum için vazgeçilmez koşuldur.

TÜM İŞİN ÜÇTE İKİSİNİ, ÜCRETLİ İŞİN YALNIZCA DÖRTTE BİRİNİ KADINLAR GERÇEKLEŞTİRİYOR

Üçüncüsü: Kadın ve erkeğin sosyal eşitliği. Bu bir yönden bütün günümüz toplumlarının ataerkil yapılarının parçalanmasını gerektiriyor.Diğer yönden, batılı ülkelerde benzen gelişmelere karşı gösterilen direncin gösterdiği gibi, bu ödev doğrudan, kadınların yedek işgücü ordusu olarak, ama herşeyden önce erkek işgücünün karşılıksız yeniden-üretimi için kullanıldığı kapitalist yeniden-üretim süreçlerini de ilgilendiriyor. Burada global bir sorunun varolduğu çok az bilince çıkmış durumda. Yeryüzündeki bütün işlerin üçte ikisi kadınlar tarafından yapılırken, ücreti ödenen işin sadece dörtte biri kadınların elinden çıkıyor. Bu sorunun çözümü için toplumsal ve bireysel yaşam tarzında derin dönüşümlerin, çağdaş ve gereksinimleri karşılayacak kadar çocuk yuvalarının, okulların, vs. gerekliliği kadar bütün önemli toplumsal alanlarda kota uygulaması, -öncelikle yönetici düzeyinde- ve eski olduğu kadar halen gerçekleşmemiş olan eşit işe eşit ücret talebinin gerçekleştirilmesi de bir zorunluluktur.

Dördüncüsü: Kültür, sanat, bilim ve sporun, sermayenin egemenliğinden kurtarılması. Bu alanların giderek artan bir şekilde kapitalist pazarın boyunduruğu altına girmesi vahim sonuçlar doğuruyor. Bu alanların DAC'da bugüne kadar uygulandığı gibi, politikaya bağımlı olmaları, yerini ekonomik bağımlılığa bırakıyor. (Eski politik özgürsüzlüğün yerine bir yenisinin geçtiğini saymazsak). Kültür, sanat, bilim ve sporun pazarlanması sadece ekonomik olarak bağımlı kılınmaları anlamına gelmiyor, aynı zamanda ciddi bir tehlike oluşturuyor.

BİREYİN ÖZGÜR GELİŞMESİ İÇİN HERKESLE DAYANIŞMA

Beşincisi: Enformasyon sağlama özgürlüğü ve bu özgürlüğün demokratik kullanımı; Yakın zamanda bir Batı Alman hukukçusu **Frankfurter Allgemeine** gazetesinde tam sayfa olarak yuvarlak masanın anayasa taslağına karşı çıktı. Karşı çıkmasının nedenlerinden birisi de, taslağın, yurttaş girişimlerine devlet kontrolündeki enformasyonları öğrenebilme hakkını veriyor olmasıydı. Bu adamın karşı savı şuydu: Enformasyon bir egemenlik sorunudur. Adamın hakkı var. Toplumu ilgilendiren bütün önemli sorulara ilişkin enformasyon alabilme özgürlüğü egemenlik ilişkilerini sarsma anlamına gelir. Sosyalist politika ciddiyetle izlenirse işte tam da bu hedefe yönelir.

Altıncısı: Bu sayılanlar önem sırasına göre konmamıştır, çünkü ben de sosyalist politikanın yüksek derecede kompleks olması gerekliliğinden yola çıkıyorum. Politik tasarımlarımızda ve mücadelemizde, işyerlerinin adil dağılımı merkezi bir rol oynamak durumundadır. Bu bir yandan sosyalistler için geleneksel bir sosyal hedef, diğer yandan da bütün toplumun sosyal karakterini temelden güçlendirmek için belirleyici bir araçtır. Çalışma zamanının kısaltılması ve adil bir dağılımı bireyin herkesle dayanışma içinde özgür gelişmesi için yeni olanaklar yaratacaktır. Bu olanaklar hem anlamlıca kullanılan daha fazla boş zaman, hem de emek ve sermaye ilişkisinde değişiklikler, yeni toplumsal değer yargılarına yönelim ve gereksinimler yoluyla elde edilebileceklerdir.

Yedincisi: Politik, sosyal, kültürel, etnik ve diğer azınlıkların hakları sadece tahammül etmenin ötesinde temelden yeni biçimlerde düzenlenmelidir. Azınlık hakları çoğunluğun çıkarlarının bir bileşeni olarak kavranmalıdır. Etkili bir biçimde pratiğe geçirilmeleri henüz eksik. Modern politik ve sosyal sistemlerin zamanında dönüşebilmedeki yetersizlikleri bir bakıma bütün bu çeşitliliğin toplumsal zenginliğinin geniş ölçüde değerlendirilmemesinde yatıyor.

DEĞİŞME BİR ÇOK NOKTADA BAŞLADI - ZAMAN ZORLUYOR

Sekizincisi: Ve son bağlamda belirleyici: Sosyalist politika global sorunların çözümü doğrultusunda yönlendirilmelidir. Burada korkunç derecede karmaşık bir sorunla karşı karşıyayız. Günümüzde insani çıkarların global ve uzun erimli konumu, insanların somut çıkarları ve varlık koşulları olarak etkili olamıyor ve kavranamıyor. Bu nedenle sosyalist bir politika, 1-7. maddelerinde değinilen görevlerin somuta indirgenmesiyle, insanlığın çıkarları ve bireyin gelişmesi arasında böylesi bir ilişkinin kavranmasını sağlayabilen yeni toplumsal üretim ve yaşam tarzları ve değer yargıları geliştirilmesine katkıda bulunmalıdır. Yoksa global sorunların çözümü umudu kalmayacaktır. Toplumun demokratikleştirilmesi, militarizmden arınması, çevre sorunlarına duyarlı kılınması ve dayanışmacı nitelikleri sosyalist politikanın ve modern bir sosyalizmin ana unsurlarını oluşturacaktır.

Partimizin ve genelde solun politikası için dayanacağımız ve sosyal tabanımız olacak, sistemin işleyişinde önemli bir konuma sahip ve onun aşılmasında çıkarları olabilecek tek bir sınıf ya da tabaka yoktur. İşçi hareketi bir kültür hareketi olarak faşistlerce yokedildi. Parti olarak çalışma alanlarımızı, yeni ve yenilenmiş sosyal hareketlerin sermaye egemenliğindeki toplumun ötesinde dayanışmacı, çevreci ve kültürel bir dünya için çizdikleri politik hedeflerinde ve tasarımlarında bulacağız. Bu dönüşüm bir çok yerde başladı. Ve zaman giderek bastırıyor. Dünyada sosyalist politika çok az.

YENİLENME BİR ARAYIŞ İSE ELBETTE FARKLI BAKACAĞIZ

TBKP İstanbul Kongresi Canlı, Tartışmalı, Büyük Kongre Havasında Geçti. TBKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu, TBKP MYK Üyesi Ve Tez Komisyonu Üyesi Abdurrahman Atalay, TBKP Beyoğlu İlçe Başkanı Aziz Çelik Ve Sıtkı Coşkun İle TBKP İstanbul İl Kongresinin Değerlendirilmesi Ve TBKP Büyük Kongresine Gidişi Değerlendirdik. Tezler Üstüne Görüşleri İçeren Yuvarlak Masa Düzenledik. Toplantıyı Adımlar Yazıişleri Müdürü Hüseyin Çakır Yönetti.

Hüseyin Çakır: TBKPİstanbul kongresi yapıldı. TBKP'nin bugüne kadar ki kongrelerinden daha farklı bir kongre izledik. Kongrenin bir başka özelliği geçmişteki ve bugünkü parti kongrelerinden farklı bir havaya sahipti. Slogan atılmıyor, herkes görüşlerini söylüyor. Kongreyi izleyen resmi görevliler. " Biz siyasi partilerin kongrelerini izleriz sizin kongreniz gibi olgun ve seviyeli kongre görmedik. Genel Sekreterinizi eleştiriyorsunuz, o da bütün konuşmacılar gibi kalkıp on dakika konuşuyor ve kürsüden iniyor" dedi. Kongre delegeleri, konuklarla da görüştüğümde onlarda kongrenin içeriğinin çok olumlu olduğunu belirttiler. Zamanın çok sınırlı olması nedeniyle tezlerin yeterince tartışılamadığı söylendi. Tezler üstüne görüş olmadığı, daha çok güncel olan tartışmalarda yoğunlaşıldığı, bu nedenlede tartışmalarda derinlige inilemediğinin altı çizildi.

Yuvarlak masa tartışmamıza önce TBKP İstanbul il kongresinin degerlendirilmesiyle başlayalım.i

Abdurrahman Atalay: Parti olarak bazı iddialarla ortaya çıktık. 4 Haziranda kuruluşumuzu gerçekleştirdiğimiz zaman hem komünizmin özgürleşmesi hem de birlik sorununu çözebileceğimizi , çözmeye çalışacağımızı söyledik. İstanbul kongresi bu iki konuda da partinin verdiği sözü tuttuğunu ve bu doğrultuda yürüdüğünü gösteriyor. Gerçekten kongrelerimiz hem partinin yasallaşmasını , yasakların kırılmasına önemli ölçüde hizmet ediyor. Bu yönüyle dışa açık önemli etkilerde bulunuyor. Biraz önce örneği verilen hükümet komserinin izlenimlerinde olduğu, basının yaklaşımında görüldüğü gibi komünistlerin yeni tip bir çalışmayı gerçekleştirdiklerini gösteriyor Ama sadece dışa yönelik bir propoganda olmaktan da çıkıp kendi tarihini , görüşlerini çok ciddi bir şekilde eleştiriyor ve bu anlamda da bir formalite platform olmuyor. Onun ötesine de geçiyor. Bu iki konuda da sözlerimizi tutuyoruz ve iyi işler yapıyoruz. Ve büyük kongreyle de bunu tamamlayacağız.

İstanbul Kongresinde bu grafik çok iyi biçimde yükseldi. Büyük Kongre'nin olumluluğu daha da yükselteceğini ve daha iyi biçimde sonuçlanacağına inanıyorum.

Aziz Çelik: Ben İstanbul kongresini yenilenme yolunda önemli bir adım olarak görüyorum Çoğulcu bir ortamda geçmesi, çeşitli fikir ve egilimlerin açık biçimde tartışılması anlamında yenilikçi bir kongre olmuştur. İlçe kongreleri daha çok formalitelerin yerine getirildiği kongreler oldu. İstanbu il kongresi ise sıradışı bir kongre oldu. İstanbul il kongresindeki bu canlılığın en önemli nedeni bence, PM eğilimi ve tezlerden kaynaklanıyordu.Belki ilçe kongrelerinden yeterice önce tezler ve parti meclisi eğilim kararı gündeme gelseydi aynı tartışma ilçe kongrelerinde de olacaktı.

İstanbul il konresiyle ilgili önemli gördügüm bir başka nokta ; kongre delegasyonu, birlik ve yasallık konusundaki pratik sonuçlanma ne olursa olsun yani Sosyalist BirlikPartisi sürecine katılım hangi biçimde gerçekleşitirilirse gerçekleştirilsin TBKP'nin birliğini koruma kaygısını ve TBKP'nin bütününün birliğe katılımını öne almıştır. Özellikle birlik ve yasallık konusundaki iki farklı önergenin belli bir mutabakat noktasında buluşturulması ve buna delegasyonun verdiği büyük destek TBKP' nin bütünlüğünü koruma kaygısını öne alıyor diye düşünüyorum.Bu anlamda TBKP, İstanbul kongresi öncesindeki TBKPdeğildir. Büyük kongrede de bu mutabakatı gözönüne almak gereklidir diye düşünüyorum. Parti içerisindeki farklı eğilimler arasındaki mutabakatı büyük kongrede de sürdürmek,yeni mutkabakat noktaları sağlamak gereklidir.olsa.Hem birlik hem yasallık sorununa böylece bakmak gerekiyor.

Tezler İstanbul kongresinde tartışılamadı. Tezler bir kongrede tartışılıp sonuçlandırılamaz diye

düşünüyorum. Tezler daha önce parti kamuoyunda tartışılsaydı, tartışılabilseydi İstanbul kongresinde tezler ilgili bir sonuç ortaya çıkabilirdi. Ama tezler daha önce partide tartışılamadığı için İstanbul Kongresi'ndeki tartışamama sorunu sadece zamanla ilgili bir sorun değil .Tezler bir iki günde tartışılıp sonuçlandırılacak kapsamda değil.

İstanbul kongresiyle ilğili söyleyeceğim bir başka nokta, "muhasebenin" hem ilçe kongrelerinde hem İstanbul kongresinde yapılamamasıdır. Kongre konunun aciliyeti nedeniyle parti meclisi eğilim kararı etrafında gelişti. Bunu bir eksiklik olarak görüyorum. Diger bir nokta ; kongrede parti otoritesinin basıncı vardı . Kongre süreci boyunca bir parti otoritesi basıncı hissedildi.Kuşkusuz kongrelerde bütün yoldaşların söz hakkı olmalıdır fakat çok hassas bir noktada -birlik ve yasallık konusundaki tarz farklılığı noktasında- bir otorite basıncı olduğu kanısındayım.

Sıtkı Çoşkun: Kongre gerçekten, parti iç yaşamının zenginleşmesi açısından, tartışmaların eskiden olduğundan farklı çok yönlü, esnek daha dingin bir tartışma ortamının elde edilebilmekte olduğunu göstermesi açısından yararlıdır.

Özellikle altı çizilmesi gereken nokta,gerçek anlamda bir tartışma, somut yapılan eylem ve çalışmalar üstüne bir tartışma , muhasebeye geçebilme açısından kongre önemli bir zorlukla karşı karşıya kaldı. Bu sanıyorum iki sorun üstünde düşünmeyi gerektiriyor. Birincisi: gerçekten bir kongreyi ve kongreler sürecini muhasebeye yönelik koşulları yaratmamışsak bunun gerektirdiği kongre alt yapısı düşünülmemişse, kendiliğinden muhasebeye geçmesi mümkün değildir. Bunun iki temel nedeni var bence birincisi , TBKP 1. kongresinden sonra sorumluluk almış yoldaşların tümü yoktu.İkincisi, hesap veren örgüt son altı ayın örgütüydü. Bu açıdan birinci kongreden buya na olanların tümü üstüne konuşmak mümkün olmadı. Zaten il örgütünün çalışma raporu da bu çerçevede , bunun aşılamaması da en azından İstanbul kongresinin kendi somut pratiklerinden çıkarak bunu degerlendirerek sürece katılmalarını maddi olarak engelledi. Büyük Kongreye yönelik son üç yılın muhasebesi açısından da bir bütün halinde TBKP I. kongresindan başlayarak, bugüne kadar muhasebenin temellini oluşturabilecek olan mataryel temelinin, bilgilenme temelinin eksikliği olgun, iyi tartışmalara karşın kongrenin üstüne düşeni eksik yerine getirebilmesine yol açtı.

Ne İstanbul çapında komünistlerin faaliyetine girmek mümkün oldu, ne de partinin geneline ilişkin bütünsel muhasebe sürecin girmek , tartışmak kimi değinmeler dışında mümkün olmadı. Bu açıdan sanıyorum büyük kongreye yönelik çıkartılacak sonuç: gerçekten kapsamlı bir muhasebeye yönelinebilmesi için , kongrenin son altı ayın kongresi olmaktan çıkartılması gerekiyor. Hem bir bütün halinde 70 yıllık tarihin hemde özellikle hesabı verilmemiş hesabı alınmamış bir dönemin konresine de son üç yılın tartışması için belge ve bilgi açısından eksiklerin giderilmesi gerekir. Bu maddi önlemin temelidir. Bu maddi önlemler alınmazsa, bunu yapamazsak büyük kongrede de aynı sıkıntı ortaya çıkacak. Aynı sorun kongrenin iç örgütlenmesi açısında da var. Eğer kongreden kapsamlı bir sonuç almak istiyorsak. Kongreyi örgütleyen sorumlu yoldaşların çok daha titiz bir faaliyetinin gertiği ortaya çıktı. İl kongresinde yaklaşık bir buçuk gün protokoler bir şekilde kullanılmak durumunda kalınışı, içerige ilişkin tartışmaların ise bütün herkesin yanlızca fikirlerini açıkladığı bir zeminde kalınmasına yol açıldı. Kongrenin kendi içinde sonuçlar alabilmesine sağlamak gerekiyor. Bu açıdan zaman bir teknik sorun olmaktan çıktı , kongrenin köklü tarzda muhasebeyi ve mutabakatı zorlaştıran etmenlerden birisi oldu. Buradan büyük kongre için çıkatılacak sonuç var. Büyük kongre üç güne sığdırılmak durumunda .Bu nedenle zaman kullanımını ciddi, kongrenin içerigine ilişkin sorun haline geliyor. Bu açıdan ben büyük kongrenin ve yapılması gerekenler açısından bunun altını çizmek istiyorum. Gerçekten büyük kongrede yönetim İstanbul kongresinde olduğu gibi sunuş yanlışlığına da düşebilir parti yönetimi açısından bu biçimlendirme. Sorunu birşeyden yana birşeye karşı olan biçiminde ya da yenilenmeden yana veya karşıtları biçimirde koyabilir. Bence İstanbul kongresi kongresi bu konuda saga duyuyu gösterdi. Aldığı kararlarla delegasyon gerçekte TBKP I. Kongre zemini doğru tarzda korudu. Birlik ve yenilenmeye, içerik ve biçimde birliğe farklı yaklaşımlaraın varlığına karşın birlik konusundaki mutabakatın önemini kogre belirtti. . Büyük kongrede sorunun karşıtlar biçiminde konuluşundan kaçınmak gerekiyor.

Sonuç olarak şunu söylemek istiyorum. İl kongreleri sürecinde sanıyorum ki İstanbul il kongresi, kapsamlı zengin tartışmayı elde edebilen tek platform olabildi. Kendi üstüne düşen şeylerini yerine getirmeye çalıştı .Ama daha dolğun ve çok yönlü tartışma zemini ni İstanbul kongresinde elde edebilmiş olmamız da üstünde düşünmemiz gereken bir yandır. Oysa tüm il ve ilçe kongrelerimizin köklü bir muhasebe, köklü bir tartışma süreci haline gelmesini sağlama sorunumuz vardı. Bu da büyük kongrenin üstündeki yükü büyük çapta artırıyor. Yani il ve ilçe kongrelerinde çözülmesi gereken pek çok sorun büyük kongrenin gündemine yoğun bir şekilde içeriğine kaymaktadır. Bunun üzerine düşünmek ve büyük kongrenin bu açıdan derinligini sağlayacak önlemleri düşünmek zorundayız.

Haydar Kutlu: Tekrar şu söylenirse İstanbul İl Kongresi bence gerçek bir kongre oldu. Yenilikçi bir kongre oldu. Yeterli değil, ama aynı zamanda düşünen bir kongreydi. Yine yeterli değil, ama eleştirici bir kongreydi. Büyük kongre havası içerisinde geçen bir kongreydi. Yani her ne kadar İstanbul il kongresi ise de oradaki konuşmalara bakılırsa, büyük kongre havasında geçti. Bunu ben olumsuz görmüyorum, tersine delegasyon partinin önünde çözmek durumunda olduğu görevleri bence görüyordu. Gördüğü içindir ki, temel sorunun birlik sorunu olduğunu, genel sorunun yenilenme sorunu olduğunu görebiliyordu. Bu anlamda Kongre'nin atmosferine bakarsak, belki ilk anda karışıklık gibi gözüken delegelerle konukların birbirlerine karışması meselesi bence yararlı oldu. Bu daha önce verdiğimiz söze de uygundu, bu kongrede sözünü söylemek isteyen ama şu ya da bu nedenle parti üyesi olmamış, olamamış herkesin sözünü söylemesine imkan veren bir atmosferdi. Bir il kongresi için bence zaman fazlasıyla ayrılmıştı. Zamanın iyi kullanılmayışı ise büyük ölçüde konuların parti içinde daha önceden yeterince tartışılamamış olmasının getirdiği bir sıkıntıdır. Örneğin konuklar bölümünde çok konuşmacı oldu. Bu eleştirildi de, delegelerin konuşmasına az zaman kalıyor diye, ama belirtmek gerekir ki biz özel bir partiyiz. İllegal dönemden çıkan bir partiyiz. Bu nedenle doğal bir kongre beklememek gerekirdi. Bu anlamda birbirine karışma yararlı oldu. Bence özgür bir ortam vardı. Buna rağmen, ele alınan konular açısından, beş gün de desek zaman yetmezdi. Tezlerin

sonuçlandırılması anlamında bir tartışma zaten beklenmiyordu. Böyle bir talep de olmadı. Fakat ilçe kongrelerinde gerek tezler, gerekse geçmişin muhasebesi ele alınıp tartışılmadığı için İstanbul İl Kongresi'nde bir bakıma yeterince olgunlaşmamış, hazır olmayan görüşler geldiği için zaman yetmedi. Temel tartışma konuları belirgin duruma gelmiş olsaydı insanlar o temel konularda konuşabileceklerdi. Burada ifade edildiği için söyleyeyim, Aziz "parti otoritesi" dedi. Parti otoritesinden çok, ben taraf olduğum için sözlerim herhalde kongre üzerinde parti otoritesi basıncı duyurdu dedirtiyor. Onun ötesinde, parti otoritesi anlamında ne oldu, bilmiyorum.

Hüseyin Çakır: Sizin Birlik'ten yana net tutum almanız kongre ve delegeler üzerinde psikolojik bir baskı unsuru yarattığı biçiminde ifade ediliyor.

Haydar Kutlu: İl kongresi üzerine telgraf üsülü kısa olarak durmak gerekirse: Bence kongre yenilciydi. Düşünen, eleştirici bir kongreydi. Kuşkusuz bu konularda çok daha iyi olabilirdi. İstanbul il kongresi bir il kongresi değil büyük kongre havasında geçti. Evet, İstanbul il sorunları üzerinde durulmadı. Ama bunu doğal karşılıyorum. Çünkü delegeler, partimizin karşı karşıya olduğu temel görevlerin bilincindeydiler. Bu nedenle, yasallık-birlik ve yenilenme temel noktaları üzerinde durdular.

Konuk konuşmaları fazlaydı. Ve konukların ve delegelerin birbirine karışması bir eleştiri konusu oldu. Ama bu da doğaldı. Çünkü illegalete'den çıkmış bir partiydik, üye olmayan ve olamayanlar vardı. Bu durumda olanlarında kongremizde konuşabileceğini çok önceden açıklamıştık. Kongre buna uygun geçti. Kongrede zaman yetersizliğinden de söz edilemez. Üç günlük süre bir il kongresi için kısa değildir. Ancak zamanın çok iyi kullanılabildiğinden de söylenemez. bu ise tartışmala konularının ilçe kongreleri dışında iyi tartışılarak özümsenmemiş olmasından kaynaklanıyordu.

Tartışmalar özgür bir ortam içinde geçti. Tezlerin il kongresinde onaylanması esasen söz konusu değildir. Büyük kongre'de de böyle olmayacak. Aziz "parti otoritesinden " söz etti. Kastettiği, birlikle ilgili olarak taraf olduğumu ifade etmem ise, bu parti otoritesini kullanma anlamına gelmez kendi görüşümü netlikle ve açıklıkla ortaya koymak istedim. Bir yönetici olarak bunu sorumluluğum saydım.

Hüseyin Çakır: Ben konuşmaların belli bir sıra ile yapılmasını düşünmüştüm. İsterseniz bundan vazgeçelim. Sıra olmaksızın konuşmak isteyen konuşsun.

Yanlız bir şey sormak istiyorum. İstanbul kongresi bir anlamda altı ayın kongresi oldu. Kongre hazırlık sürecinde 70 yılın muhasebesi yapılacak dendi.**Sıtkı Coşkun** bunun alt yapısının hazırlanmadığını söyledi. Ve kaygılarını belirtti. Parti yönetimi nasıl bir hazırlık içinde?

Haydar Kutlu: Ben devam etmek istiyorum. Bu açıklamamı doğal görmek gerek. Belirttiğim gibi sorumluluğum böyle bir tutumu gerektirdiğine inanıyorum. Birlik Partisi 15 Ocak civarında artık kuruluyor. Biz kurulduğu zaman katılacak taraf değiliz, başından beri kuruluş sürecinin içindeyiz. Partimizin birlige ilişkin kararları da ortada. Bu durumda parti yönetimimizin "tarafsız" olması sözkonusu olaması olamazdı. Eger birlik konusunda farklı bir görüş ya da görüşler kendini net ortaya koşmuş olsaydı, bir konsensus yaratmak için bir tarafsızlıktan söz edilebilirdi belki. Amacım hem yenilenme hem de birlik konusunda farklılıkların ortaya çıkması için çalışmaktı.

Kongrenin sonuç belgesi bir konsensus içerdiği doğrudur. Deleğasyonumuz bütünlükcü bir yaklaşımla birlige gitmek istedigini ortaya koydu. Bu nokta olumlu ve sevindirici. Bu belge ile kongre birlik konusunda kesin tutumunu da ortaya moydu. Ama aynı zamanda, bir yetersizliği de vurğulamak gerekir. Kongrede kabul edilen sonuç belgesi, birlikle ilğili artık atılması gereken somut adımlara değinerek Büyük Kongreyi hazırlayıcı olamadı ya da Büyük Kongre henhangi bir durumda, yasal engeller nedeniyle yapılamaz olursa, parti üyelerimize yol gösterme rolünü de yerine getiremedi. Bu açıdan Parti meclisi egelim kararının somutluğuna ulaşamadı.

Abdurrahman Atalay: Arkadaşlarımızın değerlendirmelerine de dayanarak eski İstanbul İl Yönetimini kutlamak gerekiyor. Böyle bir kongre yaptıkları için haklarını teslim etmek lazım. Kongre öncesinde de partiyi havaya sokmak içinde önemli çabalar sarf ettiler.

Tezler konusunda bir eksiklik varsa tez komisyonu yeterli tartışma ortamını hazırlamadığı için eksikliği ilk önce kendisinde görmelidiri saptayıp bir tarafa bırakmak istiyorum. İstanbul Kongresi tezler konusunda bir tartışmaya, farklılığa açıklık getirdi bence .Bu da sonuç bildirgesine yönelik olarak sunulan karar tasarılarında ifadesini buldu. Bu karar tasarıları önümüzde .Esas itibariyle birlik ve yenilenme konusunda bir mutabakat sağlandı, bu önemli bir olay. Fakat bu konulara yaklaşımda bir fark olduğu ortaya çıktı.Bu farkı ile de İstanbul Kongresi çerçevesinde gidermeye çalışmak anlamsızdı. Böylesi bir şeyin yararı yoktu. Yeter ki TBKP Büyük Kongresi izleyeceği hattı net olarak ortaya koysun. Aykırı önergede ilk dikkat çeken nokta tüm gereklerini yerine getiren bir TBKP isteği .İkinci nokta ise,marksizm temelinde yenilenmiş bir dönüştürücü güç formülasyonu . Birlik Partisini böyle tarif etme yaklaşımı var. Sanıyorum Büyük Kongre'de bunları iyi bir şekilde tartışabilmeliyiz. Yeni bir dönüştürücü güce gerek var mı,bu güç nasıl olacaktır, hangi teorik görüşlerden etkilenecektir, çoğulculuğu ne anlama geliyor? Ve tabi TBKP'nin geleceğine karar verirken tüm gereklerini yerine getirmek ne anlama gelmektedir? Bu konuları iyi bir biçimde kongre öncesi toplantılarda , büyük kongre platformunda rahat, serinkanlı bir şekilde tartışırsak, çok yararlı sonuçlar elde edebiliriz. Bütün farklılıklarımıza rağmen mutabakatın ne olduğunu bütün sol'a gösterebiliriz.

Farklılıklarımızın ortaya konması biraz sancılı oldu. Tezler komisyonunun ortaya koyduğu düşüncelere katılmayan arkadaşlarımız önce usül sorunları üzerinde durdular. Bunu normal karşılamak lazım. Ama usül sorunlarına da saplanıp kalmamak lazım. Şimdi sorunlar çıplak biçimde önümüzde duruyor. Yeni tip bir parti..."TBKP'nin misyona devam etmesi ,ama nasıl?" soruları çıplak olarak önümüzde duruyor. Büyük Kongrede bunları tartışıp çözeceğiz. Tekrar ediyorum; muhasebe konusu da bunlara bağlı olarak ele alınmalıdır. Yoksa belirsiz bir sürecin muhasebesi açmazına düşebiliriz. Sorun , başta koyuduğumuz kararlara ne kadar uyup uymadığımız sorunu değildir. Çünkü biz değiştiğimizi söylüyoruz. TBKP'nin kuruluş kongresinin amaçlarına bağlı kaldığımıza, bu hedefleri gerçekleştirdiğimize inanıyorum. Böyle bir yaklaşımdan kopuk olarak benim karşıma herhangi bir kongre kararı getirilip konulursa bunun pek bir anlam ifade etmediğini peşin olarak ifade etmeliyim.

Sıtkı Coşkun: Şöyle tamamlamak istiyorum. Benim müşahade ettiğim yalnız biçim sorunu değildi. Gerçekten nasıl bir muhasebe. Somut teorik evrimi dikkate almayan teorik bir muhasebe söz konusu olamaz.l. Kongre belgeleri bu süreçteki tartışmaların neyi karar

alıp neyi uyğulayıp, neyi uyğulamadığı değil, birde bunun politik içeriği anlamında evrim yaşandı. Teorik olarak gerçekten nereden nereye geldik? Neyi değiştirdik? Partinin son üç yılda kendi fotoğrağını çekebilmesi gerekir.

I. Kongre ve sonrasındaki gelişmeler sadece kim ne nasıl sorusu gibi değil, politik teorik olarak bunun kavranmasına bağlıdır. Dolayısıyla muhasebenin somut muhasebede teorik, politik sonuçlara ulaşması gerekir . Son üç yıllık dönem doğal olarak hem kişisel hem de politik organların somut sorumluluklarıyla da bağlıdır.

Genel olarak geleneksel KP tipinin hatalarından dolayı bu işler zaten böyle oldu deyip geçemeyiz. Öyle yada böyle o zaten avantajlı olduğundan böyle yaptı diye geçemeyiz. Dolayısıyla son üç yılın bu anlamdaki içeriği, gerçekten bu anlamdaki muhasebenin ideolojik ve politik içeriğe yönelik çok yönlülüğünü sağlasın.

Yoldaşların formülasyonlarından izlediğim, birlik-yenilenme diye altı çizildi. Bu, sorunun yeni bir paketlenmesi olarak ortaya çıkıyor. Benim yönelttiğim eleştiri açısından yasallıkla ilgili ödevlerin tümüyle tamamlanmadığının altının çizilmesi önemlidir. Yasallığa ilişkin önümüzdeki dönem somut sorumlulukların ele alınış ve kavranılışı açısından da beni düşündürüyor. Parti yönetiminin vurgularındaki değişiklikler beni düşündürüyor. Sanıyorum kongrede bunun netleştireceğiz.

Otorite kullanımı gelince sorun, Parti yönetimindeki her yoldaşın otoritesi kişisel olmanın yanında ayın zamanda ona verilmiş olan tüm partinin otoritesidir de. Dolayısıyla kendi pratiğimizde parti liderliğinin otaritesi taraf olarak sorunu netleştirmek için kullanıldığında sorun süratle netleştirmek yerine otoritenin kullanımı na muhatap olan yoldaşların üzerinde, psikolojik ve pratik olarak kendini parti ortamının dışında hissetmesine de yol açtığını da gördük. Elbetteki günümüzde parti açısından sorun daha süratli taraf olmak değil, bir bütün olarak bir yerden bir yere gitmektir. Partinin birlik konusunda köklü bir şaşkınlığa uğramayacağını görmek gerekir. Birinci kongrenin gerek yasallık gerek birlik kararı tüm partinin oybirliği, fikir birliğiyle alınmıştır.

Hüseyin Çakır: Burada bir soru sorabilir miyim? İl başkanlığına aday olduğunuz zaman size yönelik eleştiriler şu noktada toplanıyordu: Bir yandan Sosyalist Birlik Partisi'nde kurucu olacaksınız, öte yandan da TBKP'de il başkanı olacaksınız. Bu ikili durumu nasıl açıklarsınız?

Sıtkı Coşkun: Partide hem birlik partisi kurucusu hem parti üyesi olan yalnızca ben değilim.Birlik Parti kurucusu olan herkes hem bu partinin üyesi, hem de o partide kurucu. Biz Birinci Kongre'den beri Birlik Partisi'ni TBKP'ye alternatif olarak koymadık ki, birinde olma durumu öbürüne karşıt olsun. Maalesef bizim kongre sürecinde eski alışkanlıklarımızla birbirimizi paketliyerek sunma alışkanlığından kurtulamadığımız görülüyor. Aynı durumda olan hiçbir yoldaşa bu eleştiri yöneltilmedi. Ben açık tartışan, açık taraf olan olduğum için bu eleştiri yapılıyor.

Aziz Çelik: Otorite müdahalesi ile ilgili şunu söylemek istiyorum; Sorun, kongrede görüş açıklama sorunu değil bence. Sorunun ortaya konuluş biçimidir. Sorun şu biçimde ortaya kondu: Ya yenilenmede kararlılık ya da tutarsızlık. Ya birlik konusunda koşulsuzluk ya da birlik konusunda tereddüt. Taraflar bu şekilde ifade edildi. Böyle bir imaj ortaya kondu. TBKP'de bu anlamda "taraflar" yok diye düşünüyorum. TBKP'de bu tür bir tartışma olduğuna katılmıyorum. Yalnız bu konudà tarz farklılığı olabilir, yöntemsel farklılıklar olabilir. Bu ise sorunu taraflar biçiminde ortaya koymayı beraberinde getirmemelidir.

Birlik ve yasallıkla ilgili olarak kongreye sunulan önergede yeralan "parti olmanın tüm gereklerini yerine getirme" ifadesinden , politik faaliyet yapan, politik müdahalede bulunan bir partiyi anlıyorum.

Haydar Kutlu: Önce kongrede muhasebe yapılmadı saptamasını ihtiyatla karşılıyorum. Kongre'de konuşanlar, düşüncelerinde yaptıkları belirli bir muhasebe temelinde konuşuyorlardı. Böyle bir muhasebe benim en azından ilk sonuçları kafalarda olmadan, birlik ve yenilenme üzerinde söz konusu mutabakat gerçekleşemezdi. Böyle bir muhasebe yapılmamış olsaydı, kongrenin sloganı olmayan, yeni bir atmosfer içinde geçmesi de söz konusu olamazdı. Böyle bir atmosfer ısmarlama olmadı. Kuşkusuz bu muhasebe daha açık seçik ve somut yapılabilirdi ve daha eleştirici olunabilirdi. Bu bir eksikliktir. Ama bu eksiklik ilçe kongrelerinden başlayarak sürdü. Diğer yandan , kabul etmek gerekir: Deleğasyon ayrıntılara girmeden partinin önünüde duran temel sorunlara dikkat verdi. Doğru olarak belirlendiği gibi, temel sorun partinin geleceği idi. Maddi temel olarak ifade edilen şey, geçmişte alınan kararlarsa bunun rderlenip ortaya konulmamış oluşu kuşkusuz yönetim olarak eksikliğimizdir. Büyük kongre öncesinde bu yapılacaktır. Ancak şimdiden şunu söyleyeyim bu kararlar, şu anda izlenen parti hattını tartışmalı yapmaz. Tersine atılan adımlar bu kararlara uyğundur. Şunu da belirtmeliyim ki, yönetim düzeyinde somut ve ayrıntı da bir muhasebe tezelerde yapılamadı. Bu Büyük Kongre Çalışma Raporu 'nda yapılacaktır. Fakat il ve ilçe kongrelerinde yapılacak eleştirilere bu engel değildi.

Sıtkı Coşkun: Politika yapılmadığı için de yenilenemez.

Hüseyin Çakır: Bu yenilenme süreci politikayla gelişemediği sürece, ki tek başına bizim de yapabileceğimiz bir şey değil, eski politikalarlada yapılamayacağından ötürü, özellikle dünya ve Türkiye'nin çok hızlı değiştiği bir dönemde Marksistleri bir süre yaşamın dışında yalnızca tartışan bir duruma düşürmez mi?

Haydar Kutlu:Yöntemsel ya da başka tür farklılıklar ortaya çıkmış olsaydı o zaman herkes neyi tartıştığını bilir ve sözünü ettiğiniz imaj ortaya çıkmayabliridi. Çıktı ise bu varolan belirsizliklerdendir. Düşünce farklılıklarından çok bir konum ya da tutum farklılığının ortaya çıkışı, yada bu görüntünün taraf imajını yarattı. Birlik ve yenilenme konusunda kararlılık ve netlik istenmesi, yanlızca bu sözü edilen taraf imajının doğması için bir neden olamaz. Eğer taraflar varsa, ayrıca taraflar varsa bununda bilirgin olması kötü değil. Kötü olan belirsizliktir.

Kaldı ki, çok az sayıda da olsa birliğe sıcak bakmayanlarda, kabul etmek gerekir vardı. Ben bunu çok önceden parti örgütlerini dolaştığım sırada sezdim ve hemen ifade ettim. Bu birlikten bir şey çıkmaz tarzında düşünen arkadaşlarımızda vardı. Bu düşünceyi doğal kabul etmekle birlikte doğru dörmediğimi söylemiştim.

Geçmişte parti yönetimi, yasallık hedefinde kararlılık gösterememiştir. Şimdi aynı durumun partimizde birlik konusunda ortaya çıkmaması için çaba göstermek tam da yönetmin sorumluluğu olarak görülebilmelidir.

Partimizin yasallık hedefine varıp varmadığı sorununa gelince: Hiç kimse yasal engellerin kalktığını, yasal güvencelere artık sahip olduğumuzu söyledi. Ancak, yasallık mücadelesindeki yeni duruma işaret ediyoruz. Parti yasal olarak kurulduktan sonra bu mücadele-

nin biçim ve içeriği değişmek zorundaydı. Artık yasal bir parti gibi davranmak her an kapatılacak parti psikolojisinde olmamak gerekirdi. Toplumsal meşruiyet derinleştirilerek, hukuki meşruiyette kazanılmalıydı. Bu yol partimizle ilgili bir kapatma kararı ortaya çıkması durumunda 141-142 ye karşı çok daha geniş meşruiyet temelinde ve daha geniş güçlerle mücadele olanaklarını bize kazandıracaktı. Şu an da yapmak ta olduğumuz budur. Diğer yandan yasal bir parti olarak birlik görevlerimizi şimdi daha tam olarak yerine getirebilirdik. Bundan hala 141-142 duruyor diye statatik bir değerlendirme ile kaçınmak yanlış olurdu. Üçüncü nokta ise partimizin kendisini dönüştürme sorunuyla bağlıdır. Bu ise yenilenme çizigimizi derinleştirmek ve birlik anlamına geliyordu ve pratik sonuçları olamazdı.

Abdurrahman Atalay: İstanbul Kongresi'nde canlı tartışmalar oldu. Fakat bunun nereden kaynaklandığını zaman zaman gözden kaçırabiliyoruz. Bir canlılık ortaya çıktı, taraflar oluştu...

Sıtkı Coşkun: Ama birlik yanlıları, yenilik yanlıları ve karşıtları biçiminde değil.

Abdurrahman Atalay: Herkesin birlik ve yenilenme konusunda mutabık olması farklılıkların olmadığı anlamına gelmiyor. Biz sorunu herkes birlikten, yenilenmeden yanadır, değildir ikilemi yaratmaktan çıkatalım. Farklılıklarımızın ne olduğu konusunda yoğunlaşalım. Ben önerge üstünde durmak istiyorum.İki görüşünde mutabık olması ikisininde birlige olumlu veya eşit düzeyde katkı yaptığı anlamına gelmez. Ben farklılığı şöyle değerlendiriyorum. Bir araştırmaya girdiğiniz zaman belki bir dedektif gibi bir cinayeti araştırıyoruz ama katil kendimizde çıkabilir.

Yenilenme sürecine girdiğiminden beri, her aşamada bizi şaşırtan sonuçlar ortaya çıktı. Ortaya çıkan şaşırtıcı sonuçları yine eski söylemle, eski politikalarla bir arada tutamayız. Bunu politikaya dönüştürmek gerektiği zaman mutlaka sarsıcı etkileri olacaktır. Artık sizin diğer toplumsal güçlerle ve politik hareketlerle ilişkileriniz eskisi gibi olamaz. Yeni bir toplum projesi çizerken,buna giderken farklılığın olması gerekir. Bu elbette ki şaşırtıcı olacaktır. TBKP'nin sürdürdügü yenilenme hareketine karşı, bu şaşırtıcılığa karşı bir direnme var. Benim gözlemim bu. Özellikle bu direnç,ayağımızı bastığımız komünist Partisi tipi, marksist politika yapma anlayışı ve bu çerçevede oluşturduğumuz kişiliklere gelip çattığında daha sancılı oluyor. Direnç daha da artıyor. Bu nedenle de vurgu TBKP'nin varlığının korunması , bütün gereklerini yerine getiren TBKP yönünde artıyor. Çok doğal olarak bu yaklaşım TBKP'yi birlik partisinin alternatifi bir parti olarak görmeye dönüştürebilir. Şu anda öncelikler nedir, hangi halkayı yakalamalıyız? Marksizm temelinde yenelenen dönüştürücü bir güç dersek, acaba yenilenme konusunda cesur bir adım atmış olurmuyuz?

Haydar Kutlu: Burada tavuk ile yumurta meselesi yoktur. Yenilenmenin teorik ve pratik yanları ayrı görülmelidir. Politik mücadele dışında yenilenilenilemez bu doğru zaten, dışında olduğumuz da söylenemez. Yetersizlikler, fakat önemli olan şu: teorik yenilenme olmaksızın, yenilenmiş bir pratik ortaya konulamaz. Önemli olan dünya ya ve yaşama dünkü bakış tarzımızı değiştirebilmektir. Bu nedenle, yenilenmede teorik temel esas olmalıdır. Zaten, marksist teorinin yenilenmesinden söz etmekteyiz.

Aziz Çelik: Bence tam bu noktada sorun şu;Birlik ve yasallık bir "Pirus zaferi" mi olacak yoksa gerçek bir zafer mi olacak.Soruna sonuçtan kalkarak yaklaştığımız zaman önümüzde PM kararı var. Ama sorunu bugün gelinen noktadan değil ama nedenlerden kalkarak tartıştığımızda şu noktalar ortaya çıkıyor;Birincisi TBKP'nin önüne koyduğu misyonu tamamlayıp tamamlayamadığı sorunu bu tartışma sürecek.İkincisi TBKP Birlik Partisine maksimum katkıyı nasıl yapacak sorunu.Bugün çok açık bir gerçek var; TİP-TKP birliği bu iki partinin toplamından daha büyük bir parti yapması gerekirken TBKPbu iki partinin toplamından çok daha küçük bir parti olmuştur.Aynı tehlike Sosyalist Birlik Partisi için de geçerlidir. TBKP'nin misyonuna henüz tamamlamadığına vurgu yapan arkadaşlar birliğin gerçekten bir birlik olması noktasındaki hassasiyetten hareket ediyorlar. Birlik bir "Pirus zaferi" gibi bileşenlerinden daha küçük bir birlik olacaksa, bu birlik öğüten bir birlik olacaksa, bu birlik TBKP'nin bölünerek gideceği bir birlik olacaksa bu noktada hassas bir tartışmaya ihtilyaç var.

Abdurrahman Atalay:Şöyle me böyle mi olacak derken arkadaşlar dışından konuşuyorlar.

Aziz Çelik: Hayır eğer şöyle bir hassasiyetimiz varsa; Biz birlik ve yasallık konusunda gerçek bir zafer istiyorsak bunun ön koşullarını ve buna etki eden nedenlerini tartışmak zorundayız. Bugün gelinen nokta, PM kararı ve sonrası telafisi mümkün olmayan bir noktadır. Teknik bir süreç başlamıştır artık. Artık tartışılması gereken nedenlerdir. Artık bir kez daha TİP-TKP birliğinin yarattığı küçülmeyi SBP'de yaşamak istemiyorsak bu hassasiyete ihtiyaç vardır . Bu anlamda yenilenme ve birlik konusunda "ya hep ya hiç" gibi "birlik bir zorunluluktur" gibi önermelere karşı çıkıyorum. Birlik bir zorunluluk değil. Birlik gerekliliktir, olması gereken bir şeydir,olumluktur."Birlik zorunluluk"tur dersek ardından PM kararı gibi bir dizi telafisi mümkün olmayan karar gelir.

Haydar Kutlu: Peki siz bunu yazdınız mı? Birlik zorunluluktur değildir diye görüşler var Örneğin ben ilk defa senden zorunluluk değildir görüşüne raslıyorum. Bunu neden tartışmadınız, tartışmamız lazım.

Aziz Çelik: Zorunluluk mutlaka olması gerekir. Felsefi katağori olarak zorunluluk değildir diyorum. Ama birlik olması gereken bir şeydir. Pozitif bir şeydir.

Abdurrahman Atalay: Bakın işte farkları vurğulamak gerekli.

Aziz Çelik: Birlik ama sonunda ordunun tümünü kaybeteceğimiz bir birlik değil.

Sıtkı Coşkun: Netlik adına tek tabanca bir adamın şehre varması mümkün olmuyor. Birlik adına , netlik adına TBKP'nin yüzde yirmisi ile oraya varırsan zafer olmuyor.

Abdurrahman Atalay Biz komünistler ancak ve ancak başkalarıyla birlikte olarak yenilenebiliriz. Bu da zorunluluktur. Bunun başka bir alternatifi söz konusu değildir.

Sıtkı Coşkun: Yenilenme bir ara sorun. Yenilenme mücadele için gerekli bir şey, yenilenme diye başlı başına bir amaç olamaz.

Haydar Kutlu: Herşeyden önce yenilenmeden mücadele olamaz. Yenilenme ara sorun olamaz bir kere.

Sıtkı Coşkun: Politik mücadele için gereken bir şey o kadar.

Aziz Çelik: " Birlik zorunluluktur" diye bir ifade kullanıldığında ardından bu zorunluluğu her ne pahasına olursa olsun gerçekleştirmek için de bir dizi süreç işler. Bunlar Parti Meclisi eğilim kararı olabilir. Kongre üzerinde "otorite müdahale" olabibir.

Haydar Kutlu: Hayır yanılıyorsun.

Aziz Çelik: Olabilir ama, şu noktadan hareket edersek bence: Birlik olumluluktur, gerekliliktir,pozitif bir süreçtir ama birlik bir "Pirus zaferi" olmamalıdır.

Haydar Kutlu: Aziz, şimdi şu-

nu kabul edelim. Bu konular, örneğin bu tür düşünceler parti basınında yazılmış değildir ki, yazılsaydı tartışma olurdu. Demin Sıtkı'nın söylediği "yenilenme ara sorundur"" gibi. Ya da zorunluluktan senin anladığın mesele gibi. Saptayalım ki bunlar yazılmadı çizilmedi.

Aziz Çelik: Ama bunları yeni tartışıyoruz Tezlerin yayınlanışı bir ay bir buçuk aylık bir zaman.

Haydar Kutlu: Hayır, hayır müsade edersen anlatayım. Biz daha cezaevinden zorunluluk olduğunu yazdık. Ve bu parti örgütlerine de gitti. Ve ben o andan itibaren de tersini duymadım.

Aziz Çelik: Ben böyle algılamıyordum.

Haydar Kutlu: Ama nasıl anlarsan anla . Zorunluluk bir sözcük. Türkçe'de de bir anlamı var zorunluluğun. Olmaz sa olmaz. Şimdi bak. Olmazsa olmaz ile ne pahasına aynı şey değil. İkisi arasında fark var. Ben senin kafandaki soruyu bilmeden ne düşündüğümüde açamam . Zaten sorun burada. Tartışamıyoruz.Ama tartışmak için farklılıkları ortaya koymak lazım. Yenilenme temeldir. Yenilenmeden ayrı bir mücadele olamaz. Zorunlulukta biraz önce Apo'nun dediği gibi "burada başlıyor". Ben politika yapabilmem için yenilenmek zorundayım. Bütün temel fikrimiz bu bizim. Birlik zorunluluktur dedik ama, birliğin sınırları ne. Türkiye'de sol Sosyalist Birlik Partisinden daha geniş. Bir tarif yaptık yenilenmeye açık bir parti. Onun için söylediklerinizi net ifade edelim. Genel olarak birlik demedik. Bu parti yenilenme çizgisi taşıyor. Bu parti zorunluluk olacaktır. Geldiğimiz noktada proğramda, şimdi açık konuşalım. Sıtkı, sen program komisyonu üyesisin.Bu partinin programı yenilenmeye açık mı? değil mi?

Sıktı Coşkun: Ben marksizmle bağlıyorum. Yenilenme soyut bir şey değil yoldaş.

Haydar Kutlu: Mantık zinciriyle gelelim. Bunları söyledik ve bu tartışma konusu olabilir. Birlik zorunluluktur. Ama bu birlik yenilenmeye açık bir birlik olmalıdır dedik. O zamanda içimize sinen bir parti olur dedik. Bu çizgide geldik ve bu tartışmalı olmadı.

Sıtkı Coşkun: Tartışmaların köklü noktalarından birisi. Merkezde olan gerçekten politik mücadeledir. Teorik, örgütsel yenilenmenin buna bağlı olarak yer alıp almaması sorunudur. Sorunu politikayı merkeze koymadan ele aldığımız zaman yenilenmenin de politik amaçlardan bağımsız pekiştirilmesi süreci başlıyor ki, partinin sancılarından birisi de budur. Partinin politika dışı kalması nedenlerinden birisi de budur.

Biz eğer aktüel politik sorunlarda somut politikalarla tutum almak ve bunun bütün yönleriyle içinde olmak yerine ya bizim için önemlilere göre tutum aldık.

Yada teorik olarak önem verdiğimiz konuları öne aldık. Bu da politik mücadeleyi merkeze almayan, yenilenmeyi, birliği onunla bağlamayan pozisyonlar diye düşünüyorum.

Haydar Kutlu: Nasıl parti anlayışında farklı bakıyoruz. Örneğin her konuda politika üreten bir parti anlayışını yanlış anlayış olarak görüyorum.

Sıtkı Coşkun: Sizin anladığınız anlamda işlevlerini sınırlama mantığı ile parti anlayışının yenilenmiş olduğu inancında da değilim .Sorun yanlızca politika üretme meselesi değildir nasıl ve kimlere politika üretildiği meselesidir. Bana göre bu yaklaşım yenilenmeyi dar, eliter bir faaliyet olarak anlamanın, buna bağlı olarak da parti anlayişında ortaya çıkan yandır. TBKP Birlik P artisine giderken, yenilenmeye açık, birlikci ve marksist bir parti için harekete geçti . Ve kendi konumundan da marksizmin yenrilenmesi için harekete geçti.

Yenilenme tüm dünyanın, politik, sosyal güçlerin önündeki bir sorun. Her politik, sosyal güç ve her kişi kendi konumundan çıkarak yenilenmeye başlar. Komünist, marksist parti olarak kendi konumumuzu, marksist düşünceyi ve 70 yıllık komünist, marksist parti olarak, marksist düşünceyi ve örgütü yenilemeye çalıştık. Sürecin başındaki tüm kararlarımız da böyledir. Sürecin sonunda torbadan ilk düşen marksizm oldu. Yani biz soyut bir birlik noktasında tartışmaya başlıyoruz.

Haydar Kutlu: Marksizm düşmedi.

Sıtkı Coşkun: Bizim yaklaşımımızla düşmüş oluyor. Daha doğrusu parti yöneticilerinin açıklamalarıyla düşmüş oluyor.

Haydar Kutlu: Bir şey söylemek istiyorum . Birlik Parti'sinin programında marksizm düştümü?

Sıtkı Coşkun: Birlik Partisi açısından düşmedi zaten. Parti yönetimimiz açısından düştü.

Haydar Kutlu: Neden birligi tartışıyorsun o zaman. Birlik acaba niçin içimize sinmesin.

Sıtkı Coşkun: Birlige yönelik parti politikasını tartışıyoruz. Birligi tartışmıyorum ben.

Haydar kutlu: Net soru yöneltiyorum sana: Bu Birlik Parti'si içine siniyor mu senin.

Sıtkı Coşkun: Program ve Tüzügünün aldığı son biçimiyle siniyor. TBKP yönetiminin önerdiği biçimiyle olsaydı içime sinmeyecekti.

Haydar Kutlu: O hiç belirlemiyor.

Sıtkı Coşkun: Belirliyor. Şu anlamda belirliyor. Bizim partimizin gerek birlik gerek teorik yenilenmeye ilişkin tutumu, Birlik Partisinin marksist olmaması konumunda, program komisyonu ve 40'ların kurulunda kopma noktasına gelene kadar bastıran bir tutum oldu.

Haydar Kutlu: Bu doğru değil.

Sıtkı Coşkun: Doğrudur. Bunun sonucunda birlik yürütme kurulu toplantısı dağıldı. Halit Çelenk çekildi, Haluk Gerger gitti. Bunun sonucu proğramın girişine üçüncü bölümün eklenmesi Birleşik Parti'nin marksizmin mirascısı öve devamcısı olduğu kavramlarının girmesiyle yeniden mutabakat sağlandı.

Haydar Kutlu: O zaman senin sorunun Birlikle değil TBKP ile öyle mi?

Sıtkı Coşkun: Birlikle neden sorunum olsun yoldaş. Birlige TBKP'nin nasıl gideceği sorununu tartışıyorum. Konuşmanızda da yaptığınız temel yanlış buydu. Tartışmayı, TBKP yönetimiyle, parti muhalefetindeki insanların görüşünü Birlik Parti'sine gidip gitmeme diye sunduğumuz tartışıyoruz. Birlik yandaşları ve karşıtları biçiminde gösterme mantığının gereği böyle kabul ediyorsunuz.

Abdurrahman Atalay: Çok önemli bir farklılığı belirtmek istiyorum. Sıtkı'nın söylediği , Birlik Partisi'ni de bir Komünist Parti olarak görmek anlamına geliyor. Bu anlamda birlik partisine bakışımızda bir farklılık var. Biz birlik partisini komünist bir parti olarak görmüyoruz.

Sıtkı Coşkun: Kesinlikle. Bir kere marksist parti ile KP 'yi özdeş görme mantığını eleştirmek gerekiyor. Şu noktada kesinlikle farklıyız bu doğrudur: Ben Birleşik Partinin marksist parti olmasından yanayım.

Abdurrahman Atalay: Bunu biraz izah edersen iyi olur.

Sıtkı Coşkun: Birlik Partisinin marksist olmayan bir parti olması gerektiği konusunda açık tartışma yürüttünüz. Ve bu tartışmanın olduğu toplantı da partsinin 40'lar toplantısı dağılmak durumunda kaldı.

Abdurrahman Atalay: Nedir marksist partinin komünist partiden ayrı yanı?

Sıtkı Coşkun: Markisist parti-

nin birinci formu I. Enternasyondi. İkinci Enternasyonel partileri ikinci. Komüntern partileri üçüncü formuydu. Avrupa komünist partileriyle başlayan yeni bir dönem de ise her halde içinde bulunduğumuz dönemde çıkacak. marksist partiden benim anladığım marksiszmin bugünkü yorumuyla bağlı .kendilerini marksist dünya görüşüyle de ilğili sayan, ve sosyal olarak da kendini işçi emekçi sınıflarla bağlı sayan bir partidir.

Abdurrahman Atalay: Komünist partiden farkı nedir?

Sıtkı Coşkun: Komünist Parti tipi Üçüncü Enternasyonal parti tipidir. Marksist parti tipleri içinde leninin geliştirdiği tiptir. Markisist partinin tek tipi değildir. Dolayısıyla Birlik partisi'nin marksist parti olması demek Üçüncü Enternasyonel partisi olması demek anlamına gelmiyor.

Abdurrahman Atalay: Senin anladığın ne tip bir partidir?

Sıtkı Coşkun: Benim anladığım Üçüncü enternasyonel tip parti değildir. Bu dönem Komünter'in kendini kapatmasıyla kapandı.

Haydar Kutlu: Sen leninizm aşıldımı diyorsun .

Sıtkı Coşkun: Leninist Parti modele bitti.

Haydar Kutlu: Leninizm aşıldı mı yani?

Sıtkı Coşkun: Bütün görüşlerinin aşıldığını düşünmüyorum. Leninist parti modeli bir dönemin modeliydi . Şimdi leninin görüşlerinden de yararlanarak yeni bir modelin yaratılması gerekiyor. Nasıl ki, Lenin, ikinci enternasyonel partilerinden ve Marks, Engels'in görüşlerinden yararlanarak bir parti tipi ortaya çıkarttı ise, bugün marksistlerde Mark, Engels,Lenin ve sonrakilerin görüşlerinden yararlanarak çağdaş marksist bir parti yaratacaklardır.

Haydar Kutlu: İyi ya ..

Sıtkı Coşkun: Hayır tartıştığımız bu değil. Şu anda bizim parti yönetimimiz, Birleşik Parti'nin marksist bir parti olmaması için tartıştı.

Abdurrahman Atalay: Biz marksist parti tanımlamasının yapılamayacağını söyledik. Ancak yenilenmiş bir marksizim anlayışının orada savunuculuğunu yapmaya çalıştık ve marksizmin o tür platformlarda daha da canlanacağını söyledik.Şunu da belirtemeyi gerekli görüyorum. Ben bir marksistim. komünistin ve birleşik partiye de böyle katılıyorum. Bir çok arkadışım için de bunun geçerli olduğunu sanıyorum.

TBKP Program'ı konusu tekrar tekrar önümüze getiriliyor. Biz 4 Haziran'da bu programla başvuruyu yaparken ne yaptığımızı çok iyi biliyorduk.TBKP'nin geldiği yenilenme düzeyinin bu programa denk düşmediğini biliyorduk.

Sıtkı Coşkun: Bunu daha önce neden söylemedin yoldaş .

Abdurrahman Atalay: Ben bunun sizin tarafınızdan anlaşılmamış olmasını şaşıyorum.

Sıtkı Coşkun: Verilen Programın rejime karşı verildigine ilişkin partide bir degerlendirme yoktur .

Haydar Kutlu: Rejime karşı mı? Ben burada açık deklere edeyim. Parti üyeleri önünde de söylediğim için beni onayalayacak bir çok insan çıkacaktır. Üstelik bu benim görüşüm de değil parti yönetiminin görüşüdür. Biz 4 Haziran programını , kalıcı bir parti için yapacak olsaydık, bu böyle olmazdı görüşümüz vardı ve bunu heryerde şöyledik.

Aziz Çelik: O programı temel önermelerini benimseyerek vermedik mi?

Haydar Kutlu: Temel önerme falan diye bağlamadık. Tek bir şey söyledik. Daha önceki program üstünde konsensus sağlanmıştı. Biz o programı kısalttık, özetledik. Ve yeni noktalarda beliren konsensusuda dikkate aldık. Niçin böylesine dar noktalara sokuyorsunuz. "Bu proğram 141-142 için konuldu"gibi.

Aziz Çelik: Anlamaya çalışıyorum .Yani bu program bir 141-142 ile çatışma programıydı ?

Haydar Kutlu: Neden tek bir kaygıyla hareket edelim biz.

Aziz Çelik: Marksist parti tipi gibi bir tipin olmadığını düşünüyorsak, programa marksist parti yazmaya gerek yoktu. Komünist parti yazıldığında yetmiyor muydu?

Abdurrahman Atalay:Şunu kabul edelim yoldaşlar.Süratle değişiyor görüşlerimiz. Bu normal, çok normal.

Sıtkı Coşkun: Ben buna normal demiyorum. Bu değişim ifade edilmemişse bir süre sonra biz zaten böyle olduğunu biliyorduk denemez . Deklere edilmemiş noktalar söylenemez.

Haydar Kutlu: Deklere edilmemiş noktalar olur mu? çok net olsun. Biz daha o başvurudan önce yeni parti anlayışını tartışmaya girmedimi bu parti . Biz başvurunca mı başladı. Yenilenme bir süreçtir zaten. Bu devam ediyor. Bu sürecin ortasında parti yasal başvuru durumunda kaldı. Şunu dikkate aldı. Daha önce varolan konsensus, yani eski proğram ama aynı zamanda bu gelinen süre: içerisinde yeniye açık olunması. Başka şeyler değil sadece bu kadar. Ha şimdi şunu getirebilirsiniz. Bu proğramda bu yaklaşım doğru ama şu noktası buraya denk düşmüyor. Bunu tartışabiliriz.

Sıtkı Coşkun: Bunu tartışmıyoruz, tartıştığımız bus da değil. Marksist parti yaklaşımına ve buna yapılan vurgu gereklimidir, değilmidir. Sorusunu tartıştık. Bu tartışmaya geliş nedenimiz de Birleşik Parti'nin maksist nitelikte olup olmadığı sorunuydu ve buradaki tutum, birliğe karşımıyız ona yandaşmıyız sorusuna karşılık ben : Birlik Parti'siyle sorunum yok. Birlik partisine yönelik süreçte parti yönetiminin yeni tutumuna karşı tartışılabilir noktalar var. Bunun nedeni de, son aylarda parti yönetiminin Birlik Partisi'ni marksist kimlikli olmamasına yönelik yaptıkları vurğudur.

Haydar Kutlu: Bu vurğuya herkesin hakkı vár. Sen nasıl engel olabilirsin ki.

Sıtkı Coşkun: Kişisel hak ayrı birşey, parti olarak biz zaten marksist parti pozisyonundan çıkarak tartışmaya girmiştik. Oysa söylenen birlik partisinin markssit olmaması geretiğidir.

Abdurrahman Atalay: Bir partinin marksist olması ne anlam ifade eder? Bunu bir üye açısından düşünelim. Marksist yöntemi kullanmayı zorunlu mu kılar?Geldiğimiz yeri, bu parti tipine uygun olarak düşünmemiz gerekli. Geleneksel devrim teorisi bir politika yapma biçimine karşılık gelir. Marksist parti tipleri bu politikayı sürdüren tipte partilerdi. Şimdi eğer Birlik Partisi marksist parti olmalıdır diye tanımlarken, bu politika yapma anlayışını sürdüren bir parti olarak tarif ediyorsanız bu yaklaşımda bir eskimişlik var. Bütün üyeleri marksist yöntemi kullanmaya nasıl zorlayabilirsiniz. Yöntem bireysel sorundur. Ve yanlızca yenilikci düşünce, metot marksizm değildir. Parti bütün görüşlerden, yenilikci düşüncelerden yararlanan bir parti olmalıdır. TBKP yönetimi birlik sürecine katılırken böyle bir anlayışı savundu.

Aziz Çelik: Marksist parti, sadece marksist teoriden üretilmiş "devrim teorisi" ya da "marksist politikaları" benimseyen bir parti değildir bence. Teori ile politikalar arasında ayrım yapmak gerekiyor. Marksist parti teorik olarak marksizmden esinlenen ,marksist analiz aletlerini kullanan,marksist yöntemi,analiz aletlerini, marksist çözümlemeleri bugünkü gelişen toplumsal koşullara uygulamaya çalışan bir partidir.Marksist parti yeni toplumsal dinamiklerden de esinlenerek sorunlara yaklaşır. Marksist teoriyi 1800'lerde kalan statik

metinler olarak değil geliştirilmesi gereken bir başlangıç olarak ele alır.

Sıtkı Coşkun: Marksizmden ne aladığımız sorunu ikinici sorun .Bu sorun önce marksist partiden ne anladığımızı yani: TBKP yönetimi 15 nisan'da Söylediği gibi birleşik bir marksist partiden yanamıdır? Bunun için çabamı harcamaktadır yoksa, yoksa marksizmden ne anladığımız sorusunda Farklılıklarımız orada çıktı. Dolayısıyla ile marksizmden ne anladığımız konusunda farklılıklardan bu partinin marksist olmaması geretiği sonucu çıkartılamaz. TBKP yönetiminin 15 nisan' sunduğu görüş marksist parti görüşüdür. Kim hangi organ ne zaman bu görüşü değiştirdi. Bizim MYK üyesi yoldaşlarımız Birleşik Parti'nin kurucular kurulunda bu partinin marksist olmaması gerektiğini, marksist parti diye bir tipin olmadığı görüşünü, hangi organ kararı sonucu getirdiler.

Abdurrahman Atalay: Birlik sürecine herkes bireysel olarak katılıyor ve özgürce görüşünü söylüyor. Bunun altını çizmek istiyorum.

Sıtkı Coşkun: Dort yoldaş parti adına beş milyon ödenti verebileceklerini söylüyonsa, görüşleri defakto olarak parti adınadır.

Aziz Çelik: Önce marksizmin yenilenmesi konusundaki görüşlerimizde mutabakat sağlayalım sonra partileşelim ya da birlik sağlayalım gibi bir anlayışı doğru görmüyorum. Marksizmin yenilenmesi gerektiği konusunda hemfikir olanlar ve bu konuda tartışma yürütecek olanlar politik müdahale için marksist bir partide bir araya gelebilirler. Yeni partiyi marksist olanların olmayanların ortak partisi olarak tanımladığımızda ise ortaya şöyle bir soru geliyor; Bir liberalle, bir sosyal demokratla, bir çevreciyle, bir feministle, eşcinsel hareketlerle neden aynı parti de olmuyoruz? Yenilenen güçler arasında DYP de sayılıyor neden o halde onlarla da aynı parti de olmuyoruz? Ölçü nedir ?

Abdurrahman Atalay Yenilenme çabasında olan yanlızca komünistler ve sol değildir. Burjuvazi de dahil toplumun bütün katmanları yenilenme çabası içinde. Ana sorun yenilenmenin halkcı değerler veya burjuva değerler üzerinde olacağı sorunudur. Bu nedenle bir yenilenme çabası içinde diye merkez sağ ile bizi aynı torbaya koyamazsınız. Bu haksızlıktır,İnsanı temel alan bütün değişim güçleriyle, yani halkcı değerleri savunanlarla aynı parti de olabiliriz ,olmalıyız.

Sıtkı Coşkun: Bence temel sorun burada başlıyor. Bu bana göre yenilenme sürecindeki yeni sekter bir eğilim ve pozisyondur. Çağdaş değişim güçlerini,bağımsız, kendi özerk yapıları içerisinde, doğal akışları içinde ortaya çıkan formları içinde, çok uyğun yeni işbirlikleri bulmak yerine onları yeni tarzda, dün nasıl partinin çeperine, eteğine kenetleme tutumuna düştüysek aynen onu tekrarlayan tutuma düşmekti.Dün bu daraltıcı tutum her şeyi KP'ye bağlı hale getirdiyse,Buradaki yaklaşımda, toplumsal değişim güçlerini tek bir partiye tıkıştırmak çabası da komünter partilerinin bir aksi sedası gibi çıkan bir biçim diyeceğim. Değişim güçlerini merkez sağdan bu tarafa kim varsa aynı partide görmek.

Abdurrahman Atalay: Söylediğim kesinlikle bu değil.

Sıtkı Coşkun: Bugünkü sol, bugün kü sağ anlamıyla bir ayraç yapacağız. Bugün bize gereken tüm güçleri tek bir partiye tıkıştırmak değil. Merkez sağdan buyana bütün değişim güçlerinin birbirlerine işbirliği biçiminde mecbur olduklarını saptamak ve bunun koşullarını yaratmak.

Abdurrahman Atalay: Neden çevrecilerle, feministlerle, diğer değişim teorileriyle ayrı olalım?

Sıtkı Coşkun: Ayrı olmak diye bir sorun yok yoldaş. Birleşmenin tek biçimini illa hepsiyle bir partide bir arada olmak olarak görüyorsun .

Abdurrahman Atalay: Örgütsel birlik en iyi birliktir. Bu başarılamaz isel neden iş birlliği, eylem birliği olamasın.

Aziz Çelik: Benim anlatılanlardan çıkarttığım partiden çok bir hareketten söz ediliyor. Bu anlamak için soruyorum. Bütün değişim güçlerini içine alan,örneğin" yeni forum "tipi bir hareket mi öneriyoruz?

Abdurrahman Atalay: Politika yapmak için partiye gerek var mı sorusunun sorulduğu bir dönemi yaşıyoruz. Bu nedenle yeni bir dönüştürücü gücün parti olacağı yanıtının da ucunu açık bırakmak lazım. Bazı arkadaşlarımız, politika yapmanın tek yolu parti değildir diyorlar ve bu düşünce onların eylemine yön veriyor. Onlar da yaşamı etkiliyorlar. Biz de bu tartışmanın içindeyiz. Hareket mi, parti mi ikilemi yanlıştır. Eğer bir hareket formülasyonu önersem bunu açıkca söylerim. Şunun altını çizmek gerekiyor. Artık varolacak hiç bir parti tipi, artık eskisi gibi parti tipi olamaz. Bu burjuva partisi için de geçerli, bizim için de geçerli. Günümüzde politika yapmak için partiye gerek vardır sorusunu tartışıp içini doldurmamız lazım.

TBKPBüyük Kongresi Marksizm hala geçerlidir veya değildir diye karar almayacağına göre, bu konuları tartışıp görüşleri saptayıp bir tarafa bırakacağına göre ,asıl tartışmanın parti tipi ve politika yapma biçimleri üstünde yoğunlaşacağına göre,tartışmamızı bu noktalarda yoğunlaştıralım.

Hüseyin Çakır: Tezler üstüne tartışmayı düşünüyorduk. Gerçi tartışmaların bütünlüğünde tezlere göndermeler yapıldı. Şimdi Tezler üstüne bütünsel bir tartışmaya giremeyeceğiz. Tezler üstüne söylem istediğinizi kısaca ötezleyebilirmisiniż.

Aziz Çelik: Tezlerdeki kuramsal tartışmaya girmeyeceğim. Tezlerin kamuoyuna sunuluş biçimini doğru bulmuyorum. Tezler TBKPtezleri olarak değil tek tek tez komisyonundaki yoldaşların görüşleri olarak sunulsaydı daha verimli ve objektif bir tartışma olurdu. Kamuouynda bu tezler TBKPtezleri olarak algılanmaktadır.

Ele alınan konularla politik mücadele arasında "doğrudan" bir ilişki göremiyorum.Tezler genel olarak marksizmin bunalımından söz ediyor. Tezlerin tümüne şu hava hakim: Hiç bir ön kabule dayanmıyor. Marksizmi red veya kabule dayanmıyor. Ama önkabul olan bir nokta var: Marksizmin bunalımı pratik bir sorun değildir, bu marksist kuramın ve marksist yöntemin sorunudur. Tezlerin tek önkabulu bu. Bence tartışmaya daha önceden şöyle sürdürmek gerekiyor:Teorinin geliştirilmesi gereken alanları olmakla birlikte acaba sorun bir bütün olarak marksist politikalarda mıdır, yoksa marksist teori ve yöntemin kendisinde midir?Her olumsuz uygulama, ya da her yanlış deneme,her başarısızlık bir kuramın ve yöntemin yanlış olduğunu ortaya koymaz. Uygulamada yıkıntı ve çöküntüler varsa bunlar tümüyle teorinin ana paradigmalarının ve yönteminin yanlış olduğunu gösterir mi?Tezlerdeki bir diğer sorun ise kuramla yöntem bir tek potada ele alınmış. Marksizmin bunalımı öncelikle onun resmi yorumunun, Sovyetik yorumunun bunalımıdır. O zaman öncelikle oradan başlamak gerekir deniliyor.

Haydar Kutlu: Bence bir kavram kargaşası var. Bir doktirin, iki teori, üç pratik. Bunlara verilen anlam netleşmezse.Mesela Marks, Engels, Lenin'in görüşlerine teori diyorsun. Acaba teori bu mudur?

Aziz Çelik: Teori toplumun ve olguların somutluğundan yapılan bir soyutlamadır. Belli bir yöntem-

le yaklaşırız olaylara.

Haydar Kutlu: Yöntemi bir yana bırakalım şimdi.

Aziz Çelik: Yöntem çok önemli.

Haydar Kutlu: Yöntem önemsiz demiyorum. Bir şeyi aydınmak istiyorum. Pratik, tam marksist anlamıyla anlarsak, bir tarihsel çerçeve içersinde toplumsal hareketlerden çıkarılan genellemeler.Ama bu toplumsal hareketlerden, kafandaki öğretiyle genelleme çıkartıyorsun. Diyelim Marksist olma bu anlama geliyor. Marksist bir yorumda genel ve tarihsel bir yanlışın, pratiği ile teorisi bir birinden ayrılamaz. Marksist yaklaşımda metodolojik olarak bu mümkün değildir.

Aziz Çelik : Tezlerde şöyle deniliyor " Yanlış pratik yanlış düşünceden kaynaklanır " deniliyor. Marksizmde ise, " devrimci teori olmadan devrimci pratik olmaz " diyor. Bu ikisi çok farklı şeyler.

Abdurrahman Atalay: Düşünmeden pratik mümkün mü?

Aziz Çelik: Doğru bir düşünce ile pekala yanlış bir pratik yapılabilir.

Haydar Kutlu: Bunlar mümkün Yanlız şundan başlayalım. Marksizme eleştirici bir yaklaşıma ihtiyaç varmı? yok mu?

Aziz Çelik: Var,

Haydar Kutlu: Bu eleştirici yaklaşımın yöntemi ne olmalıdır.

Aziz Çelik: Tezler bence kuramla yöntemi birbirine karıştırmış. Bir kuramın yanlışlığı o kuramın kullandığı yöntemin yanlış olduğu anlamına gelmez. Aynı yöntem farklı kuramlara uyğulanarak farklı sonuçlara varılabilir.

Haydar Kutlu: Başta söylediğim gibi, tartışacağız. Yeterki ağırlık noktasını doğru seçelim. Marksizme eleştirici yaklaşım gerekliyse bu çaba frenlenmemeli.

Aziz Çelik : Ben şunu belirtmek istiyorum. Yenilenme acaba, süreklilik içindemi olacak yoksa, radikal bir kopuş biçiminde mi olacak?

Haydar Kutlu: Biraz derinleştirirsek bir üçüncü yo da bulunabilir. Acaba süreklilik içinde kopuş noktaları yok mudur?

Aziz Çelik: Tezler gerekliydi. Başka tezlerde gerekli. Şu anda popüler olan Piyasa Ekonomisi tezlerinin tartışılmasının çok daha yararlı olacağını düşünüyorum.

Haydar Kutlu: Sizin eleştirdiğiniz zaman göremediğiniz, çok açık bir mesele var. Eğer köklü yenilenme gerekliyse, o zaman bu köklü yenilenme dünkü düşünsel konformizim içinde olamaz. Öncelikle kafamızdaki konformizmi yıkmamız lazım.

Aziz Çelik: Ama orjinalizme savrulmamak gereyior.

Haydar Kutlu: Ben bir metottan söz ediyorum. Yani ortalama insanın kabul edeceği tez, tez değildir. Burada metodolijik bir yanlış vardır. Ortalama insanın kabul edeceği düşünce öncü düşünce değildir. İkinci bir nokta: Yanlışa düşünceden başlayarak yaklaşmak lazım. Tam da bu marksist doğru metodolojidir. Marks'ta sanıldığı gibi somuttan değil soyuttan başlamıştır. Bizim devrimciliği konusunda hiç kuşku duymadığım bir teorinin gerekliliğine vurguyla, o teoriyi eleştirirken düşünceden, soyuttan başlamanın gerekliliği arasındaki farkı görmek lazım. Onun için şu soru yanlıştır. Bugünkü tezlerle hayat arasındaki bağ nedir? Bu sorunun kendisi de yanlıştır. Metodolojik olarak yanlıştır. Bugünkü hayatla bağı hayatı andığın zaman kullanabilirsin. Bugün kü hayatı anlayabilmen için düşünceni değiştirmen lazım. Felsefe: O kadar ileri gitmeliyizki, bir iman gibi, bir din gibi bağlandığımız doğruysa, iman korkusunu ortadan kaldırmamız lazım. Bugünkü marksiszm o zaman başka görüşlerde olacaktır. Bu tezlerin temel bir tezi de çoğulculuktur. Marksizm,ama başkaları da olacaktır. Aydınlanarak geliyoruz. Biz de baştan herşeyi biliyor değiliz. Buradan çoğulcu partiye varıyoruz. Çoğulcu partiyi baştan hnasıl anladık. Farklı insan olsun. Teorik meseleye girdiğimizde, çağın yeni özelliklerini de gördügümüzde zaten teorik çoğulculuk lazım. Birlik Partisine ya da günümüz partisine baktığımızda marksist tanımlamasını yerinde görmüyorum. Ben marksistim ama marksist olmayanlardan burada olacaktır.

Sıtkı Coşkun: Teorik yenilenme ile politika yapma arasında, zaman farklılığının bir mekik atkısı gibi olması gerektiği, yani bir süre teorik yenilenme sonra politika gibi bir ikilem içinde sorunu ele alınamaz.Partimizde bunun bir süre savunucuları oldu. Bugün bana göre teorik yenilenme, politikayla doğru bağlanamazsa , sorunlara bugünden yanıtlar verilemezse bizi açmazla karşı karşıya bırakabilir. Düşünce planında marksizmi politika dışına itebilir. Teorinin içinden teori, teorinin içinden teori çıkar gibi, bizi Pandora'nın kutusu gibi içe dönük uğraşmaya getirir. Oysa çok şey marksizm deki teori, pratik ilişkisinin çok sıkı kurulmasına bağlıdır. Tezlerin önsel kabllerinden birisi marksizmin tükenmiş olabileceğidir. Önsel bir kabul olarak markisizmin hayatiyetini koruyor olabileceğini de kabul ediyor olması lazım.Tezlerin tüm kurgusu marksizmin tükenmiş olabileceğine göredir. Seçtiği dilden, paragraf düzenine kadar vurgu, seçtiği psikolojik atmosfer böyledir. Bunun değişmesi gerektiği kanısındayım. Marksistler, marksizmin halen, dünyanın ve ülkenin pratiğinde geçerli olabileceğini, bilimsel temelde gelişebileceğine ilişkin önsel kabul den yola çıkmalıdırlar.

Kongre gündeminden anlaşılacağı gibi tezlerin kabulü ya da reddi söz konusu. Oysa, daha önce ifade edildiği gibi kongrede tezlerin kabulu ya da reddi söz konusu olmayacaktı. Her halde kongrenin böyle bir noktadan uzaklaştırılması gerektiği kanısındayım. Komisyon üyelerini de tartışmak üzere hazırladığı henüz parti örgütünde yeterince tartışılmamış olan görüşler konusunda kongrenin ana doğrultusuyla şurası , burasıyla , yanında yada karşısında olma karar alma durumuyla kongre karşı karşıya bırakılmamalıdır. Burda tezlerin resmileşmeye ihtiyacı yoktur. Her hangi bir tez ortaya atıldığı andan itibaren bir organ etiketine ulaştırılmak zorunda değildir. Görüşlerin hayat içindeki dayanılıklılığı ve sınanma gücü ne ise öyle gitmelidir. Tezlerin sunuşunda yaptığımız (TBKP kongre Tezleri diye sunulma anlamında) hata nasıl yanlış anlamaya yol açtıysa Kongrede böyle bir şeye yol açmamalıdır. Hele hele partinin kendini çok yönlü sınırlamasının söz konusu olduğu bir ortamda denetimin ve sonra ki tartışma koşullarının bu parti ve bu hükmü şahsiyeti içinde olanaklarının azalacağı b bir ortamda hiç yapılamaz diye düşünüyorum. Gerçekten yenilenme süreci açısından da daha teorinin daha köklü tarzda yenilenmesine geçildiği bu evrede yararlı olmayacaktır.

Haydar Kutlu: Tezler de marksizmin önsel olarak kabülünü aramak eleştirici yöntemle bağdaşmaz. Marksizm geçerlidir önsel kabülüyle başlayan bir eleştiri, köklü bir eleştiri görevini yerine getirmez. Ne inandırıcı olabilir ne de köklü bir eleştiri cesareti kazandırabilir. Marksizmi eleştiri girişimini daha başlangıçta eğer artık geçerli olmadığı sonucunu kabule hazır olarak girişmezseniz yenilenme adına yapılan şey bir yasak savma olur. Diğer yandan marksizmin bittiğine inanıyor ya da bu sonuca zaten varmışsanız o zaman niye marksizmi yenilemek gibi bir derdiniz olsun. Bu nedenle, tezlerin marksizmin geçerliliğini önsel olarak kabul etmediği doğrudur. Ama marksizmi reddettiği doğru değildir.

1990'dan

BU İSYERİNDE
GREV VARDIR

1991'e